

SAYFA DÜZENİ

Mustafa Şeker

Kuramsal temeller ve uygulama ilkeleriyle

SAYFA DÜZENİ

Mustafa Şeker

ÇİZGİ
İKİTABEVİ

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Şeker

1984 yılında Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde lisans eğitimine başladı. Öğrenciliği sırasında Akajans ve Tercüman gazetesi İzmir temsilciliklerinde çalıştı. Gazeteciliğe 1988 ile 1996 arasında Ankara'da devam etti. Bu dönemde muhabirlik, editörlük, yazı işleri müdürlüğü gibi gazeteciliğin çeşitli aşamalarında görev aldı. Gazete üretiminin bilgisayar öncesi ve sonrası dönemlerini mesleğin içinde yaşadı. Aynı dönemde TRT'de çeşitli belgesellerde yönetmen yardımcısı olarak çalıştı ve bir süre ofset matbaa işletmeciliği yaptı.

1996'da Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde akademisyenliğe başladı. 1998 yılında Selçuk Üniversitesi Televizyonu ÜNTV'nin kuruluşunda görev aldı. 2001 yılına kadar haber merkezinin ve televizyonun yöneticiliğini yaptı.

"Televizyon Haberlerinin İmge Üretme ve Anlam Yitirme Sorunu" adlı teziyle 2000'de yüksek lisansını, "Özel Televizyonlarda Haberin Seçimi ve Yapılandırılması NTV, ATV ve SHOW TV Örneği" adlı teziyle 2003'te doktorasını tamamladı. 2004'ten bu yana Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik bölümünde öğretim üyesidir. Lisans programında gazete yayınlama teknikleri, gazete tasarımı ve televizyon haberciliği konularında, yüksek lisans programında ise haber üretim süreci konusunda derslere girmektedir.

Televizyon Haberciliği (1999) ve Çağdaş Gazete Yayınlama Teknikleri (2000) adlı iki kitabı bulunan Şeker'in çeşitli dergilerde ve gazetelerde yayınlanmış meslekî/akademik makaleleri bulunmaktadır.

Kuramsal temeller ve uygulama ilkeleriyle

SAYFA DÜZENİ

Mustafa Şeker

çizgi
KİTABEVİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL YÖNLERİYLE SAYFA DÜZENİ

1. Sayfa Düzeni Neden Önemlidir?	9
1.1. Sayfa Düzeninin Temel Amaçları	9
1.2. Sayfa Düzeninde Temel Belirleyiciler	11
2. Sayfa Düzeninde Ana Yaklaşımlar	23
2.1. Klasik Sayfa Düzeni.....	23
2.2. Çağdaş Sayfa Düzeni.....	24
2.2.1. Modüler Yaklaşım	26
2.2.2. Bulvar Tipi Sayfa Düzeni.....	28
2.2.3. Enfografik Yaklaşım	30
2.3. Türkiye'de Sayfa Düzeni.....	33
2.3.1. Tipo Dönemi	33
2.3.2. Vitrin Sayfa Düzeni	34
2.3.3. Modüler Denemeler	38
2.3.4. Enfografik Deneme	41
3. Fontlar	43
3.1. Tipo Döneminde Fontlar	43
3.1.1. Sınıflandırmalar	46
3.2. Ofset Döneminde Fontlar	48
3.2.1. Bilgisayarlı Sistemde Fontlar.....	48
4. Sayfa Unsurları ve Düzenlenmesi.....	51
4.1. Haber Metinleri.....	52
4.2. Spotlar	62
4.3. Resimalleri.....	65
4.4. Başlık Düzenleme.....	68
4.4.1. Alt ve Üst Başlık	77
4.4.2. Ara Başlık.....	79
4.4.2. Spot Başlığı	81
4.5. Köşe Yazıları.....	82
4.6. Görsel Malzeme Düzenleme.....	83
4.6.1. Fotoğraflar	84

SAYFA DÜZENİ

4.6.2. Çizim, Grafik ve İllüstrasyonlar.....	91
4.6.3. Karikatür ve Çizgi Romanlar	93
4.7. Yardımcı Unsurların Düzenlenmesi	93
4.7.1. Renk	94
4.7.2. Çizgi ve Çerçeve	95
4.7.3. Beyaz Boşluklar.....	97
5. Malzemenin Sayfa Düzeni İçin Hazırlanması	100
5.1. Haber ve Görsel Malzemenin Toplanması	100
5.1.1. Anadolu Ajansı.....	101
5.1.2. İhlas Haber Ajansı.....	103
5.1.4. Cihan Haber Ajansı	104
5.2. Haber ve Görsel Malzemenin Seçimi.....	105
5.3. Haberin Biçimlendirilmesi.....	106
5.4. Fotoğraf ve Görsel Malzemenin Hazırlanması.....	107

İKİNCİ BÖLÜM QUARKXPRESS İLE SAYFA DÜZENİ UYGULAMASI

1. Temel QuarkXpress Bilgisi.....	109
1.1. Araç Çubuğu	110
1.2. Ölçü Çubuğu	112
1.3. Pencereler	114
1.3.1. File Penceresi	114
1.3.2. Edit Penceresi.....	117
1.3.3. View Penceresi	119
1.3.4. Style Penceresi	121
1.3.5. Item Penceresi.....	125
1.3.6. Page Penceresi.....	128
1.3.7. Utilities	129
1.3.8. Window ve Help Pencereleeri	130
2. Sayfa Düzeni Uygulaması.....	130
2.1. Birinci Sayfa Tasarımı	131
2.2. Haber Sayfası Tasarımı.....	153
TERİMLER SÖZLÜĞÜ	166
KAYNAKÇA.....	175

GİRİŞ

Başarılı bir gazete üretmek için güçlü bir içerik tek başına yeterli değildir. Tipo teknolojisiyle yayınlanan ilk gazetelerden itibaren içerik, teknolojinin çok uzağındaki gazeteciliğin erken dönemlerinde bile içerik sayfalarına rastgele doldurulmamıştır. O günün imkânlarıyla en azından daha kolay okunan yazı tipleri seçilmiş, başlıkların ve metinlerin karışmaması için harf büyüklükleri farklı kullanılmış ve yazıların gazete genişliğinde verilmesi yerine ince sütunlara bölünmesi yoluna gidilmiştir. Bu mütevazı çaba, okuyucunun iletilen içeriği zahmetsizce algılayabilmesi için yapılmıştır.

Tipo teknolojisinin gelişimine bağlı olarak sonraki dönemlerde, özellikle 18. yüzyıldan sonra gazeteler pek çok farklı estetik yazı tipinin uyumlu bir şekilde kullanıldığı, haber gruplarının diğerlerinden ayrılacak şekilde paketlenildiği, çizgi ve çerçevelerin atıldığı ve kısıtlı da olsa görsel malzeme ile desteklendiği ürünlere dönüşmüştür.

1950'lerden sonra ortaya çıkan ve 30 yıllık bir süreçte yaygınlaşan ofset teknoloji ise gazete estetiğinde bir devrim gerçekleşmesini sağlamıştır. Fotoğraf, renk, çizgi ve çerçeve yanında pek çok yeni yazı tipinin kullanımını mümkün kılan ofset teknoloji ile birlikte gazete estetiği grafik sanatının bir kolu haline gelmiştir.

Bu yeni imkanlar gazete içeriğinin daha iyi sunulmasıyla ilgili farklı yaklaşımları da doğurmuştur. Ofset döneminde gazete tasarımıyla ilgili, kuramsal farklılık taşıyan bazı temel yönelimler oluşmuş ve bu yaklaşımların ürün olan gazeteler birbirlerinden son derece farklı düzenlenmişlerdir.

Gazetelerin içerik olarak da giderek ayrışması yeni sayfa düzeni anlayışlarını gerekli kılmıştır. Ofset döneminde ciddi gazeler ile bulvar gazeteleri arasındaki ayrım keskinleşmiş, belli konulara yönelen tematik gazeteler yaygınlaşmıştır. Gazete estetiği de bu ayrışmaya paralel bir gelişim göstermiştir. Ciddi gazeteler daha az görsel malzeme, daha çok yazı kullanmayı, bulvar gazeteleri tersini yeğlemişlerdir. Tematik gazeteler ise

SAYFA DÜZENİ

seçtikleri içeriğe uygun sayfa düzeni tarzları benimsemişlerdir.

Gazete tasarımı ofsetle birlikte tüm dünyada bir evrim geçirirken, Türkiye'de bu yeni teknolojinin, temel kuramsal ilkeler bilinmeden kullanımı Türk tipi sayfa düzeni olarak nitelenen vitrin sayfa düzenini doğurmuştur. Ülkemizde gazeteler son 30 yıllık dönemde ofsetin getirdiği imkânları belli bir kurala bağlı kalmadan ve çoğu zaman ölçüsüzce kullanmışlardır. Ancak bazı Türk gazeteleri Batı'daki sayfa düzeni akımlarını takip etmiş ve benimsedikleri ekol çerçevesinde bir tasarım yapmıştır.

Özellikle bilgisayarın tasarım alanına girdiği 1990'lardan bu yana Türk tipi sayfa düzeni anlayışı sorgulanmakta, Batı'daki sayfa düzeni ekollerine benzeyen denemeler yapılmaktadır. Ne var ki sayfa düzeni tarzı okuyucunun gazeteyle ilgili alışkanlıklarının başında gelmekte ve radikal değişikliklerden kaçınılan bir alan sayılmaktadır. Dolayısıyla Türk gazetelerindeki tasarım anlayışının zamanla ve aşamalı olarak değişmesi beklenmektedir.

"Kuramsal Temeller ve Uygulama İlkeleriyle Sayfa Düzeni" adını taşıyan bu kitap, gazete tasarımıyla ilgili etkenleri, tarihsel süreci, sayfa düzeninin temel unsurlarını ve bu unsurların kullanımına dair kuramsal temelleri ele almakta, uygulamanın bu temeller üzerinde nasıl gerçekleştirileceğini örneklerle açıklamaktadır. Kitabın ilk bölümü kuramsal temellere ve uygulama ile ilgili ilkelere ayrılmıştır. Verilen kurallar, ülkemizde de giderek yaygınlaşan Batı tipi modüler sayfa düzeni ekolünün doğrularıdır.

Kitabın ikinci bölümü ise, ilk bölümde verilen bilgilerin sayfa düzeninde yaygın olarak kullanılan QuarkXpress programı yardımıyla nasıl uygulanacağını gösteren örneklerden oluşmaktadır. Bu bölümde gazete sayfasını oluşturan unsurların, QuarkXpress ortamında doğru düzenlenmesine ilişkin bilgiler, sayfaların yapım aşamaları aktararak anlatılmıştır. Kitabın sonuna gazetecilik ve tasarıma ilişkin küçük bir terimler sözlüğü de ilave edilmiştir.

SAYFA DÜZENİ

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL YÖNLERİYLE SAYFA DÜZENİ

1. Sayfa Düzeni Neden Önemlidir?

Gazeteciler, uzun yıllar gazete satmak için iyi ve güçlü bir içeriğin yeterli olduğuna inanmışlar ve estetiği gözardı etmişlerdir. Bu tercihte, tipo teknolojisinin yaratıcı sayfa düzenine getirdiği sınırların etkisi büyüktür. Son 50 yıldır kullanılan ofset hazırlık ve baskı yöntemi estetiğin önemini artırmıştır. Günümüzde gazete, ilettiği içeriği çevreleyen önemli estetik ilkelere dayanarak yayınlanır.

Gazeteler o kadar bilindik ürünlerdir ki, sayfa düzeniyle ilgili teknik işlemler ortalama bir okuyucu için son derece şaşırtıcıdır. Okuyucular gazete içeriğinin gazeteye ulaştığı gibi yerleştirildiğini sanırlar ve aldıkları gazetenin bir önceki günkü nüshaya benzemesine alışmış durumdadırlar. Ancak üzerinde düşünmeseler de devamlı okudukları bir gazetenin diğerlerinden farkını hissederler. Aradıkları sayfaların, makalelerin, rutin köşelerin nerede olduğunu zorlanmadan bulabilirler. Bütün bunları sağlayan sayfa düzenidir. Kullanılan haber ve görsel malzemeler her gün değiştiği halde, bunların sayfalara yerleştirilmesine ilişkin temel yaklaşım aynı kalır (Giles ve Hodgson, 1996: 10).

Sayfa düzeni, gazetede ki haber ve yazıların, okuyucu tarafından mümkün olan en az çabayla algılanmasını sağlamaya yönelik bir işlemdir. Haber ve bilgi iletmeyi kolaylaştırıp zevkli hale getirmeyi hedefler. Gazetelerin en güzel düzenle sunulmaya çalışılmasının temel amacı budur.

Haberler ve yazılar gazete kağıdı üzerine gelişi güzel, hiçbir estetik kaygı gözetilmeden serpiştirildiğinde de teorik olarak amaç gerçekleşir ve haber iletilmiş olur. Ancak böyle bir gazetenin okunurluk açısından çok daha zevksiz olacağı ve estetik açıdan da değer taşımayacağı açıktır (Şeker, 2000: 87).

1.1. Sayfa Düzeninin Temel Amaçları

Sayfa düzeninin temel amaçları üç başlık altında toplanabilir (Giles ve

SAYFA DÜZENİ

Hodgson, 1996: 11-13):

- a. Okuyucuların dikkatini çekmek ve bunu sürdürmek
- b. Sayfa içeriğinin göreceli önemini ve konumunu vurgulamak
- c. Gazeteye farkedilebilir bir görsel karakter vermek.

Bir gazetenin sayfa düzeni yeni okuyucular elde etmek yanında var olan okuyucuları elde tutmayı amaçlar. Okuyucuyu etkilemek için sadece içeriğin yeterli olduğu dönemler geride kalmıştır. Günümüzdeki okuyucu için görsel güzellik, içerik kadar önemlidir.

Okuyucu, gazetesini kolaylıkla değiştirebilir. Aynı zamanda okuyucu kitlesi doğal yollarla da yenilenir. Bu yüzden okuyucuyu tutma çabası sürekli bir çabadır ve hiçbir gazetenin okuyucu sayısı garanti değildir.

Yoğun rekabet ortamı gazetelerin içerik ve estetik bakımdan dinamik bir yapıda olmalarını zorunlu kılmaktadır. Okuyucunun tercih edebileceği pek çok farklı gazete bulunmaktadır. Ayrıca bir gazete, sadece diğer gazetelerle değil televizyon, radyo ve yeni iletişim teknolojileriyle de rekabet etmek durumundadır. Bazı araştırmacılar, ayakta kalmak için satış ve reklam gelirine bağlı bir ticari işletme olan gazetenin sayfa düzenini, içeriği sattırmaya yönelik bir ambalaj olarak tanımlamaktadır.

Sayfa düzeninin bir başka işlevi de gazetede içeriğin önemini ve konumunu vurgulamaktır. Hangi haberin daha önemli olduğu, hangisinin öncelikle okunması gerektiği, sayfada nasıl konumlandırıldığına göre değişir. Sayfanın manşetindeki, uzun hacimli, büyük başlıklı, spotlu, fotoğraflı bir haber ile en altındaki küçük bir habere aynı önemin atfedilmediği açıktır.

Alışılmış rutin köşelerin her gün aynı görsel özellikte ve konumda yerleştirilmesi de benzer bir amacı gerçekleştirir. Özel düzenlenmiş başlığıyla (vinyet) çerçeve içine alınmış bir köşe yazısının önemi, sayfa düzeniyle de vurgulanmıştır.

Sayfa düzeninin üçüncü temel amacı ise gazetenin diğerlerinden farklı olmasını sağlamaktır. Bu özel bir çaba gerektirir. Bir gazetenin iki sayfası kendiliğinden birbirine benzemez. Gazetede kullanılacak fontlar, yazıların büyüklüğü, fotoğraf kullanımına ilişkin tercihler, renk seçimleri, başlık

SAYFA DÜZENİ

düzenlemeleri, haber metinlerinin yerleştirilmesi gibi konular bir temel yaklaşım çerçevesinde uygulanır. Böylelikle, okucuyu elindeki gazeteyi diğer gazetelerden görsel olarak ayırt edebilir.

Sayfa düzeni temelde işlevsel ve estetik amaçları gerçekleştirmek için yapılmaktadır (Gaillard, 1994: 111). İşlev ve estetik arasında bir denge kurulması önemlidir. Estetik kaygı içeriğin önüne geçemez. Sayfa yapıldıktan sonra gelen önemli bir son dakika haberinin, estetik kaygı bir yana bırakılarak gazeteye ekleneceği açıktır.

Çağdaş gazetelerde sayfa düzeni, içeriğin ayrılmaz bir parçası, destekleyicisidir. Kötü sayfa düzeni içeriğin gücünü kaybetmesine yol açar. Zayıf bir içeriğin çok iyi düzenlenmiş olması da bir anlam ifade etmez (Sucu, 2003:163).

1.2. Sayfa Düzeninde Temel Belirleyiciler

Gazete sayfa düzeni bir çok etkene bağlı olarak gelişim göstermiştir. Bu etkenlerin başlıcaları şunlardır (Şeker, 2000: 87):

- a. Gazetenin türü
- b. Kullanılan alfabe
- c. Baskı ve baskıya hazırlık sistemlerindeki teknolojik gelişmeler
- d. Diğer kitle iletişim araçlarının getirdiği rekabet
- e. Okuyucu kitlesinin hayat tarzındaki değişim
- f. Gazetecilik meslek kültüründeki değişim

a. Gazetenin türü

Bir gazetenin sayfa düzeninde temel belirleyicilerden biri gazetenin türüdür. Gazeteler öncelikle ciddi gazete ve bulvar gazetesi olarak iki sınıfa ayrılır. Batıda, öteden beri ciddi gazete ve bulvar gazetesi sayfa düzeni keskin çizgilerle ayrılmıştır. Bulvar gazeteleri tabloid ebatta, bol fotoğraflı olarak büyük puntolu kalın fontlarla ve rengin aşırı kullanımıyla dikkat çeker. Çünkü bulvar gazetesinin içeriği bu tür malzemenin kullanılmasını gerektirmekte, okuyucu kitlesinin beklentileri ve düzeyi de soft bir sayfa düzenini zorunlu kılmaktadır. Ülkemizde tabloid ebat yaygınlaşmamış olsa da, bulvar gazetelerinin sayfa düzeninde diğer etkenler belirleyi-

SAYFA DÜZENİ

ci olmuştur.

Ciddi gazeteler adlandırılması ise Batı'da *opinion* denilen fikir gazetelerini, halk tipi haber gazetelerini ve tematik gazeteleri kapsar. Bu gazeteler her ne kadar ciddi içeriğe sahip olsalar da birbirlerinden farklıdır. Bir fikir gazetesi-nin yazı ağırlıklı olması, sayfa düzeninde az sayıda fotoğraf ve çok miktarda metin kullanılmasını zorunlu kılar. Bu gazetelerde sayfa düzeninin temel materyali yazıdır.

Renk ve görsel malzeme yardımcı unsurlar olarak kullanılır. İnce ve küçük puntolu, tırnaklı fontlar tercih edilir. Ciddi gazete sınıfına girmekle birlikte, haber ağırlıklı olan halk tipi gazetelerde ise görsel malzeme metinler kadar önemlidir. Haberlerin fotoğraflarla, grafiklerle desteklenmesi-ne ve çok uzun metin kullanılmamasına dikkat edilir. Renk, çizgi, çerçeve gibi yardımcı unsurlar, bulvar gazetelerindeki kadar olmasa da önemli sayfa düzeni unsurlarıdır.

Tematik gazetelerde ise sayfa düzeninin temel belirleyicileri, gazetenin

Gazetenin türü sayfa düzeninde temel belirleyicilerden biridir. Ciddi gazeteler bulvar gazetelerinden farklı sayfa düzeni anlayışlarıyla hazırlanır. Ciddi gazetelerde temel malzeme yazıdır. Fran-sa'nın dünyaca ünlü referans gazetesi Le Mon-de'un sayfaları, içeriğiyle uyumlu bir şekilde yazı ağırlıklıdır.

SAYFA DÜZENİ

Bulvar gazeteleri, içeriğin sonucu olarak görsel malzeme ağırlıklıdır. Kullanılan malzemenin farklı oluşu, sayfa düzeninin de ciddi gazetelere benzememesine yol açmaktadır. Ülkemizde yayınlanan bulvar gazeteleri ebat olarak tam boydur ancak sayfa düzenleri tabloidlere benzer.

salar ve aynı kitleye yönelik olsalar bile sayfa düzeni açısından tamamen farklı ilkelerle hazırlanırlar.

b. Kullanılan alfabe

Sayfa düzenindeki temel belirleyicilerden biri de kullanılan alfabedir. Gazete türlerine göre oranı değişmekle birlikte bir gazetenin en ağırlıklı unsuru yazıdır. Bu yazının hangi alfabe ile hazırlandığı, estetik yaklaşım-

dayandığı temaya göre değişir. Bir ekonomi gazetesinin içeriği yazılardan, tablolardan, grafiklerden oluşacaktır. Dolayısıyla bu gazetenin sayfa düzeninde fikir gazetelerine benzer bir anlayışın hakim olması kaçınılmazdır. Gazetenin türü, az fotoğraf, bol yazı ve sade bir sayfa düzeni anlayışı benimsenmesini zorunlu kılmaktadır.

Diğer yandan bir spor gazetesinde temel malzeme fotodur. Az miktarda metin, büyük ve renkli başlıklar, kalın fontlar, grafik ve çizimler spor gazetesinde sayfanın temel unsurlarıdır.

Farklı türdeki gazeteler aynı ülkede çık-

SAYFA DÜZENİ

da önemli bir etkindir. Latin alfabesi kullanan gazeteler benzer temel yaklaşımlara sahiptir. Oysa Japon, Arap, Kril veya Yunan alfabesi kullanan ülkelerin gazeteleri çok daha farklı sayfa düzenleriyle hazırlanır.

Türk gazeteleri, Batı Avrupa gazetelerine benzerken, coğrafya olarak çok daha yakın olan Arap ülkelerinin, Yunanistan'ın, Balkan ülkelerinin veya Rusya'nın gazeteleriyle çok farklı anlayışlarda hazırlanır (Şeker, 2000: 88).

Arap harfleriyle hazırlanan gazeteler birbirlerine benzerken, Kril ya da Uzakdoğu alfabeleriyle hazırlanan gazeteler de kendi aralarında ortak sayfa düzeni anlayışlarına sahiptir. Bu aynı zamanda, ortak alfabe kullanan ülkelerin birbirlerinin gazetecilik anlayışını daha yakından takip etmeleriyle ilgilidir.

c. Baskı ve hazırlık sistemlerindeki teknolojik gelişmeler

Sayfa düzenini değiştiren etkenlerin başında teknoloji gelir. Gazeteler matbaanın icat edildiği 1450 yılından 1950'lere kadar tipo teknolojisiyle

Gazetenin temel malzemesi yazıdır. Yazının üretildiği alfabe bu nedenle sayfa düzeni açısından önemli bir belirleyicidir. Farklı alfabelerle dizilen gazeteler birbirlerine benzemez. Arap, Yunan, Kril gibi farklı alfabeleri kullanan gazetelerin sayfa düzenleri Latin alfabesi kullanan gazetelerden oldukça farklıdır.

Tipo gazeteler, tekniğin kısıtlamalar nedeniyle bugünkü gazetelere göre çok daha statik bir sayfa düzeni anlayışına sahipti. Renk kullanımı, çizgi ve çerçeve seçenekleri, tipo teknolojinin son dönemlerinde dahi yeterli değildi. Milliyet gazetesinin 1960 yılına ait nüshasında da görüldüğü gibi sayfa düzeni ofsetten çok farklıydı.

elle birleştirilmesi yöntemi de geride kalmıştır. Bu makine ve entertype gibi benzer sıcak dizgi makineleri, yazıların satır satır dökülmesine imkan vermiş, sayfalar bu satırların birleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

Aynı dönemde klşe tekniği de bulunmuş ve tipo sistemde görsel malzeme basımı mümkün hale gelmiştir. 1950'lere kadar tek gazete basım yöntemi olan tipo, temel teknolojisi nedeniyle kaliteli baskıya izin verme-

hazırlanmış ve basılmıştır. Tipo teknolojisinde kullanılan sıcak dizgi yöntemi ve makinelerin baskı hızı 19. yüzyıla kadar gelişim göstermemiştir. Önceden dökülmüş harflerin tek tek elle birleştirilmesiyle üretilen yazılar, kol kuvvetiyle çalışan ve saatte birkaç yüz nüsha çoğaltabilen makinelerde basılmıştır. 1804'te mekanik baskı makinesinin bulunuşu ve 1845'te ilk rotatif baskı sisteminin geliştirilmesiyle saatteki baskı hızı 16.000'e ulaşmış ve hız sorunu çözülmüştür (Evliyagil, 1977: 28-29).

1885'te geliştirilen Linotype adlı dizgi makinesi ile harflerin

SAYFA DÜZENİ

miştir. Metalden dökülen harfler ve metalden yapılan klişelerle üretilen gazetelerin kalitesi bugünkülerle kıyaslanamayacak derecede düşüktür. Bu sistemde gazete sayfa düzeni uzun yıllar sadece sütunlanmış yazıların arasına başlıklar konmasından ibaret olmuştur. Tiponun son döneminde dizgi ve tertip imkanları hayli gelişmiş olsa da renk kullanımı, çizgi ve çerçeveler, hareketli bir sayfa düzeni gibi işlemler esasen ofset ile birlikte yaygınlaşmıştır.

Ofset sistemin temeli, 1904-1910 yılları arasında ABD'de geliştirilmiştir. Ancak bu sistemin gazete basımında kullanılabilecek gelişimi göstermesi için 1950'lere kadar beklenmesi gerekmiştir. Gazeteler, ABD'de 1950'lerde, Avrupa'da 1960'larda ofset sisteme geçmeye başlamışlardır.

Türkiye'deki ilk ofset gazete, 1952 yılında, İzmir'de düz ofset sistemde basılan Ege Güneşi gazetesi olmuştur. Kısa süre yayınlanan bu gazete ofsetle basılmasına rağmen, ofsete uygun dizgi sistemleri bulunmadığı için, hazırlığı tipoda yapılmış ve elde edilen ilk baskı ofsette çoğaltılmıştır (Taş, 1993a: 26-27). Ofsette basılan ilk ulusal gazete ise 1964'te yayınlanan Yeni Gazete'dir. Türkiye'deki ulusal gazeteler, bu tarihten başlayarak 1980'e kadar uzanan süreçte ofset sisteme geçmişlerdir.

Düz baskı olarak da adlandırılan ofset, foto-kimyasal bir temele dayanır. Filme alınabilen her yazı ve fotoğraf bu sistemde basılabilir. Işığa duyarlı düz bir kalıp üzerine aktarılan filmdeki basılacak materyal baskı makinesinde mürekkep alırken, boş alanlar suyun mürekkebi itmesi nedeniyle mürekkep almaz.

Ofsette, baskı metal kalıptan blanket denilen yumuşak bir kauçuk üzerine aktarılır ve kağıda blanketten basılır. Bu da baskının kaliteli ve temiz olmasını sağlar. Aynı zamanda fotoğraf esasına dayandığı için basılacak materyal aslına en yakın kalitede çoğaltılmış olur.

Tabaka kağıda baskı yapan düz ofset modelleri kitap ve az tirajlı dergi işlerinde kullanılırken, gazete basımında web ofset adı verilen rotatif makineler kullanılır. Bu makineler bobin kağıda iki taraflı olarak baskı yapan entegre sistemlerdir. Gazetenin tamamı bir çok ünitelerden oluşan sistemde aynı anda basılır, kesilir, katlanır ve paketlenir.

SAYFA DÜZENİ

Günümüzde Türkiye'deki ulusal gazetelerde kullanılan web ofset makineler bilgisayar kontrollü, 40-50 sayfalık gazeteleri saatte 100.000 nüsha çoğaltabilecek kapasitededir.

Ofset baskı sisteminde gazete hazırlık yöntemi de tipodan tamamen farklıdır. Sıcak dizgi ve kurşun satırlarla yapılan tertip, ofsetle birlikte tarihe karışmıştır. Ofset hazırlık sisteminde dizgi bilgisayar dönemine kadar, soğuk dizgi adı verilen çeşitli makinelerle yapılmıştır. Bunların başlıcaları IBM Composer (toplu dizgi makineleri) ile; storamat, diatayp gibi başlık makineleriydi (Kavaklı, 1985: 51-52). 1980'li yıllardan itibaren compugrafik (fotodizgi) adı verilen gelişmiş bir dizgi sistemi kullanıldı.

Bu dönemde, metin dizgisi ve başlıklar ayrı ayrı yapılarak kağıt çıktısı alınıyor ve sayfa düzeni pikaj denilen yöntemle bir karton üzerinde gerçekleştiriliyordu. Pikajda fotoğraf yerleri boş bırakılıyor ve sayfanın filmi tire olarak, siyah beyaz fotoğraflar tramlanarak, renkli fotoğraflar da renk ayrımı yapılarak montajda birleştiriliyordu.

Ofsete hazırlık sistemindeki el becerisine dayalı bu çalışma yöntemi, baskı sisteminin getirdiği kalitenin tam anlamıyla kullanılmasına imkan vermiyordu.

Sayfa düzenini etkileyen en önemli teknik değişimlerden biri, bu sıkıntıları ortadan kaldıran bilgisayar olmuştur. Bilgisayarlar gazetelere 1980'lerin ortalarından itibaren girmişse de, sayfa düzeni için kullanılmaları 1990'lardan sonra mümkün olmuştur.

İlk bilgisayarların güç ve kapasiteleri sayfa düzeni için yeterli olmadığından ancak dizgi işlerinde ve haber yazımında kullanılmışlardır. Ulusal gazeteler 1990-1995 arasında sayfa düzenini bilgisayarda yapmaya başlamışlardır. Bu gelişim estetik açıdan pek çok yeniliği beraberinde getirmiştir.

Günümüzde küçük yerel gazeteler dışında tüm gazeteler bilgisayar ortamında hazırlanmaktadır. Bugün haberin yazılması ve aktarılması, dizgi, fotoğrafın işlenmesi, sayfa düzeni, montaj, film (ya da doğrudan kalıp) çıktıların alınması aşamalarının tamamı bilgisayarla gerçekleştirilmektedir.

SAYFA DÜZENİ

Bilgisayar, işlemleri hızlı yapabildiği için zaman kazandırmakta, hata oranını düşürmekte ve yeni pek çok estetik uygulamaya imkan vermektedir. Sayfa düzeni, gelişmiş yazılımlarla "hayal edilebilen her şeyin uygulanabildiği" bir sürece dönüşmüştür. Kullanılacak fontlar ve büyüklükleri, renk çeşidi adeta sınırsızdır. Fotoğraflar bilgisayar ortamına tarayıcı (scanner) veya doğrudan dijital fotoğraf makinesi aracılığıyla aktarıldıktan sonra ölçüsü, rengi, formatı vs. gibi açılardan istenen şekle sokulabilmektedir.

Dijital makinelerdeki gelişim, yeterli kalitenin yakalanmasını sağlamış bulunmaktadır (Kara, 2003: 107). Bu nedenle slayt (dia) ya da opak (karta basılmış) fotoğrafların taranması yönteminden giderek vazgeçilmektedir. Dijital fotoğraf, bilgisayara doğrudan aktarılabilmesi ve sıkıştırılmış formatta (jpeg) ağ üzerinden iletilebilmesi açısından da önemli kolaylıklar sağlamaktadır.

Haber metinleri muhabirlerden ve ajanslardan bilgisayar ortamına yazı formatında geldiği için dizgi aşaması ortadan kalkmıştır. Bu gelişmeler sayfa düzeni ve genel olarak gazete estetiği için yeni bir çağın başlangıcı olmuştur.

d. Diğer kitle iletişim araçlarının getirdiği rekabet

Gazete yüzyıllar boyu egemen kitle iletişim aracı olmuştur. 1900'lerden itibaren radyo ve 1950'lerden itibaren televizyon (Jeanneney, 1998) gazeteye alternatif olarak yaygınlaşmıştır. Televizyon görüntü, ses ve yazıyı birlikte kullanabildiği için hem bir eğlence aracı hem de haber medyası olarak hızla yaygınlaşmıştır. 1970'lerde manyetik bandın bulunuşu, 1990'lardan sonra uydu üzerinden yayın sistemine geçilmesi gibi teknolojik gelişmeler televizyonu, hızlı haber iletebilen bir araç konumuna getirmiştir. Televizyon günümüzde tüm ülkelerde temel haber medyası haline gelmiş ve hatta gazeteler televizyonun belirlediği gündemi takip etmeye başlamışlardır (Kaya, 2001; Ramonet, 2000; Bourdieu, 1997)

Televizyon, ulaşılması kolay ve ekonomik, izlenmesi eğlenceli, heyecan verici bir haber medyası olmuştur. Bu özellikleriyle televizyon, gazetelerin tirajını, içeriğini ve sunumunu derinden etkilemiştir. Daha

SAYFA DÜZENİ

1950'lerde, İngiltere'de editörler fotoğrafın ve görsel düzenin önemini televizyonun yaygınlaşmasıyla anlamışlardı (Giles ve Hodgson (1996: 75).

Çeşitli ülkelerde, gazetelerin bir kısmı televizyonla mücadele etme yolunu seçmiş, analize dayalı, derinlemesine, ayrıntı içeren bir içeriğe ve buna uygun sayfa düzenine yönelmiştir (Schneider ve Raue, 2000: 197). Güncel ve hızlı haber vermekte doğası gereği üstün olan televizyonla yarışmaktan vazgeçen bu gazeteler, televizyonun eksik yönlerini tamamlamayı amaçlamaktadır.

Halk tipi gazeteler ise, televizyonla yarışta, televizyona benzeme, televizyonu taklit etme tarzını benimsemişlerdir. Bu gazetelerde hem içerik hem de sunum televizyondan derinlemesine etkilenmiştir. Daha renkli gazeteler üretmek, magazineler konulara daha fazla yer vermek, haberleri televizyondaki gibi kısa ve özet olarak sunmak, okurun bir bakışta anlayabileceği yüzeysellikte başlıklar atmak, sayfalarda daha fazla fotoğraf kullanmak (Schneider ve Raue, 2000: 193) gibi yöntemler denenmekte ancak televizyonun önceki akşam verdiği haberleri tekrarlamaktan kurtulunamamaktadır.

Televizyonun etkisi, sayfa düzeninde enfografik denilen yeni bir türün doğmasına yol açmıştır. 1966'da ABD'de yerel bir gazete olarak çıkan ve 1982'den bu yana ulusal ve uluslararası piyasada satılan yüksek tirajlı USA Today gazetesi, bu akımın öncüsü olmuştur (Rigel, 1993: 77).

Televizyona rakip olma iddiasındaki bu gazetelerde haber metinleri kısa, görsel malzeme yoğundur. Bilgiler daha çok televizyonda olduğu gibi grafiklerle aktarılmaktadır. Bilgi grafiklerinin giderek artan kullanımı, sayfa düzeninde de değişiklikler getirmektedir. Özellikle yazıyla anlatılması güç olaylarda veya fotoğraf bulunmadığı durumlarda kullanılan bu grafikler, son derece renkli ve kolay anlaşılır tarzda hazırlanmaktadır. (Schneider ve Raue, 2000: 144).

Gazetelerin içeriğini ve estetiğini etkileyen bir başka kitle iletişim aracı da internettir. İnternet gazeteleri pek çok yönden ilgilendirmektedir. İnternet bir kitle iletişim aracı olarak gazetenin rakibidir. Daha hızlı haber vererek tıpkı televizyon gibi gazetenin yeniliğini zedelemektedir. Gazete-

SAYFA DÜZENİ

lerin ilan ve reklam gelirine ortak olmakta, tirajların düşmesine yol açmaktadır. Gelecekte internet ortamındaki gazetelerin basılı gazetenin yerini alacağı bile düşünülmektedir.

1994'te ABD'de 8 büyük gazetenin baskıya hazır nüshalarını internet üzerinden sunmasıyla başlayan internet gazeteciliği, Türkiye'de de 1995'ten bu yana hızla yaygınlaşmıştır (Gürcan, 1999: 32 160). Bugün, ulusal gazetelerin tamamının internet sayfası bulunduğu gibi pek çok yerel gazete de sanal ortamda yerini almıştır.

İnternet olumsuz etkilerinin yanında bilgiye ulaşmada ve aktarmada getirdiği kolaylıklarla gazetelerin içerik ve estetiğine olumlu etkiler de yapmaktadır. Her konuda ulaşılabilen engin bir kaynak olan internet, gazeteciler için her an kullanıma hazır bir arşiv gibidir (Tokgöz, 2000: 66).

Bu arşivden haber için bilgi ve belgeler, ipuçları, kanıtlar elde edilebildiği gibi, sayfa düzeni için önemli olan bazı görsel malzemeler de sağlanabilmektedir (Kara, 2003: 122). Diğer yandan internet ağları üzerinden haber ve görsel malzeme aktarımı ile daha yeni ve zengin sayfalar hazırlamak mümkün olmaktadır.

İnternetin teknik imkanları genişledikçe ve ulaşılabilirliği kolaylaştıkça, gazetelere olumlu ya da olumsuz etkisinin artacağı ortadadır. Bu etkinin, içerik ve estetik açıdan yeni dönüşümleri zorunlu kılacağı da şimdiden tahmin edilebilir.

Diğer yandan internetin getirdiği avantajlar, gazeteler için haber ve görsel malzeme toplamada, merkez ve matbaalar arasında sayfa aktarımında, iç haberleşmede kalite ve sürati artırmıştır. Kısa dönemde internetin gazete teknolojilerine ve buna son derece bağlı olan sayfa düzenine olumlu etki yaptığı söylenebilir.

e. Okuyucu kitlesinin hayat tarzındaki değişim

Postman(1994)'ın belirttiği gibi, telgraf ve fotoğrafla başlayan süreç televizyonla tamamlanmış ve yazının egemenliği söze geçmiştir. Modern öncesinde insanlar kültürlerini söze dayalı olarak aktarmaktaydı. Bu kültür yüzeysel, basit ve çoğu zaman tutarsızdı. Modern toplumun temel farkı ise kültür aktarımının yazının egemenliğine girişiydi. Masallar, destan-

lar, atasözleri yerini kitaplara bırakmıştı. Kitabın yanında gazetenin de doğduğu modern dönem yazıya dayandığı için tutarlı söylemlerin üretildiği, küresel geçerliliği olan fikir akımlarının yaygınlaştığı bir süreç olmuştu.

Ancak, modern toplumsal sürecin kendi içindeki çıkmazları, yazıya dayanan rasyonel kültürün yerini yeniden sözlü kültüre bırakmasına yol açmıştır. Postmodern süreç olarak adlandırılan bu yeni dönemin konumuzla ilgili temel özelliği yazının ve yazılı kültürün önemini yitirmesidir. Önce radyo ve televizyon sonra da yeni kitle iletişim araçları, kültür aktarımının modern öncesi dönemde olduğu gibi sözün egemenliğine girmesine yol açmıştır. Günümüzde, kitap ve gazete tirajlarının nüfus artışına paralel bir gelişim göstermemesi başka etkenlerle birlikte postmodern sürece de önemli ölçüde bağlıdır.

Postmodern süreci gerçekleştirmiş toplumlarda gazetenin yerini giderek televizyon almaktadır. Kentte yaşayan, eğlence ve tüketimi temel alan bir hayat tarzına sahip olan postmodern topluluklar, rasyonel ve tutarlı, yazıya dayalı ürünlere ilgi göstermemektedir. Bu kültürel temele, bilgiyi eğlence formuna sokarak aktarabilen televizyon daha uygun düşmektedir.

Bütün bu gelişmeler gazetelerin içeriğini ve sayfa düzenini değiştirmiştir. Daha fazla eğlence, daha çok magazin, daha çok görsel malzeme kullanma ve yazıyı olabildiğince azaltma eğiliminin temelinde postmodern toplumsal değişim süreci bulunmaktadır.

Sonuç olarak hızlı bir tempoda tüketim amacıyla yaşayan, her türlü konuyu eğlence temelinde görmek isteyen kentli toplumlara sunulan gazetelerin; ciddi ideolojilere bağlı, üretmeyi ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmeyi hayatının amacı haline getirmiş, yazıyla kültürlenmiş modern toplum insanlarına sunulan gazetelerden farklı olması bir zorunluluktur. Bu gerçek, gazetelerin sayfa düzenini de derinden etkilemektedir.

f. Gazetecilik meslek kültüründeki değişim

Evrensel pek çok kuralı bulunduğu halde, aynı ülkede yayınlanan gazeteler birbirlerine benzer. Diğer yandan aynı ekollere mensup olsalar bile, bir İngiliz gazetesi ile Fransız gazetesi arasında farklar vardır. Çeşitli

SAYFA DÜZENİ

yönleriyle farklı olan Türk gazetelerine sayfa düzeni açısından bakıldığında birçok ortak yaklaşım belirlenebilir. Bu, aynı meslek evreni içinde gelişen ortak bir kültürün ve sürekli etkileşimin sonucudur.

Ancak, gazetecilik meslek kültürü durağan değildir. Toplumsal değişmeye paralel olarak gazetecilik anlayışı ve kültürü de yenilenmektedir. Özellikle küreselleşme sürecinde gazeteciler, gelişmiş ülkelerdeki meslektaşlarıyla yoğun bir etkileşim içine girmişlerdir. Bu etkileşim gazeteciliğin pek çok yönünde olduğu gibi sayfa düzeninde de kendini göstermektedir.

Batı ülkelerinde ortaya çıkan yeni anlayışlar diğer ülkeleri de etkisi altına almaktadır. Bunun sonucu olarak sayfa düzeni anlayışında ülkeler arasındaki farklılıklar giderek azalmakta, gazetenin hangi ülkeye ait olduğu değil, hangi gazetecilik kültürüne dayandığı daha belirleyici olmaktadır.

Türkiye'deki gazetelerin geçmiş dönemlerde daha çok Fransız gazetelerine benzemesi, gazetecilerin bu ülkeyle olan etkileşiminin bir sonucuydu. Günümüzde ise Türk gazetecilerin Anglo-Sakson gazetecilik kültürüyle etkileşimi artmış ve gazetelerdeki temel yaklaşım bu yönde değişmiştir.

2. Sayfa Düzeninde Ana Yaklaşımlar

Çıktıkları ilk dönemlerden günümüze uzanan süreçte gazete sayfa düzeni yaklaşımları önemli değişimler göstermiştir. Bu değişimler, herşeyden önce teknik imkanların gelişimine paralel olarak gerçekleşmiştir. Bir kaç yüzyıl önce yayınlanan bir gazetenin sayfa düzeniyle günümüzdeki gazetelerin görsel yaklaşımları büyük farklılık göstermektedir.

Her ne kadar sayfa düzeniyle ilgili birçok evrensel kural bulunmaktaysa da, tasarımda temel alınan ilkeler bakımından bazı ana yaklaşımlar söz konusudur. Pek çok etkiyle ve zaman içinde oluşan bu yaklaşım farkları, özellikle ofset döneminde artmıştır.

Tipo döneminde, teknolojik yetersizliklerin de etkisiyle gazetelerin sayfa düzeninde çok büyük farklılıklar ortaya çıkmamıştır. Dikey ve sütun esaslı tipo sayfa düzenine statik ya da klasik yaklaşım adı verilmektedir.

Ofsetle birlikte gelen yeni teknolojik imkanların farklı bakış açılarıyla kullanılması sonucu doğan sayfa düzeni anlayışına çağdaş yaklaşımlar denilmektedir. Çağdaş sayfa düzeni yaklaşımları; modüler, bulvar tipi ve enfografik olarak üç alt sınıfa ayrılmaktadır.

2.1. Klasik Sayfa Düzeni

15. yüzyıldan 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar gazete basımında kullanılan temel teknoloji tipo baskı yöntemi idi. Tipo teknolojisi -kullanıldığı 500 yıllık süreçte önemli gelişmeler göstermişse de- günümüzde kullanılan ofset baskı sistemiyle kıyaslandığında gazetenin görselliği bakımından son derece kısıtlı imkanları olan bir baskı türüydü. 19. yüzyıla kadar fotoğraf ve görsel malzeme kullanımı bile mümkün değildi.

O yıllardaki gazeteler sınırlı harf karakterlerini metalden dökerek hazırlamaktaydı. Dolayısıyla bugünkü anlamda gazete tasarımı yapılması söz konusu değildi. Sayfa düzeni, yazıları sütunlara doldurmaktan ibaretti. Başlıklar da sütun genişliğinde ve küçük puntolarla veriliyordu.

Yüzlerce yıl uygulanan bu dikey sayfa düzeni *klasik* veya *statik* düzen olarak adlandırılmıştır. Bu tür bir sayfa düzeninde, görsel anlamda yapılabilecekler sınırlıydı. Sayfayı hazırlamak, yazıları dikey sütunlara yerleştirmek ve üstlerine biraz daha büyük puntolarla başlık atmak anlamına gel-

SAYFA DÜZENİ

mekteydi.

Ofset teknolojinin gazete basımında kullanıldığı 1950'lere kadar zorunlu olarak uygulanan bu sayfa düzeni türünün etkileri günümüzde bazı büyük gazetelerde sürmektedir.

Fotoğraf ve görsel malzeme kullanmaktan kaçınan, yatay büyük başlıklar yerine sütuna sıkışmış küçük başlıklar kullanan bu gazeteler, klasik sayfa düzeninin, gazetenin haber ve enformasyon iletmesinde daha yararlı olacağı düşüncesini benimsemektedirler.

Bugün dünyanın önemli gazetelerinden olan bazı Amerikan, İngiliz ve Alman gazeteleri, klasik sayfa düzenini sürdürmektedirler. Bu gazeteler, klasik düzenin gereği olarak fotoğraf ve görsel malzemeyi ya hiç kullanmamakta ya da çok küçük ebatlarda kullanmaktadır (Şeker, 2000: 89-91).

2.2. Çağdaş Sayfa Düzeni

Matbaa ve dizgi sisteminde devrim niteliğinde bir değişim olan ofset sistem 1900'lerin başında bulunduysa da, gazete basımında ofsete geçilmesi 20. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşti. Rotatif ofset matbaaların gazete basımında kullanılmasıyla birlikte, tipo döneminde hayal dahi edilemeyen bir çok yeni tasarım imkanı doğdu.

Tipo döneminde zorunlu olarak uygulanan statik sayfa düzeni, bugün klasikleşmiştir. Bazı ciddi gazeteler, ofsetle basılmalarına rağmen dikey sütun esasına dayalı statik sayfa düzenini günümüzde de sürdürmektedir. Özellikle ABD gazetelerinde klasik sayfa düzeni döneminden kalan dikey anlayışın izlerine kolayca rastlamak mümkündür. Bu gazetelerde yatay sütunlamadan ve büyük başlıklardan kaçınılmaktadır ve dikey sütunlara sıkışmış başlık anlayışı tam olarak terk edilmemiştir.

SAYFA DÜZENİ

Tabloid bulvar gazeteleri, ofset teknolojiden önce büyük ve çok sayıda fotoğraf, az yazı temeline dayanan bir sayfa düzeni anlayışı benimsemişti. Daily Express gazetesinin 1930 yılına ait nüshasında bu özellikler görülüyor. Tabloidler ofset sistemin getirdiği imkanları kullanarak daha da renklendi (Kaynak: Giles ve Hodgson, 1996).

Sayfa sekreterleri artık istedikleri kadar fotoğraf, renk, çizgi kullanabilecek, tipo dönemine göre çok daha fazla harf karakteri arasından ve değişik büyüklükte dizgi yapabilecekti.

Metal harfler ve klişe fotoğraflar dönemi kapanmış, filme alınabilen her tür malzemenin basılabildiği yepyeni bir dönem başlamıştı.

Henüz ofsetin kullanılmadığı İkinci Dünya Savaşı yıllarında, daha büyük başlıklar kullanmak için dikey mizanpajdan vazgeçen bazı gazeteler, yatay sayfa düzenini seçmişlerdi. Bu anlayış ofsetle birlikte yaygınlaştı.

Ofsetin getirdiği teknik imkanlar kısa zamanda gazete sayfa düzeni anlayışında yeni yönelimleri doğurdu. Çağdaş sayfa düzeninde ilk farklılık, ciddi gazeteler ile bulvar gazeteleri arasında gerçekleşti.

Bulvar gazeteleri tipo döneminde de teknik imkanlar ölçüsünde hareketli, büyük başlıklara ve az yazıya dayanan fotoğraflı bir sayfa düzenine yönelmişlerdi. Ofsetle birlikte sayfalarını daha da hareketli ve renkli yap-

SAYFA DÜZENİ

maya başladılar.

Ciddi gazeteler ise yazıya dayanan, küçük puntolu, tırnaklı font ağırlıklı sayfa düzenini sürdürdü. Tipo döneminin sonlarında başlayan yatay sayfa düzeni anlayışı, birbirine eklenmiş dikdörtgen haber paketlerinden oluşan modüler düzene dönüştü.

2.2.1. Modüler Sayfa Düzeni

Batı Avrupa ve ABD'de ciddi gazetelerin pek çoğunun benimsediği yaklaşıma modüler sayfa düzeni denmektedir. Bu sayfa düzeninin temelleri 1960'larda İngiliz Sunday Times gazetesinde Robert Harling ve Herold Evans tarafından atılmıştır. Büyük boy gazetelere, o güne kadar önemsenmeyen görselliği getiren Sunday Times, geleneksel sınırlamaları bir yana bırakarak, görsel malzemeyi cesurca ve bir tasarım ögesi olarak estetik şekilde kullanmıştır. Başlık ve görsel malzemelerin etrafında boşluk kullanımı, küçük harflerle yazılmış başlıklar gibi yenilikler daha sonra The Observer ve The Guardian tarafından da benimsenmiştir (Giles ve Hodgson, 1996: 76).

Modüler sayfa düzeni, haber veya haber gruplarının, sayfa üzerine kareler ve dörtgenler şeklinde yerleştirilmesi esasına dayanmaktadır. Bugün ABD ve Avrupa'daki ciddi gazetelerin büyük bölümü modüler anlayışla hazırlanmaktadır. Bu yaklaşımda, az sayıda ama büyük ebatla fotoğraf kullanılmakta, uzun ve ayrıntılı haber verme anlayışı sürdürülmektedir. Sayfa düzeni, karmaşık değil düzenlidir.

Temel amaç, okuyucunun hangi haberin nerede başlayıp bittiğini, hangi başlığın ve fotoğrafın hangi habere ait olduğunu zorlanmadan, ek bir çaba göstermeden anlayabilmesini sağlamaktır.

Sayfa düzeninde tırnaklı, estetik başlıklar tercih edilmekte, günlük uygulama yeni haberleri, sayfanın ana yapısını değiştirmeden yerleştirme esasına dayanmaktadır.

Modüler sayfa düzeninde renk kullanımı sınırlı ve dengeli, çizgi-çerçeve tercihleri mümkün olduğunca sade ve süsüzdür. Beyaz boşluklar, haberler ve yazılar arasında standart bir tercihle uygulanmaktadır.

Modüler sayfa düzeninde temel esaslar şöyle özetlenebilir (Şeker,

SAYFA DÜZENİ

2000: 92; Taş, 1993b: 29; Sucu, 2003:163):

-Basit ve sade bir sayfa düzeni türüdür. Sütun esasına değil modül esasına dayanır.

-Haber grupları dikey ya da yatay dörtgenler oluşturur. Bir habere ait başlık, metin, fotoğraf gibi malzemeler asla diğer haber paketiyle karıştırılmaz. Her haber grubu diğerine eklenmiş bir modüldür.

-Haber metinleri tırnaklı fontlarla dizilir. Makale ve diğer haber dışı metinlerin haberden ayrılması için düz font kullanılabilir.

-Büyük başlıklarda tırnaklı font kullanılır, küçük başlıklarda düz fontlar da tercih edilebilir.

-Başlık ve metinlerde çok büyük puntolardan kaçınılır.

-Sayfanın bir ana fotoğrafı olması esastır. Bu fotoğraf genellikle sayfanın ortasına yerleştirilir. Sayfada birden fazla fotoğraf kullanılacaksa, diğerlerinin ana fotoğrafla aynı ya da yakın büyüklükte olmamasına özen gösterilir.

-Sayfanın görsel noktası tektir. Bunu sağlamak için aynı sayfada birden çok kalın başlık ya da görsel malzeme kullanımından kaçınılır.

-Çizgi ve çerçeve yardımcı unsur olarak değerlendirilir ve asıl unsurların önüne geçmemesi için olabildiğince arka planda bırakılır. Bu nedenle çizgi ve çerçeveler; ince, yalın, ilk anda göze çarpmayacak bir tarzda kullanılır.

-Yazı ağırlıklı bir sayfa düzenidir. Pek çok sayfa uzun haber metinleri, araştırma-incelemeler, röportajlar ve makaleler gibi yazı ağırlıklı unsurlarla oluşturulur. Uzun yazılar çoğunlukla tam blok, sınırlı olarak başa blok şeklinde hizalanır .

-Hacim olarak uzun haberler yatay, kısa haberler ise dikey modüller oluşturacak şekilde yerleştirilir.

-Sütun genişliği 3.6 ile 7.5 cm arasında sınırlandırılır ve yazılar çoğunlukla 4-6 cm genişliğinde sütunlanır.

-Negatif alanlar ve renkli zeminler sınırlı olarak kullanılır. Beyaz alanlara büyük önem verilir. Haber paketlerinin arasında, başlık grup-

SAYFA DÜZENİ

ları ile metinler arasında, fotoğraflarla yazı arasında standart beyaz boşluklar uygulanır. Ayrıca bilinçli olarak, sayfayı rahatlatmak amacıyla bazı bölümlerde kontrollü ya da akıllı boşluk adı verilen beyaz alanlar bırakılır.

-Renk kullanımında ölçülü davranılır ve kullanılan renklerin birbiriyle

uyumlu pastel tonlarda olmasına dikkat edilir. Atılan zemin renginin yüzde 20'lik bir değeri aşmamasına dikkat edilir.

1960'larda İngiliz Sunday Times gazetesince başlatılan modüler sayfa düzeni anlayışı, The Observer ve The Guardian tarafından da benimsenmiş ve ciddi gazeteler arasında yaygınlaşmıştır. Günümüzde de başta Avrupa gazeteleri olmak üzere çağdaş tasarıma yönelen tüm ülkelerde modüler sayfa düzenine doğru bir eğilim söz konusudur.

2.2.2. Bulvar Tipi Sayfa Düzeni

Bulvar tipi sayfa düzeninin temeli ofsetten öncelere dayanmaktadır. 20. yüzyılın başlarında İngiltere'de Lord Northcliffe yeni bir gazetecilik anlayışıyla Daily Mail adlı bulvar gazetesini çıkarmıştır.

Ucuza satılan, yüksek tirajlı ve sansasyonel içerikli bir gazete olan Daily Mail'i takip eden Daily Express, Daily Mirror, Daily Herald, Daily News, Daily Chronicle gibi gazeteler bulvar gazetelerinin ilk örneklerini oluşturmuşlardır.

Bu gazeteler içerikleri kadar ebatları ve sayfa düzenleriyle de ciddi gazetelerden ayrılmaktaydı. Tabloid ebatta, kalın başlıklar ve fotoğraf kullanan bulvar gazeteleri 1900'lerin başından bu yana temel özelliklerini korumuşlardır. Özellikle Daily Mirror'ı Northcliffe'ten sonra yeniden düzenleyen Harry Guy, 1934'lerde tabloid içerik ve sayfa düzeninin ilkelerini

Bulvar tipi sayfa düzeni, İngiliz tabloid gazetelerinde başlamıştır. Büyük ve renkli başlıklar, çok sayıda görsel malzeme kullanımına dayanan bu anlayış, çok satan tabloidlerde uygulanmaktadır. Günümüzün tabloidlerinde de tarihsel etkiler devam etmekte, büyük başlıklar ve fotoğraflar, süslü ve karışık bir sayfa düzeni uygulaması, bulvar gazetelerine özgü bir tarz olarak varlığını sürdürmektedir.

yazılmış metinler bu gazetelerin temel özelliğidir (Schneider ve Raue, 2000: 111).

Bulvar tipi sayfa düzeninin ayırt edici özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Ağırlıklı olarak düz fontlar kullanılır.
- Başlıklar çok büyük puntolarla dizilir. Tabloidlerde özellikle birinci

belirlemiştir.

Büyük bold başlıklar, kısa metinler, ciddi gazetelerde kullanılmayan fontlar, karikatürler, fotoğraflar ve küçük ebatta bir gazete... Bu kurallar poster gazeteciliği olarak da adlandırılan bulvar tipi sayfa düzeninin bugün de kullanılan ilkelidir (Giles ve Hodgson, 1996: 47-76).

Bulvar gazetelerinde, sansasyon ve magazine dayalı içerik, eğlendirici ve kolay okunur bir sayfa düzeniyle sunulmaktadır. Bu nedenle sayfalar yazı yerine görsel malzeme ağırlıklıdır. Renkli ve büyük başlıklar, kalın çizgiler, yakın çekim portre fotoğraflar, yalın ve kısa

SAYFA DÜZENİ

sayfada, başlık sayfayı dolduracak kadar büyüktür. Negatif başlık kullanımı yaygındır.

-Çok sayıda ve büyük ebatta fotoğrafa yer verilir. Fotoğraf kullanımında yakın plan çekilmiş portreler tercih edilir.

-Çizgi ve çerçeve sayfa düzeninin asıl unsuru olarak kabul edilir. İlk anda göze çarpacak süslü, renkli, kalın çizgi ve çerçeve kullanımı yaygındır.

-Kullanılan metinlerin hacmi azdır. Metinler genellikle düz fontlarla dizilir ve beyaz zemin yerine renkli zemin üzerine veya renk içine negatif olarak düzenlenir. Yazıların fotoğraf üzerine gömülmesi uygulamasına da sık sık başvurulur.

-Sayfalarda mümkün olduğunca beyaz alan bırakılmaz ve pek çok bölüme renkli zemin atılır.

-Başlıklarda, metinlerde, çizgi ve çerçevelerde, haber paketlerinin altlarında abartılı bir renk kullanımı söz konusudur. Renkler koyu ve çarpıcı tonlardadır.

Özet olarak, ciddi gazetelerin kaçındığı uygulamaların neredeyse tamamı, bulvar gazetelerinde görülmektedir. Bu yaklaşım, içerikle sayfa düzeninin birbirini bütünlemesi zorunluluğunun sonucudur.

Bir bulvar gazetesinin içeriği, yoğun ve küçük puntolu yazılarla, ince başlıklarla, az sayıda fotoğrafla sunulamaz. Aynı zamanda bulvar gazetesinin okuyucusunun düzeyi ve beklentileri de sayfa düzeninde bu tür bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

2.2.3. Enfografik Sayfa Düzeni

1960'lerden sonra, televizyonun yaygınlaşması ve insanların önemli bir bölümünün haberi gazete yerine ekrandan almaya başlaması, gazeteler açısından önemli sorunlar doğurdu. 70'li yıllarda, yüzlerce yıllık geçmiş olan köklü Amerikan ve Avrupa gazeteleri tiraj kaybetmeye başladılar.

Televizyon, gazeteciliğin pek çok alanını etkiledi. Gazeteler, hızlı haber verme yarışından çekildi ve ayrıntıyı ortaya çıkarmaya çalışan araştırmacı yaklaşımı benimsedi.

SAYFA DÜZENİ

Bu yeniden yapılanma süreci, daha uzun ve ayrıntılı haber vermenin

gereksiz olduğunu var-
sayan yeni bir sayfa dü-
zeni anlayışını ortaya çı-
kardı. Enfografik adı ve-
rilen bu anlayış, bilginin
grafiklerle, şekil, çizim
ve illüstrasyonlarla su-
nulmasını savunuyordu.
Gazete sayfası tıpkı tele-
vizyon ekranı gibi olma-
lıydı. Bol ve büyük fo-
tograf, az ve büyük pun-
tolu yazı, renkli zemin-
ler, çok sayıda çizim,
grafik ve şekil...

Enfografik anlayışın
ilk uygulaması ABD'de
USA Today gazetesinde
ortaya çıktı. Al Neu-
harth adlı girişimci,
ABD'nin uzay üssü olan
Cape Canaveral'da,
1966 yılında bölgesel o-
larak çıkarmaya başladı-
ğı Today gazetesinde,
televizyon kültürüyle
yetişmiş, uzaybilimi gibi
sıradışı bir işle uğraşan

Enfografik sayfa düzeni anlayışı, televizyona benzeyen gazeteler üretmeyi amaçlar. Bilgiler yazı yerine grafiklerle sunulur. Bu anlayışın ilk ve en önemli ürünü USA Today gazetesidir. Bu yaklaşım farklı anlayıştaki gazeteleri de etkilemiştir.

genç ve modern insanlara hitap ederek kısa zamanda büyük bir başarı ka-
zanmıştı.

Neuharth, Cape Canaveral'lı özellikle seçmişti. Nüfusu hızla artan ve i-
yi eğitilmiş, yeniliklere açık, teknolojiye yakın insanların yaşadığı bu bölge

SAYFA DÜZENİ

geleneksel kurallara aykırı bir gazete denemesi için en uygun yeri.

Diğer yönleriyle olduğu kadar enfografik sayfa düzeniyle de dikkat çeken gazete, yayınlandığı Florida bölgesinde kısa sürede büyük tirajlara ulaştı. 1978 yılında, ulusal bir gazete çıkarmaya karar veren Neuharth, uzun süren bir araştırma ve gözlem çabasına girişti. ABD'nin her köşesinden 40 binin üzerinde muhtemel okuyucuyla görüşmeler yapıldı. Mevcut gazete ve televizyonların habercilik anlayışı üzerine analizler gerçekleştirildi. Sonuçta, yeni gazetenin daha fazla spor, eğlence,televizyon, hava durumu ve iş dünyası haberleri vermesi kararlaştırıldı. Sayfa düzeni çok sayıda grafik ve tablodan oluşacak, gazete tamamen renkli olacak ve böylece televizyon ve dergilere giden reklamlar yeni Today'e yönelecekti (Neuharth, 1992: 59-125).

1982 yılına gelindiğinde yıllardır bölgesel olarak yayınlanan Today gazetesi, USA Today adıyla ulusal hale dönüştürüldü. Ciddi, ekonomi-politik fikir gazetelerinin yayınlandığı bir alana giren USA Today, televizyonla yarışarak ve kısa haberlerden, görsel ağırlıklı sayfalardan oluşan anlayışını yaygınlaştırarak önce ABD'de, daha sonra da dünyanın bir çok ülkesinde en çok okunan gazete olmayı başardı.

Enfografik anlayış, klasik sayfa düzenini sürdüren gazeteleri olduğu kadar, modüler sayfa düzenini seçen Avrupa'nın köklü gazetelerini de etkiledi.

Günümüzde Avrupa'da yayınlanan bir çok gazete, daha çok görsel malzeme kullanma, yazı yoğunluğunu azaltma eğilimi içindedir.

Enfografik anlayışın temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Televizyonda olduğu gibi kısa, basit ve yüzeysel habercilik temel alınır.
- Haberleri yazı ile anlatmaktan mümkün olduğunca kaçınılır. Bunun yerine bilgi grafikleri (enfografik), çizimler, şekiller ve tablolardan yararlanılır.
- Televizyon ekranını andıran görselliğe sahip sayfalar üretilir.
- Bol fotoğraf ve görsel malzeme kullanılır.
- Görsel açıdan ekrana benzemesi amacıyla özellikle birinci sayfalarda

koyu zemin üzerine açık renk yazı (negatif) kullanımı yaygındır.

2.3. Türkiye'de Sayfa Düzeni Anlayışı

Türkiye'deki sayfa düzenini öncelikle tipo ve ofset dönemi olarak iki başlık altında incelemek gerekmektedir. Tipo döneminde dünyadaki çağdaşları gibi Türkiye'deki gazeteler de statik bir sayfa düzeni uygulamaktaydı. 1970'lerden sonra ofset baskının yaygınlaşmasıyla birlikte, Türkiye ile Batılı ülkeler arasındaki sayfa düzeni yaklaşımlarında farklılıklar ortaya çıktı.

Ofset sisteme hızlı bir geçiş yapılırken, bu tekniğe teorik anlamda hazır olmayan sayfa sekreterleri el yordamıyla yeni sayfa düzeni yaklaşımları geliştirdiler. Son 30 yıllık süreçteki bu farklılaşma giderek azalmakla birlikte bugün de sürmektedir.

2.3.1. Tipo Dönemi

Türkiye matbaa ve gazeteyle Avrupa'dan daha geç tanışmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanan çalkantılar, gazeteciliğin her anlamda gelişimini geciktirmiştir. 1800'lerin başından itibaren pek çok gazete yayınlanmışsa da bunlar ciddi bir teknik altyapıya dayanmayan, düz makinelerde, küçük ebatlı kağıtlara basılan az sayfalı gazeteler olmuştur.

1896-1926 yılları arasında yayınlanan İkdam, gerek habercilik gerekse teknik bakımından diğerlerinden ayrılır. Tirajı 40.000'e kadar çıkan, Birinci Dünya Savaşı şartlarında bile 25.000 satan bu gazete Türkiye'de rotatifte basılan ilk gazete olmuştur (Topuz, 1996: 47).

Meşrutiyet ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde ülkenin şartlarının da etkisiyle basım tekniğinde ve sayfa düzeninde önemli bir ilerleme olmamıştır.

Türkiye'de ofset baskı sistemine geçişin gerçekleştiği 70'li yılların sonuna kadar, klasik sayfa düzeni uygulanmıştır. Tıpkı Batı dünyasındaki benzerleri gibi, Türk gazetelerinde de az sayıda görsel malzeme kullanılmış, çoğunluğu metin ve başlıklardan oluşan malzeme dikey anlayışa uygun olarak yerleştirilmiştir.

2.3.2. Vitrin Sayfa Düzeni

1960'larda Avrupa'daki ofsete geçiş tartışmaları Türkiye'ye de sıçradı ve ilk olarak Yeni Gazete ofsetle basılmaya başlandı. 1968'de çıkarılan Günaydın'ın ardından ulusal gazetelerin tamamı 10 yıllık bir süreçte ofset sisteme geçti.

Bu yıllarda ofset teknolojinin sayfa düzeninde ne yönde kullanılacağı tartışma konusuydu. Cumhuriyet'in başını çektiği bazı gazeteler siyah beyaz ve Avrupa tarzı bir sayfa düzenini benimserken, Hürriyet ve bu gazeteden etkilenen pek çok gazete renkli, büyük başlıklı, belli bir tarza bağlı ol-

mayan sayfalar yapmaktaydı. Hürriyet'in o yıllardaki yöneticisi Nezih Demirkent (1982: 30), gazetenin renkli olmasını savunmakta, her türlü teknik gelişmenin bir an önce kullanılmasını önermektaydı. Ofsete ilk geçen gazetelerden biri olan Hürriyet'in IBM Composer ve foto dizgi sistemlerini de diğer gazetelerden önce kullanmaya başladığına dikkat çeken Demirkent, sayfa düzeni yaklaşımları ve Hürriyet'in birinci sayfa düzeniyle ilgili

Türk tipi sayfa düzeni anlayışında, belli bir şablonu temel almak yerine habere göre sayfa hazırlanmaktadır. Haber gruplarının birbirini içine geçmesiyle "akıntılı" adı verilen mizanpaj elde edilir. Bu anlayışta habere ait olmayan bir fotoğraf, haberin başlığının altında bulunabilir ya da haberin spotları veya metni başka bir haberin yanına akıtılabilir.

Türk tipi (vitrin) sayfa düzeninde birinci sayfa bir tür içindekiler sayfası şeklinde hazırlanır. Birinci sayfaya haber metni girilmez. Başlık, spot ve görsel mazleme ile haber duyurusu yapılır. Günümüzde çok satan Türk gazetelerinin büyük kısmında birinci sayfa haber metni girilmeden oluşturulur. Bu nedenle birinci sayfalar son derece yoğundur.

mizde yayınlanan gazetelerin birinci sayfalarını yan yana koyacak olursanız aralarında hayli farklar olduğunu görürsünüz... Örneğin Cumhuriyet ile Hürriyet'i yanyana koyacak olursanız aradaki bakış açısını, fotoğrafa önem verilışteki farklılığı görebilirsiniz. Bu bizimle diğer gazeteler arasında daima var olagelmıştır. Başlıkta kullandığımız yazı çeşidi diğer gazetelerden hem şekil hem de hacim yönünden

seçimini şu şekilde açıklamaktaydı (1982: 155):

"... Birinci sayfa kavramı gazetelerin niteliğine göre büyük ayrılıklar gösterir. Milli gazeteler ile bölge gazeteleri arasında, sabah gazeteleri ile akşam gazeteleri arasında veya fikir gazeteleri ile bulvar basını arasındaki bu farklılığı hemen görüp teşhis etmek mümkündür. Çünkü birinci sayfa kültürel ve ideolojik açıdan, hatta estetik yönden önem taşıyan bir sayfadır. Ülke-

SAYFA DÜZENİ

farklı olur"

Demirkent, Hürriyet'in sayfa düzeni anlayışında o günlerde başlayan ve izleri bugün de süren "kural-sızlık" yaklaşımını da bir artı değer olarak dile getirmekte, sayfaların bir gün fotoğraflı diğer gün fotoğrafsız olabileceğini, sayfa düzeni ve haber seçimi konusunda kendilerini sınırlayan fazla bir kural olmadığını belirtmektedir. Hürriyet'in dinamik bir yapıya sahip olduğunu, habere göre sayfa düzeni yaptığını, Daily Telegraph gibi bazı gazetelerin ise sayfa düzenlerini haberler nasıl olursa olsun bozmadığını belirten Demirkent, bu anlayışı ve Türkiye'deki benzerlerini eleştirmektedir (1982: 231).

Başını Hürriyet ve Milliyet gibi gazetelerin çektiği bu anlayış Türk basınında egemen olmuştur.

Yeni teknolojinin getirdiği imkanlar, belli bir ekole bağlı kalmaksızın kullanılmış, habere göre sayfa düzeni adı altında her gün başka anlayışa sahip sayfalar üretilmiştir.

Vitrin sayfa düzeninde birinci sayfanın çok sayıda haber ve görsel malzemeyle yapılmasına başarı olarak bakılır. Bu nedenle bu sayfa düzeni anlayışına "yığma" adı da verilmektedir. Türkiye gazetesinin yukarıda görülen birinci sayfası kelimenin tam anlamıyla "yığma" bir anlayışı yansıtmaktadır. Ancak bu anlayışın okuyucuya bir yararı olmadığı da açıktır.

SAYFA DÜZENİ

Türk tipi sayfa düzeninde fotoğraf kullanımı da belli bir esasa uymaz. Çok sayıda fotoğraf kullanılır ve bu malzemenin sayfanın üst/alt-sağ/sol kısımlarına dengeli dağıtılmasına dikkat edilir. Milliyet'in birinci sayfasında da görüldüğü gibi fotoğraf kullanımının bir şablonu yoktur ve malzeme sayfaya serpiştirilmiş izlenimi vermektedir.

Birinci sayfanın, iç sayfalardaki haberlerin anonslandığı bir tür içindekiler sayfası olarak düzenlenmesi de, özellikle bu sayfaların çok daha karmaşık hazırlanması sonucunu doğurmuştur.

Özellikle birinci sayfaya olabildiğince çok haber koymak ve bu haberlerin hepsine fotoğraf girmeye çalışmak çabası başarı olarak takdir görmüştür. Bu anlayışa *vitrin* veya *yğma* sayfa düzeni adı verilmiştir.

Bunun sonucunda Türkiye'ye özgü bir sayfa düzeni doğmuştur. Bu anlayış, Avrupa'daki bulvar gazetelerinin sayfa düzeni yaklaşımlarıyla büyük benzerlik göstermektedir.

Büyük ve çok sayıda fotoğraf, kalın karakterde iri puntolu başlıklar, süslü çizgi ve çerçeveler, karma karışık renkli zeminler kullanma yanında, haberlerin gruplandırılmasından özellikle kaçınma, haber gruplarını akıntılı olarak verme, haber başlıklarını, fotoğraflarını ve metinlerini birbiri içine gömme gibi yaklaşımlar Türkiye'de bir sayfa düzeni ekolüne dönüşmüştür.

Cumhuriyet

CHP'nin muhalefetine aşamayan hükümet, 343 maddesi kabul edilen TCY Tasarısı'nı komisyonera geri çekti

AKP'den zina taktiği

ULUSLARARAP RAPORU BEKLENTİDE Başbakan'ın zina taktiği, dünya genelinde büyük yankı buldu. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu.

CHP'NİN HALK VE AS ALDATILAN CHP'li, Meclis'te, AKP'nin halkı ve ası aldattığını iddia etti. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu.

DEVİM YASASINDA DÜŞÜN TCY Tasarısı'nın geçmesi, devim yasasında düşündürücü bir etki yarattı. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu.

GÜL, KORKUĞİN HAKKINDA ERDOĞANLI OLMAK İÇİN ÇABAYI

Dışişleri: Nüfus hareketlerini zorlamayın

Dışişleri Bakanı Erdoğan, nüfus hareketlerini zorlamayın, diyor. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu.

90 yolcu rüşvet kurbanı

90 yolcu rüşvet kurbanı, diyor. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu.

El Kaide virüsü

El Kaide virüsü, diyor. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu.

Her geçen gün sayıları artan internet üzerindeki bahis siteleri Milli Piyango İdaresi'ni de harekete geçirdi

Bahis siteleri mercek altında

Bahis siteleri mercek altında, diyor. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu.

GÜNCEL

GÜNCEL, diyor. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu.

UEFA'da umut rönvanşa kaldı

UEFA'da umut rönvanşa kaldı, diyor. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu.

GÜNDEM

GÜNDEM, diyor. 'Zina taktiği' olarak adlandırılan, AKP'nin hükümeti muhalefete karşı kullanması, dünya genelinde büyük yankı buldu.

rın ise kitlelere yönelik haber gazetesi olduğu şeklinde bir anlayış egemen olmuştur.

1980'lerin ortalarında Cumhuriyet'e alternatif olarak Hürriyet grubu tarafından kısa bir süre çıkarılan Hürgün gazetesinde de siyah beyaz modüler sayfa düzeni uygulanmıştır.

Aynı yıllarda yayın hayatına giren Zaman gazetesi modüler düzeni uygulamış ancak büyük gazeteler, eski tip sayfa düzenini sürdürmüşlerdir.

80'li yılların sonunda Asil Nadir'in sahipliğinde çıkan Güneş gazetesinde de, İngiliz gazetelerinin uyguladığı modüler sistem

Modüler sayfa düzeni anlayışı, Cumhuriyet gazetesi tarafından uzun yıllardır sürdürülmektedir. Bu gazete yazı ağırlıklı, az sayıda görsel malzeme esasına bağlı bir sayfa düzeni uygulamaktadır. Cumhuriyet, Batı'daki benzerleri gibi tırnaklı harfleri kullanmakta, renk, çizgi, görsel malzeme dengesini iyi ayarlamaktadır.

kullanılmıştır.

1990'dan itibaren sayfa düzeninde bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ve Avrupa gazetelerinin etkisiyle yığma sayfa düzeni anlayışı sorgulanmaya başlandı.

Sayfa düzeni yazılımları ABD kökenli olduğu için modüler sayfa düze-

Son yıllarda Türkiye'nin büyük gazetelerinde yığma düzenden modü-

Bu gazetelerin iç sayfaları neredeyse tamamen modüler illkelere göre hazırlandığı halde, birinci sayfada vitrin sayfa düzeni sürdürülmektedir.

Haberleri birbiri içine gömme uygulaması ve karışık sayfa düzeni eskisi kadar yoğun değildir. Süslü çizgi ve çerçevelerden,

rengarenk zeminlerden uzaklaşmıştır. Bu gelişmeler göz önüne alındığında Türk gazetelerinin zamanla modüler düzene tamamen geçecekleri söylenebilir (Şeker, 2000: 103).

1999 yılında yayın hayatına giren Star gazetesi diğer Türk gazetelerin-

den farklı olarak enfografik anlayışı benimsemiş bulunmaktadır. Esasen bir televizyon grubuna ait olarak yayına başlayan gazete, televizyondan haber alan ve gazete okumayan kitlere ulaşmayı hedeflemektedir.

Gazetenin enfografik anlayışla düzenlenmesinin yanında, bazı haberin yanına konan "Bu haber televizyonda yok" vinyeti de temel yaklaşımı açıkça ortaya koymaktadır.

Bu gazetede yazı ağırlığı son derece azdır. Fotoğraflar çok büyük ebatla kullanılmakta, zaman zaman sayfanın tamamını kaplayabilmektedir. Haberler çizim, şema bilgi grafikleriyle aktarılmaktadır.

Font seçiminde büyük ve düz karakterler tercih edilmekte başlıklar genellikle majüskül olarak yazılmaktadır. İki satırlı başlıklarda satırı dengelemek için tek satırlı başlıklarda ise alana yerleştirmek için aşırı değerlerde yatay ve dikey modifikasyon uygulanmaktadır.

Star gazetesi, Türkiye'deki ilk enfografik gazetedir. Görsel malzeme ve grafik ağırlıklı bir anlayışa sahip olan gazetenin birinci sayfasına, televizyona benzemesi için mavi zemin atılmaktadır. Haber metinleri genellikle mavi zemin içine negatif olarak verilmekte, fotoğrafların üzerine konuşma balonları bile kullanılabilmektedir.

3. Fontlar

Gazete ağırlıklı olarak yazıya dayanan bir üründür. Bu nedenle gazetenin temel malzemesi olan yazının estetik özelliklerini bilmek tasarımın temelidir. Günümüzde, çeşitli amaçlarla üretilmiş binlerce yazı tipi bulunmaktadır. Ancak, gazete estetiği bu yazı tiplerinin belli gruplarını sınırlı sayıda kullanmaya izin verir.

Haber metinlerinin, başlıkların, köşe yazılarının, spotların, resimaltılarının, hangi fonttan ve hangi puntoyla dizileceği, harf ve satır arasının, bloklama tipinin ne olacağı gazetenin güzel veya çirkin olmasını belirleyen en önemli kararlardandır.

3.1. Tipo Döneminde Fontlar

Tipo döneminde, günümüze oranla çok daha az sayıda harf karakteri bulunuyordu. Harfler sıcak dizgi yöntemiyle üretildiği için çok sayıda karakter üretmek teknik ve ekonomik açıdan zordu. Bu yüzden ofsetten önceki gazetelerin harf seçenekleri çok fazla değildi. Basım sanayiinin ilk yıllarından itibaren üretilmiş ve klasikleşmiş bazı fontlar yüzlerce yıl boyunca kullanılageldi. Bu fontlar genel olarak tırnaklı ve düz (ya da çubuk) aileler olarak gruplandırıldı. Tırnaklı harfler, uçlarında üçgen, ipliksi ve dikdörtgen tırnaklara sahipken, düz harflerin hiçbir şekilde tırnağı bulunmuyordu.

Klasik dönemde matbaanın bulunuşundan başlayarak tırnaklı (serif) türde pek çok font üretilmiştir. Bu fontların bazıları günümüzün gazete tasarımında da temel karakterler olarak önemini korumaktadır. Tırnaklı fontların yeni versiyonları da bu temel klasik fontlara yaslanarak üretilmektedir (Giles ve Hodgson, 1996: 20).

Avrupa'nın ticari anlamda ilk font üreticisi Claude Garamond'dur. (1499-1561) Garamond'un 1540'larda Fransa'da ürettiği temel tırnaklı font, uzun yıllar basım sanayinde bir harf standardı olmuş ve sonraki dönemde font üreticilerini etkilemiştir.

Bugün de Garamond fontunun çeşitli versiyonları (örn. Classical Garamond, American Garamond vb.) basım sanayinde ve gazete tasarımında geniş bir kullanım alanına sahiptir.

İlk büyük İngiliz font üreticisi olan Sir William Caslon, 1734'te Garamond fontunun daha zarif bir versiyonunu üretti. Caslon fontu daha kolay okunabilen bir yazı tipiydi. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nin kopyaları Caslon fontuyla basıldı ve bu yazı tipi Amerikan kolonilerinde yaygınlaştı. Caslon fontu, bugün de bilgisayar ortamında çeşitli versiyonlarıyla yer almakta ve geniş kullanım alanı bulmaktadır.

Caslon'dan 25 yıl sonra, John Baskerville adlı kaligrafi öğretmeni, daha zarif bir tırnaklı font üretti. Uzun yıllar gazete tasarımında kullanılan

Baskerville fontunun da bilgisayar ortamında çeşitli versiyonları bulunmaktadır.

Klasik dönemde üretilen temel fontlardan biri de Bodoni'dir. İtalyan tasarımcı Giambattista Bodoni (1740-1813) tarafından üretilen bu font özellikle başlık karakteri olarak gazetelerde yaygın şekilde kullanılmaktadır. Son derece titiz bir sanatçı olan Bodoni'nin sadece "a" harfini tasarla-

Garamond
Caslon
Bodoni
Times
Century
Bookman

Bugün de gazete tasarımının ana fontları olan bazı yazı tipleri, tipo döneminde üretilmiştir. Klasikleşen bu fontlar ve bunların yeni versiyonları gazeteler için vazgeçilmez konumdadır.

Futura
Avante Garde
News Gotik
Helvetica
Zurich
Swiss

Düz fontların ilk türleri 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın ilk döneminde üretilmiştir. Bu fontlar, tırnaksız kalın özellikleriyle bulvar gazetelerinin temel karakteri olmuştur.

Amerikan font üreticisi L. B. Benton tarafından geliştirilen bu fontun Century Old Style, Century School Book gibi versiyonları bilgisayar ortamında bulunmakta ve gazete tasarımında yaygın olarak kullanılmaktadır.

19. yüzyılın sonlarında Amerikan gazeteleri Egyptian adı verilen kalın tırnaklı (Slab Serif) karakterler kullanmaya başladı. Bu dönemde Lord Northcliffe tabloid gazete devrimini başlattı ve çıkardığı New York World

mak için 3 yıl harcadığı belirtilmektedir. Günümüzdeki gazete-lerde, Bodoni, Bauer Bodoni, Poster Bodoni gibi çeşitli versiyonla-rı yaygın olarak kulla-nılmaktadır.

Bugünkü gazete-lerde kullanılan en yaygın font olan Ti-mes New Roman ise 1931 yılında The Ti-mes gazetesi için Stanley Morison adlı tasarımcı tarafından üretilmiştir. Bu karak-ter uzun yıllar ciddi gazeteler için vazge-çilmez bir font olmuştur.

Klasik dönemden bugüne uzanan bir di-ğer font da Cen-tury'dir. 1890 yılında Century Magazine ad-lı yayın organı için A-

SAYFA DÜZENİ

gazetesinde tırnaksız, düz (Sans Serif) fontlar kullanarak yeni bir çığır açtı. Ancak düz fontların pek çok çeşidi Eric Gill (1882-1940) tarafından üretilmiştir. Gill Sans, Perpetua, Joanna ve Pilgrim, Eric Gill tarafından üretilen başlıca düz karakterlerdir.

Günümüzde gazete tasarımında çok geniş kullanımı olan Futura adlı düz font ise 1927 yılında Paul Renner tarafından Almanya'da üretilmiştir. Başlık için kullanılan genişletilmiş ve daraltılmış pek çok versiyonuyla Futura bilgisayar ortamında da yaygın olarak bulunmaktadır.

1890'larda geliştirilen News Gothich fontunun daraltılmış (condensed) şekillerinden türetilen Tempo adlı font da düz karakterlerin tabloidlerde yaygın kullanılan bir versiyonu olmuştur. Özellikle İngiliz Daily Mirror gazetesi 1930'lardan sonra bu karakteri kullanmıştır.

Adrian Frutiger tarafından 1957 yılında geliştirilen Helvetica fontu ise düz fontların en yaygınıdır. Hem başlıklarda hem de metinlerde okunaklı ve güzel bir karakter olarak günümüzde de geniş bir kullanım alanına sahiptir (Giles ve Hodgson, 1996: 20).

3.1.1. Sınıflandırmalar

Klasik dönemin başlarında Old English ya da Fraktur adıyla bilinen ve tüyle yazılmış el yazısına benzeyen harfler yaygındı. Hatta Fraktur 1940'ta Hitler tarafından yasaklanıncaya kadar Almanya'nın milli fontuydu. Okunması zor bir font olan Old English ve türevleri günümüzde sadece bazı Avrupa gazetelerinde logo olarak veya süslü köşelerde kullanılmaktadır.

Geniş kullanımı olan tırnaklı fontların ise hem klasik dönemde üretilen çeşitleri hem de bunlara dayanarak üretilen yeni versiyonları ikinci temel font sınıfını oluşturur.

Gotik olarak adlandırılan tırnaksız, düz harfler ise boydan boya aynı kalınlıktaki yapıları, başlık için üretilmiş geniş, dar, kalın, ince, ekstra kalın ve ince gibi versiyonlarıyla üçüncü temel harf sınıfını oluşturmaktadır.

El yazısı şeklindeki yazı tipleri de kalem ya da fırçayla yazılmış izlenimi veren bir estetiğe sahiptir. Bu fontlar gazetelerde sınırlı da olsa kullanılabilmekte ve dördüncü harf sınıfını oluşturmaktadır.

Modern dönemde çok yönlü kullanımı olan ve eski sınıfların dışında estetik özellikler taşıyan pek çok font üretilmiştir. Bunlar, reklamcılıkta, televizyonda, afişlerde ve buna benzer alanlarda kullanılmaktadır. Yenilikçi fontlar olarak adlandırılan bu grup ayrı bir sınıf olarak değerlendirilmektedir (Giles ve Hodgson, 1996: 26-28).

Font ailelerini özelliklerine göre sınıflandırma çabası 20. yüzyılın ilk yıllarında başlamıştır. Tipo döneminin harf karakterini temel gruplara ayıran Parisli matbaacı Thibaudeau, 1921 yılında, tırnak durumlarına göre, Elzevir, Didot, Antik ve Egyptienne adını verdiği dört harf ailesi belirlemiştir. Elzevir harfler üçgeni tırnaklara, Didot'lar iplikli tırnaklara, Egyptienne'ler dörtgenimsi tırnaklara sahipti. Antik harfler ise tırnaksız, çubuk karakter ailesini kapsıyordu.

Fransız grafiker, yazar ve yayıncı Maximilien Vox tarafından yapılan ve 1962 yılında Uluslararası Tipografi Derneği tarafından kabul edilen başka bir sınıflandırma ise harflerin sadece tırnaklarını değil, biçim ve üsluplarını da gözetmiştir.

Vox sınıflandırmasına göre harfler 11 gruba ayrılmıştır. Bu gruplar ve temel özellikleri şöyledir:

- **Humanistik:** Rönesans döneminde yenilenen roman harflerinden esinlenmiştir.
- **Garamondic:** Claude Garamond'un 16. yüzyılda kazı kalemiyle yaptığı harflerden türetilen ince üçgenimsi tırnaklı harflerdir.
- **Transitional:** Real adıyla da tanınan bu harf grubu 18. yüzyıl harflerinden esinlenerek geliştirilmiştir.
- **Didonic:** 19. yüzyıl başlarındaki tipografik özellikleri taşıyan iplikli tırnaklara sahip harflerdir.
- **Mechanistic:** Dörtgenimsi tırnakları belirgin şekilde olan harflerin adıdır.
- **Lineal:** Tırnaksız, düz harflerdir. Harf kalınlığında incelen veya kalınlaşan bölümler yoktur.
- **Incised:** Eski çağ anıt yazılarından esinlenerek üretilen harf tipidir.

SAYFA DÜZENİ

- **Script:** El yazısına benzeyen, süslü yazıların adıdır.
- **Manual:** Kaba el yazısını andıran, orta çağ harflerine benzeyen harf türüdür.
- **Black Letter:** Fracture adıyla da bilinen bu harf türü, Alman gotik yazısına benzetilerek üretilmiştir.
- **Arap harfleri:** Vox, Latin alfabesi dışındaki harf türlerini de ayrı bir grup olarak değerlendirmiştir.

3.2. Ofset Döneminde Fontlar

Ofset sistemin yaygınlaştığı son 40 yıllık sürecin ilk yıllarında da font çeşitliliği tipo döneminden farklı değildi. Hatta, soğuk dizgi sistemleri gelişmediği için ofsetin ilk yıllarında, sıcak dizgiyle hazırlanan örnekler ti-poda basılıyor, bu örnek filme alındıktan sonra ofsette çoğaltılıyordu. Diz-gi tipo teknolojisiyle üretildiğinden, baskının ofsette yapılması sayfa dü-zeni açısından hiçbir artı sağlamıyordu.

Sonraki yıllarda IBM Composer gibi toplu dizgi makinelerinin geliştiri-lmesi ve başlık üreten cihazların bulunmasıyla birlikte ofsetin dizgisi bu yeni yöntemle yapılmaya başlandı. Ancak, Composer'lar sadece küçük metinleri dizebilen ve sınırlı sayıda harf karakterine sahip olan makine-lerdi. Üstelik bu fontlar, gazetecilikte öteden beri kullanılan fontlarla tam olarak aynı değildi.

Ofset dizgide gerçek gelişme, compugrafik dizginin ortaya çıkışıyla gerçekleşti. Bu dizgi sistemi, çok sayıda fonta sahipti ve bu fontları 8, 12, 14, 18, 24, 26, 48, 60 ve 72 puntolarda kullanabiliyordu (Şeker, 2000: 109).

3.2.1. Bilgisayarlı Sistemde Fontlar

1990'lara gelindiğinde gazetelerin dizgisi, masaüstü yayıncılık sistem-leri adını verdiğimiz bilgisayarlarla yapılmaya başlandı. Bilgisayarlar, say-fa düzenini ekranda yapmak gibi devrim niteliğindeki kolaylıklar yanında çok sayıda yazı karakterini kullanma imkanını da getirdi.

Yeni font üretmek, bilgisayar ortamında kolay bir işlem haline geldiği için, klasik fontların yanında birçok yeni yazı karakteri geliştirildi. Bilgis-a-yarlar ve yazılımlar geliştikçe, bu yazı tiplerini her büyüklükte kullanma

Times 12 punto

Times 14 punto

Times 18 punto

Times 24 punto

Times 36 pun

Times 48

Times 60

Times 72

Ofset dizgi sistemlerinde çeşitli büyüklüklerde yazı elde etmek kolaylaşmıştır. Standart puntolar dışında bilgisayar üzerinde birer birer ve daha küçük değerlerde yazı dizilebilmektedir.

imkânı da doğdu. Bugün bilgisayar ortamında kullanılabilecek yüzlerce yazı tipi bulunmakta ve bunlar ölçeklenebilen büyüklüklerde kullanılabilir. 12, 18, 24 gibi standart puntolar yerine yazıları birer birer hatta daha küçük değerlerde büyütme ve küçültme mümkündür.

Yazıların istenen puntolarda dizilebilmesi sayfa düzeni açısından hem büyük kolaylık sağlamış, hem de yeni estetik yaklaşımlara imkân vermiştir.

Bütün bu teknolojik gelişmelere rağmen, gazete sayfa düzeninde kullanılması alışkanlık haline gel-

miş bazı harf karakterlerinden asla vazgeçilmemiştir.

Günümüzdeki fontları; tırnaklı, düz, el yazısı (fırça esaslı) ve sembol fontları olarak dört grupta değerlendirilmek mümkündür.

Ancak, bilgisayar ortamına geçişten sonra bu sınıflandırmalara uyan ya da uymayan çok sayıda yeni tür ortaya çıkmıştır. Üretilen yeni fontların önemli bir kısmı gazete tasarımının dışındaki sektörlerle yöneliktir. Lo-

SAYFA DÜZENİ

go, amblem, afiş, billboard gibi işler için üretilmiş harfler yanında, ambalaj, tabela, eşantıyon ürünleri için fantastik yazı türleri geliştirilmiştir. Bunların dışında da çeşitli amaçlarla kullanılmak üzere yüzlerce yeni yazı tipi üretilmiştir.

Konumuzun kapsamında ele alacağımız fontlar gazete tasarımıyla kullanılan ve kullanılabilecek yazı tipleridir. Gazetelerde yaygın olarak kullanılan tırnaklı, düz, el yazısı ve sembol fontları şunlardır:

Tırnaklılar: Times, Garamond, Bookman, Bodoni, Century, Souvenir, Palatino

Düzler: Arial, Helvetica, Futura, Avant Garde, Incised, Zurich, Swiss, Franklin Gothic, Optima

El yazısı: Bir çok çeşidi bulunan bu yazı türü genellikle "Script" ibaresi eklenen isimler taşır. En yaygınları Brush Script ve Zapf Chancery'dir

Sembol fontları: Yazı yerine bir takım işaretler üretmeye yarayan bu fontların en yaygınları Webdings, Wingdings ve ZapfDingbats'tır.

Bu ana sınıflandırmadan ayrılmamakla beraber, bilgisayar ortamındaki fontlarla ilgili başka sınıflandırmalara da gidilebilir. Çünkü bilgisayarda aynı fontun *plain* (basit, sade) hali, *bold* (aynı özellikleri taşımakla birlikte daha kalın) hali, *italik* (ya sağa doğru eğik ya da el yazısını andırır kıvrımlara sahip) hali bulunmaktadır.

Uzun metinlerin hazırlanması için üretilmiş olan tırnaklı harflerin genellikle bu üç stili vardır. Ayrıca her font türünün küçük değişikliklerle üretilmiş yakın versiyonları bulunur.

Örneğin Garamond'un Classical Garamond, American Garamond gibi türleri vardır. Century ailesinin Old Century, Century SchoolBook gibi tipleri, Bodoni'nin Poster Bodoni, Bauer Bodoni gibi küçük farklılıklar taşıyan versiyonları bulunur.

Düz fontlarda bu versiyonlar çok daha fazladır. Metinler için üretilen düz fontlar genellikle sadece plain, bold ve italik stiller taşırken, başlıklarda kullanılmak üzere hazırlanan düz fontların çok sayıda versiyonu vardır. Bu versiyonlar, aynı harf özelliğini taşıyan ancak farklı genişlikte, farklı et kalınlığında, farklı yükseklikte olan türlerdir (Şeker, 2000: 111).

Swiss 721 BT
Swiss Blk BT
Swiss 721 Cn BT
Swiss 721 Ex BT
Swiss 721 Lt BT
Swiss 721LtCn BT
Swiss 721LtExBT
Swiss 721Md BT
Swiss 721Th BT
Swiss 911 UCm BT
Swiss 911 XCm BT
Swiss Blk Oul

Tasarımcıya kolaylık sağlamak için bilgisayar ortamında üretilen fontların kalınlık/incelik, genişlik/darlık gibi özellikleri düzenlenmiş çeşitli versiyonları bulunulur.

Başlık fontlarındaki bu çeşitlilik, gazete hazırlarken başlıkları belli alanlara sığdırma sorununu çözmekte oldukça yararlıdır. Başlık karakterlerindeki bu küçük farklılıklar asıl font ismine bazı ilaveler konularak ifade edilir.

Örneğin *narrow* ya da *condensed* (Cn) eki bu versiyonun asıl harfin dar bir çeşidi olduğunu, *extended* (Ex) eki harfin normal haline göre genişletilmiş veya uzatılmış olduğunu gösterir. Compressed (Cm) eki sıkıştırmanın çok fazla olduğunu belirtir.

Light (Lt) eki et kalınlığının ince, *medium* (Md) eki orta kalınlıkta, *Thin* (Th) eki

çok ince, *Black* (Blk) eki normalden daha kalın olduğunu gösterir.

4. Sayfa Unsurları ve Düzenlenmesi

Bir gazete sayfası çoğunluğu yazıdan oluşan çeşitli unsurların bir araya getirilmesiyle hazırlanır.

Yazıdan oluşan unsurların başında haber metinleri, başlıklar, spotlar,

SAYFA DÜZENİ

resimaltları ve makaleler gelir. Diğer unsurlar ise fotoğraf, illüstrasyon, grafik gibi görsel malzemeler, reklamlar, çizgi ve çerçeveler, zeminler ile beyaz boşluklardır.

Sayfa düzeni, sayfayı oluşturan bu unsurları, belli bir anlayış çerçevesinde estetik olarak bir araya getirmek demektir. Yazıyla oluşan unsurların, görsel malzemelerin, rengin, çizgi ve çerçeveler ile boşlukların kullanımı rastlantısal bir şekilde gelişmemiştir. Yüzlerce yıllık tecrübenin, araştırmanın getirdiği bir takım bulgular, sayfanın unsurlarının ne şekilde düzenleneceği konusunda bazı temel ilkeler oluşturmuştur. Özellikle ofset baskı sistemine geçildikten sonra ortaya çıkan teknik imkanlar, belli bir anlayış bütünlüğü ile uygulandığında ortaya grafik sanatının güzel örnekleri çıkar. Ters durumda ise yeni teknoloji, tipo döneminden bile daha kötü ürünler elde etmemize neden olur. Bu yüzden sayfa düzeniyle ilgili temel ilkelere uyulması zorunludur.

Sayfa yaparken üç bölüme ayrılabilir kurallarla karşı karşıya kalırız. Bu kuralların ilki kesinlikle yasak olanlar, ikincisi kesinlikle uyulması gerekenler, üçüncüsü ise sayfa sekreterinin inisiyatifine bırakılmış kararlardır.

Bir sayfa sekreteri, sayfa düzeniyle ilgili yasaklara uyacak, zorunlulukları gözeterek bütün bunlardan sonra, kendi kişisel ve mesleki yeteneğini sergilediği opsiyonel kararlara diğerlerinden farklı sayfalar yapacaktır.

Sayfa düzeniyle ilgili ilkeler, sayfayı oluşturan unsurlarla ilgili bazı temel kuralların bilinmesini gerektirir. Bu kurallar, şüphesiz seçilen sayfa düzeni ekolüne göre farklılıklar gösterecektir. Örneğin modüler sayfa düzeninin temel esasları, enfografik anlayıştan oldukça farklıdır.

Benzer şekilde, Türk tipi yığma sayfa düzeninin kural haline getirdiği ve son yirmi yıldır uygulanan bazı yaklaşımlar modüler ekolün temel ilkeleriyle örtüşmez. Bu yüzden, ilerideki bölümlerde ele alacağımız kurallar, günümüzün en yaygın sayfa düzeni türü olan modüler sistemin esaslarına uygun olacaktır (Şeker, 2000: 104).

4.1. Haber Metinleri

Ortalama olarak gazete sayfalarının yüzde 20'si görsel malzemenin

SAYFA DÜZENİ

yüzde 80'i ise yazılardan oluşur (Sucu, 2003: 165). Yazıyla üretilen sayfa unsurlarının en ağırlıklı bölümü ise haber metinleridir. Özellikle iç sayfalar haber metinlerinden oluşur ve dolayısıyla yazıya dayanır.

Hangi harf türünün daha kolay okunduğu öteden beri araştırma konusu olmuştur. Fontların arttığı ve harf karakterlerine farklı stillerin uygulanabildiği 20 yüzyılın ortalarında bu konunun önemi daha da artmıştır. Paterson ve Tinker tarafından 1940'da yapılan "Basım harfleri nasıl okunabilir hale getirilebilir?" ve 1963'te yapılan "Basımın okunabilirliği" adlı iki araştırma harf seçimi açısından temel kuralları belirlemiştir.

Bu araştırmalara göre büyük harfler küçük harflere oranla yüzde 30 daha fazla yer tutmaktadır. Bir kişi saniyede 4.74 büyük harf okuyabilirken, aynı sürede 5.38 küçük harf okuyabilmektedir. Tırnaklı harfler, düz harflere oranla daha hızlı okunmaktadır. Araştırmada okuyucuların yüzde 70'i ince ve orta kalınlıktaki (plain) harfleri, yüzde 30'u ise kalın harfleri (bold) tercih etmiştir (Taş, 1993a: 48).

Bu temel esasların yanında günümüzdeki teknik imkanların ve gazete sayfa düzenindeki gelişimin sonucu olarak yeni kurallar ortaya çıkmıştır. Haber metinlerinde; font, punto, stil, sütun genişliği, harf arası (track amount), kelime arası (kern amount), satır arası (leading), paragraf arası gibi tipografik özelliklerin belirli kurallara göre düzenlenmesi zorunludur.

Font ve punto seçimi: Gazetede haber metinleri için bir font ve punto belirlenir. Her sayfada, her haberin metni standart olarak belirlenen font ve puntoyla dizilir (Giles ve Hodgson, 1996: 15; Frazel ve Tuck, 1996: 209). Yapılan araştırmalar, tırnaklı ve plain karakterlerin minüskül (küçük harf) dizildiğinde çok daha akıcı bir şekilde okunabildiğini göstermiştir. Haber metinlerinde font ve punto seçimiyle ilgili kurallar şu şekilde özetlenebilir:

- Kullanılacak metin karakteri, tırnaklı, plain ve minüskül olmalıdır.
- Harfin bold stili tırnak içindeki alıntılarda veya özel isimleri vurgulamak için kullanılabilir. İtalik stil ise okumayı zorlaştırdığı için çok sınırlı olarak -örneğin metinde yer alan yabancı bir kelimeyi belirtmek için- kullanılır.

-Harfle ilgili diğer stiller olan gölgeli, konturlu, altı çizili, üstü çizili gibi versiyonlar ise haber metinlerinde kesinlikle kullanılmaz.

-Uzun haber metinlerinin düz karakterden dizilmesi kesinlikle hatadır.

-Gazetenin tüm sayfalarında uygulanmak üzere bir tırnaklı harf karakteri belirlenmelidir. Bu karakterin hangisi olacağı görsel yönetmenin seçimine bağlıdır. Günümüzde bir çok gazete haber metinleri-

ni Times fontuyla dizmektedir. Times, klasik bir güzelliğe sahip olduğu ve aynı puntoda dizildiğinde diğer karakterlerden daha az yer tuttuğu için tercih edilmektedir. Ancak Garamond, Bookman, Century, Palatino gibi tırnaklı fontlar ya da bunlara yakın estetik özelliklere sahip başka tırnaklı karakterler de haber metninde kullanılabilir.

-Seçilen font gazetenin tüm sayfalarındaki haber metinlerinde aynı

İstanbul Haber Servisi - Bireysel Silahsızlanma Günü kapsamında düzenlenecek **"Sessiz Ayakkabıların Yürüyüşü"** ve **"Bireysel Silahsızlanma: Yaşama Hak Tanıym"** konulu resim yarışmasının ödül töreni etkinlikleri, bu yıl Şanlıurfa'da yapılacak. Etkinlik yeri olarak Şanlıurfa'nın seçilmesinin en önemli nedeni, bireysel silahlanma sorununun en yoğun yaşandığı kent olması.

VAHŞETİN SİMGESİ

Umut Vakfı, topluma bireysel barış kavramını benimsetmek amacıyla her yıl 28 Eylül Bireysel Silahsızlanma Günü kapsamında çeşitli etkinlikler düzenliyor. 2001 yılında BM tarafından New York'da düzenlenen **"Ateşli Silahlar Konferansı"** sırasında binanın önünde bireysel silahlarla yakınlarını kaybetmiş kişiler, vahşeti temsil eden kırmızı bir halının üzerinde yakınlarının bıraktığı ayakkabılarla simgesel olarak yürüyüş yapmışlardı ve o günden sonra bu eylem bir ritüel haline geldi. Bu yıl Şanlıurfa'da gerçekleştirilecek Bireysel Silahsızlanma Günü- Sessiz Ayakkabılar Yürüyüşü etkinliğinde **Tan Sağtürk** ve **Mişa Kolozin** dans performansı sergileyecek, Devlet Opera ve Balesi sanatçısı soprano **Gülderen Erdoğan**, bir dinleti sunacak. **"Bireysel Silahsızlanma: Yaşama Hak Tanıym"** konulu resim yarışmasının ödül töreni düzenlenecek.

3 BİN KİŞİ ÖLÜYOR

Oğlunu silahlı bir saldırıda kaybeden **Nazire Dedeman** tarafından kurulan Umut Vakfı'nın araştırmalarına göre, Türkiye'de yılda ortalama 3 bin kişi bireysel silahlanma nedeniyle yaşamını kaybediyor. Maçlarda sevincini, coşkusunu, düğünde mutluluğunu silahla gösteren Türklerin bireysel silahlanma nedenlerinin başında iş riski, evin güvenliği, merak-hobi, avcılık, atıcılık, meslek gereği, anı gibi **"mazeretler"** geliyor.

Gazetede haber metinleri dizilirken, tırnaklı harfler tercih edilir. Metinler küçük harflerle ve "plain" stilde dizilir. Bir metnin tamamının bold ya da italik olması okunmayı zorlaştırır.

'HEDİYE VİLLA' HABERLERİ

Özkaya tazminat davası açtı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - Yargıtay Başkanı **Eraslan Özka-**ya, hakkında Milliyet gazetesinde yayımlanan MİT-Yargı eksenli haberlerle ilgili olarak gazete, muhabirler, yazarlar ve sorumlu müdürü aleyhine 100 milyar liralık manevi tazminat davası açtı.

Avukatı, dava dilekçesinde, Özka-ya'nın "villayı rüşvet olarak almadığı gibi kimseden yardım istemediğini" vurgulayarak "Müvekkilime rüşvet, adam kayırma, adaletten ayrılma, taraf tutma gibi ithamlarda bulunmak, Tanrı'yı inkâr etmek gi-

bi durum olur" dedi. Dilekçede, davalılar, yargı önünde rüşvet iddiasını ispat etmeye çalışıldı.

Özkaya'nın avukatı **Fevzi Coşkun**, 11 sayfa-
dan oluşan dava dilek-
çesini Ankara Asliye
Hukuk Mahkemesi'ne
verdi. Dilekçede, Do-
ğan Gazetecilik AŞ,
muhabirler **Tolga Şar-**
dan ve **Gökçer Tahinci-**
oğlu, yazar **Taha Akyol**,
Milliyet Gazetesi Ge-
nel Yayın Yönetmeni
Mehmet Yılmaz ve So-
rumlu Müdür **Eren Gü-**
vener'den 100 milyar li-
ranın yasal faiziyle bir-
likte tahsil edilmesi is-
tendi.

**Haber metinleri genellikle 10 punto (9.5-10.5 a-
ralığında) olarak dizilir. Harfin daha büyük olma-
sı sanılanın aksine sütunlanmış uzun metinlerin
okunmasını zorlaştırmaktadır.**

şekilde uygulan-
malıdır. Farklı
sayfalarda farklı
fontlar kullan-
mak hatadır.

-10 punto en ko-
lay okunan harf
büyüklüğüdür.
Sanıldığıının ak-
sine uzun metin-
lerde daha bü-
yük harfler daha
kolay okunmaz.
Örneğin 12 pun-
to dizilmiş bir
haber metni 10
puntodan daha
zor okunur. Say-
fa sekreteri ya
da görsel yönet-
men metin pun-
tosunu 9.5 veya
10.5 olarak da
kullanabilir.

-Metinlerin 12
veya daha büyük
puntolarda dizil-

mesi hatadır. Çünkü bu büyüklük spot için uygundur.

-Harf büyüklüğüyle ilgili temel kural gazetenin tüm sayfalarındaki
haber metinlerinde aynı punto değerlerini kullanmaktır. Haber az gel-
diği zaman puntunun büyütülmesi veya çok geldiği zaman küçültül-
mesi kesinlikle yanlıştır.

Harf ve satır arası: Haber metnlerinin harf arası (tracking amo-

unt), kelime arası (kern amount) ve satır arası (leading) değerleri tıpkı font ve punto seçimi gibi temel tipografik kurallara göre belirlenir ve standartlaştırılır. Gazetenin tüm sayfalarındaki haber metnlerinde aynı özellikler uygulanır.

Harfler ve kelimeler arasındaki boşluğu bilgisayar ortamında artırmak veya azaltmak kolayca yapılabilen bir işlemdir.

Günümüzdeki sayfa düzeni yazılımları, standart ayarlarıyla kullanıldığında metni "0" harf arasıyla dizmektedir.

Bu boşluk ayarı, genel ayarlardan ya da stil kutularından

değiştirilerek tüm haber metnlerinin daima belirlenen harf, kelime ve satır arasında yazılması sağlanabilmektedir. Harf ve satır arası düzenlenirken dikkat edilecek kurallar şunlardır:

-Gazetede her türlü metnin harf arası sıkıştırılmalıdır.

-Haber metnlerinde harf arası sıkıştırma değeri için -3 uygun bir de-

Özürsüz özürlü ara

Göksel Geçin Ankara
Necip Çakır

Maliye Bakanlığı, bazı devlet kurumları için 450 engelli kadrosu çıkardı. Bunu öğrenen özürsüzler İş Kurumu'na akın etti. Ancak kurum 'görme, konuşma, el, kol, zihinsel ve ruhsal özürünün bulunmaması' şartını anıyor. Engelliler tepkili: Gerçekte özürlü değil, 'özürsüz özürlü' işçi aranıyor.

Görme engelli Hasan Yıldırım, kamu kurumlarının özürsüz personel alacağını duyunca çok sevindi. Lisans bittikten sonra iki yıldır iş bulamayan 19 yaşındaki Yıldırım, büyük umutlarla Türkiye İş Kurumu'nun yolunu tuttu. Ancak işe giriş için aranan şartları öğrendiğinde Yıldırım'ın bütün hayalleri yıkıldı. Çünkü özürsüz personel için istenen niteliklerden yoksundu. Yıldırım, başvuru formunda yer alan 'görme, konuşma, el, kol ve ruhsal özürünün bulunmaması' şartı için "Gerçekte özürsüz değil, 'özürsüz özürlü' işçi arandığını gösteriyor." itirazını yapmıştı. Kurumlar ise personeli daha yetimli kullanabilmek adına belirli vasıflarda engelli istihdam etiketlerini kaydediyor. Resmi verilere göre Türkiye'de yaklaşık 8,5 milyon engelli bulunuyor. Bunların yüzde 80'inden fazlası çalışmak istediği halde işgücüne katılmıyor. Genellikle özel sektörde iş bulamayan özürsüzler, kamu kurumlarında açılacak kontenjanları dört gözle bekliyor. İş Kanunu'nda yapılan değişiklikle kamuda özürsüz ve eski hükümlü çalıştırma zorunluluğu yüzde 3'ten yüzde 6'ya çıkarılmıştı. Maliye Bakanlığı yasa gereği ilk etapta bazı devlet kurumları için yaklaşık 450 engelli, bir o kadar da eski hükümlü kadrosu açtı. Bunu öğrenen özürsüzler İş Kurumu'na (İş-Kur) akın etti. Ancak kurumların başvuru şartları, engellilerin tepkisini çekiyor. Giresun ve Gümüşhane Karayolları Bölge Müdürlükleri, açılan 3 günlük beden işçisi kadrosu için

Haber metnlerinde satır arası boşluğu puntunun bir üstüdür. Harf arası sıkıştırma değeri ise genellikle -3 olarak uygulanır. Daha fazla ya da daha az boşluklar rahatsız edici görünür. Ancak harfin sıkıştırma değeri, seçilen yazı tipiyle de ilgilidir. Tırnaklı karakterlerde daha az, düzlerde daha fazla sıkıştırma verilmesi gerekir.

Haber metnlerinin satır ve harf arası değerleri özel bir etki istenmedikçe artı olarak uygulanmaz. Ancak yazının altına zemin rengi verildiğinde ya da negatif düzenleme yapıldığında sıkıştırma değeri azaltılabilir. Yukarıdaki örnekte metnin altına zemin rengi verildiği için satır arası daha fazla kullanılmış.

ğerdir. Sayfa sekreteri bunu biraz daha az veya daha fazla uygulayabilir. Ancak sıkıştırma değeri çok arttığında harflerin üst üste bineceği unutulmamalıdır. Haber metinleri için uygulanabilecek en fazla harf arası sıkıştırma değeri -5 olabilir. -Harf arası artı bir değer verilerek genişletilebilir. Ancak genişletme özel bir etki istenmedikçe uygulanmaz.

-Harf arası, negatif haber metinlerinde veya zemin üzerine yerleştirilen me-

tinlerde daha az uygulanabildiği gibi "0" olarak da bırakılabilir.

-Haber metinlerinde satır arası da mutlaka düzenlenmelidir. Bilgisayar yazılımının otomatik olarak verdiği satır arası, gazete metinleri için fazladır.

-Gazetede iki satırın kitap ya da dergi metinlerine oranla birbirine daha yakın olması istenir. Bu yüzden uzun metinler mutlaka belirle-

SAYFA DÜZENİ

nen satır arası standardına getirilir.

-Satır arası değeri günümüzdeki yazılımların sistemine göre, genellikle le puntonun bir üst değeridir. Yani haber metinleri 10 punto büyüklükte diziliyorsa, doğru satır aralığı 11 punto olacaktır.

-Negatif düzenlemede veya zemin rengi kullanıldığında satır arası daha fazla verilebilir.

Haber metninin zemin rengi: Gazetede haber metnlerinin hangi renk zemin üzerine yerleştirileceği önemlidir. Çünkü küçük puntolu uzun yazılar olan haber metnlerinin okunurluğu zemin rengine de bağlıdır. Zemin rengi seçimiyle ilgili kurallar şunlardır:

-Haber metinleri için en uygun zemin rengi gazete kağıdının rengidir. Metin, gazete kağıdı rengi üzerine siyah renkte (pozitif yazı) yerleştirildiğinde okunurluğu kolaylaşır.

-Uzun metinler hiçbir zaman negatif (reverse-dişi yazı) şekilde dizilmez. Çünkü negatif yazının okunması çok daha yorucudur. Negatif yazıya ancak özel bir etki istendiğinde ve sınırlı hacimdeki yazılar için başvurulabilir. (Bir facia haberinin siyah içine beyaz olarak dizilmesi veya spor sayfasında bir takım ile ilgili haberin o takımın renkleriyle verilmesi gibi...)

-Uzun metinlerin altına zemin rengi kullanılabilir. Ancak bu rengin yazıyı öldürmeyecek, okunmayı zorlaştırmayacak oranda ve pastel bir tonda olması kuraldır. Bu oran yüzde 20'yi geçmemelidir. Zemin rengi doğru kullanıldığında sayfadaki durağanlığı gideren önemli bir unsurdur. Ancak gereğinden fazla koyulukta kullanılırsa, rahatsız edici bir nitelik kazanır.

-Uzun haber metnlerinin fotoğraf ve diğer görsel malzeme üzerine gömülmesi de okumayı zorlaştırır.

Bloklama şekli: Haber metninin önemli tipografik düzenlemelerinden biri de ne şekilde bloklandırıldığıdır. Bilgisayarlı dizgi sisteminde yazıları sola dayalı (baş blok), sağa dayalı (sona blok), ortalı, tam blok veya güçlendirilmiş tam blok şeklinde hizalamak mümkündür.

Bloklama yazının okunurluğu yanında, sayfanın genel estetik görünümü-

Asbestli gemi iki yıl aradan sonra sökülüyor

İzmir'in Aliaga ilçesinde iki yıldır sökülmeyi bekleyen Sea Beirut gemisi, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın özel izniyle sökülüyor. Bakanlık firmaya, "içindeki asbesti yurtdışına sevk etmek kaydıyla geminin sökülebileceği" şartı getirdiği için özel ekiple sökülen 85 kiloluk asbestli aksamalar Almanya'ya gönderilecek. Sea Bei-

kemeden sonra Çevre ve Orman Bakanlığı'nın verdiği özel izinle gemiyi sökmeye başladı. Bakanlığın şartlı izni üzerine Aliaga Gemi Söküm Sanayicileri Derneği'nin özel ekibi, gemide asbest taraması yaptı. Asbest ihtiva eden aksam ve bölümler özel ekip tarafından söküldü. Gemiden çıkan 85 kilogram atık, torbalara konularak

Haber metinleri genellikle sola dayalı (başa blok) veya iki yana dayalı (tam blok) şekilde hizalanır. Yaygın olarak yatay yerleştirilen metinler tam blok, dikey metinler başa blok verilir.

mü açısından da önemli bir düzen unsurudur.

Gazetelerde öteden beri yazıların her iki taraftan da hizalı (tam blok) olması alışlagelmiş bir uygulamadır.

Ancak günümüzde değişik tasarım anlayışlarında daha rahat okunmayı sağlamak amacıyla sık sık sola dayalı düzenlemeye veya farklı estetik amaçlarla sağa dayalı, ortalı gibi bloklama şekillerine başvurulduğu görülmektedir. Bütün bu bloklama şekilleri temel estetik yaklaşımlara uygun oldukları sürece sayfa düzeninde kullanılabilir.

Bloklama ile ilgili kurallar şu şekildedir:

-Gazetede uzun metinler sola dayalı, sağa dayalı ve ortalı olabileceği gibi genellikle tam bloklu olarak hazırlanır.

-Yatay yerleştirilmiş sütunlar halindeki yazı tam bloklandığında daha güzel görünür.

-Kısa haberlerden oluşan ve dikey yerleştirilmiş sütunlar sola dayalı olarak hizalanabilir.

- Ortalı bloklama, çerçeve içinde alınan, etrafı çizgiyle kapatılan, negatif yapılan veya altına zemin atılan yazılarda kullanılabilir. Böylece her iki taraftaki hizasızlığın rahatsız edici görüntüsü ortadan kalkmış olur. Ortalı bloklama türü uzun metinlerde kullanılmamalıdır.

- Haber metni özel bir etki istendiğinde sağa dayalı olarak hizalanabilir.

SAYFA DÜZENİ

bilir. Dikey kısa haber sütunlarında bu bloklama şekli sınırlı olarak kullanılabilir. Yatay yerleştirilmiş uzun metinlerin sağ dayalı bloklanması doğru değildir.

- Uzun metinlerden oluşan sayfalarda durağanlığı gidermek amacıyla haber metinlerine farklı bloklama şekli uygulanabilir. Özellikle tam blok ve başablok uygulama birlikte kullanıldığında sayfa hareketlenir.

Sütun sayısı ve genişliği: Gazete sayfası sütunlardan oluşur. Gazetelerde sütunun ilk olarak 1727 yılında İngiltere'de kullanıldığı belirtilmektedir (Demirkent, 1982: 212).

Klasik dönemdeki gazetelerde ve hatta modüler sistem öncesindeki ofset gazetelerde sütun, sayfa düzeninde temel belirleyiciydi. Dikey sayfa düzeninde sütun sayısı ve genişliği statikti. Sayfa düzeni, yazıların bu sütunlara doldurulmasıyla yapılıyordu.

Ofset döneminde ortaya çıkan modüler sayfa düzeni, klasik sütunlama anlayışını ortadan kaldırmıştır. Sayfa düzeninin bilgisayarla yapılmaya başlandığı 1990'lı yıllardan sonra statik sütun anlayışı tamamen terkedilmiştir.

Bilgisayar yazılımlarında istenilen genişlikte ve sayıda sütun elde etmek son derece pratik bir işlem haline gelmiştir. Üstelik bu sütunlama tüm sayfaya değil her bir haber alanına ayrı ayrı uygulanabilmekte ve istenildiğinde kolayca değiştirilebilmektedir.

Bunun sonucu olarak çağdaş gazete tasarımında standart bir sütun genişliğinden ve sayısından söz etmek mümkün değildir.

Ancak, estetik ve okunurluk açısından haber alanlarının kaç sütuna ayrılacağı ve bu sütunların genişliğinin ne olacağı önemli bir düzenleme unsurudur. Sütun sayısı ve genişliğiyle ilgili kurallar şunlardır:

-Günümüzde gazeteler teorik olarak 9 sütun üzerinden çalışılsa da, bu sütunlama sadece küçük ilan sayfalarında ve reklam sütun/santim'i hesaplanırken kullanılır. Türkiye'deki gazeteler 9 sütun olarak bölündüğünde her sütunun genişliği 3.6 cm olmaktadır.

-Modüler bütünlüğü oluşturan her bir kare veya dikdörtgen birimin içindeki haber metni, sayfadan bağımsız olarak ayrıca sütunlanır.

İSTANBUL (ANKA) - Yaz rahatlığının, yerini çalışma yükümlülüğüne bırakmasıyla sosyal yaşama uyum sağlama zorunluluğu insanlarda ruhsal sorunlar yaratabiliyor. Psikiyatrist Doç. Dr. Arif Verimli yaptığı açıklamada, sonbahar-kış aylarında kimi insanlarda negatif duyguların ön plana çıkabildiğini, depresyon gibi hastalıklarda ise artış görülebildiğini söyledi.

Sonbahar aylarında, yeniden gürültülü bir çalışma yaşamına girecek olan insanların isteksizliğine **"sonbahar depresyonu"** denildiğini bildiren Verimli, toplumda genceyle

yaşlılarıyla, çalışan ve çalışmayana fazla bir enerji harcama, gerginlikle birlikte biraz daha neşe kaybı görüldüğünü ifade etti. Cinsel istek azalması, sıkıntılı, neşesiz, sinirli ruh hali, boşluktaymış hissi, uykusuzluk çekme, yorgun uyanma, davranışlarda yavaşlama duygusunu depresyonun belirtileri arasında sayan Verimli, özellikle sonbahar aylarında bu belirtilere daha sık rastlandığını kaydetti.

Genellikle insanların kışın getirdiği zorluklarla ilgili zihinsel uğraşlara başladığı bu dönemden kadınların daha çok etkilendiğini anlatan Arif Verimli, bu ruhsal durumdan sıyrılabilme için ciddi zihinsel yenilenme yapılması gerektiğini sözlerine ekledi.

Haber metnlerinin 3.6 cm'den dar ve 7.5 cm'den geniş sütunlanmamasına dikkat edilmelidir. Çok dar ve çok geniş sütunlar uzun metinlerin okunmasını zorlaştırır.

-Haber metnlerinin tek sütundan yani 3.6 cm'den daha dar sütunlanması yanlıştır. Bilgisayar sistemlerinin daha dar sütunlarda heceleme yapamaması da bu kuralı zorunluluk haline getirir.

-En geniş sütunlama ise iki standart sütundan oluşmalıdır. Bu da sütun arasıyla beraber 7.5 cm'ye karşılık gelir. Haber alanlarında 7.5 cm'den daha geniş sütun oluşturmak yanlıştır.

-İdeal sütun genişliği 4 ile 6 cm

arasındadır. Bu aralıkta sütunlanan yazıların okunurluğu kolaylaşır ve sütunlama sayfanın estetiğine katkı sağlar.

-İç sayfalarda, durağanlığı bozmak için farklı sütun genişliklerine başvurmak doğru bir yaklaşımdır. Örneğin üstteki haber grubu 3.6 cm genişliğinde 6 sütun oluşturuyorsa, hemen altındaki haber grubunun daha geniş ve az sayıda sütundan oluşması gerekir.

4.2. Spotlar

Yazıyla oluşturulan bir diğer unsur ise spottur. Spot, haberin en önemli ve ilginç yönlerinin özetlendiği bir ya da birkaç paragraftır. Gazeteye göz atan okurun başlık ve fotoğraflardan sonra ilk dikkatini çekecek unsur spotlardır. Ünlü gazete tasarımcısı Mario Garcia, pek çok okurun haber metnini hiç okumadığını ve bu yüzden spotların özgün bir gazete metni türü olduğunu belirtmektedir (Shneider ve Raue, 2000: 152).

Batı basınında "lead" (yol gösterici) olarak adlandırılan haber giriş paragrafı, kullanımı bakımından Türkiye'deki spota benzemektedir. Ancak, "lead" haberin giriş cümlesi ya da paragrafı olarak yazılmakta, sadece daha büyük puntolu ya da bold verilerek farklılaştırılmaktadır.

Türk basınında spotun asıl kullanım alanı birinci sayfadır. Vitrin sayfa düzeniyle hazırlanan Türk gazetelerinin birinci sayfalarında haber metni yayınlanmamakta, sayfa; başlık, spot, görsel malzeme dengesiyle oluşturulmaktadır. Bu nedenle Türkiye'deki spot uygulaması sayfa düzeni açısından çok daha önemlidir.

Spot paragrafı, haberdeki en önemli bilgileri içermeli, bir özet niteliği taşımalı ancak haber metninden kopyalanarak üretilmemelidir. Aynı bilgilerin yeniden ve daha akıcı bir şekilde ifade edilmesiyle yeni bir metin oluşturulmalıdır. Spotta ve haber metninde aynı ifadelerle karşılaşmak okuru rahatsız eder.

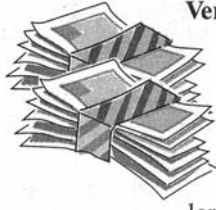
Spot, haberi özetleyen ve metnin okunmasını sağlayan içeriksel işlevi yanında, sayfayı rahatlatmak gibi bir görsel işleve sahiptir.

Önemli haberlerin özetleri spot halinde başlıkla metin arasına konabildiği gibi, iç sayfalarda uzun yazı dizileri ve röportajlardaki yazı yığılması önlemek için sayfanın değişik yerlerine spotlar serpiştirilebilir.

Birinci sayfa gazetenin en önemli sayfası olduğu için, spot kullanımı da sayfa düzeninin temel konuları arasında yer almaktadır. Spot düzenlemeyle ilgili kurallar şunlardır:

-Spot uzunca bir yazı metni sayıldığı için tırnaklı karakterler seçmek gerekir. Günümüzde bir çok gazetenin spotlarda Times kullandığı görülmektedir. Garamond, Century, Bookman gibi tırnaklılar da spot i-

Vergiye gizli zam

Vergilerin Yeni Türk Lirası'na uyumlu hale getirilmesine ilişkin çalışmalarda sonuç aşamasına gelindi. Konuyla ilgili hazırlanan yasa taslağında, küsuratı 0.5 kuruşun (5000 lira) altındaki vergilerde küsurat kısmının sıfırlanması; küsurat kısmı 0.5 kuruş ve üstünde olan vergilerde ise bu kısmın 1 kuruşa (10 bin lira) tamamlanması ilkesi benimsendi.

Taslakla, sigaradan alkole bir çok ürünlerdeki vergi oranlarının yeniden düzenleneceği belirtilirken; belediyelerin aldığı harç ve cezaların da YTL'ye uyumlu biçimde düzenleneceği belirtildi. Bir yetkili, "Belediye gelirlerini YTL'nin yanı sıra çağa da uyumlu hale getireceğiz" dedi. **HACER BOYACIOĞLU'nun haberi** ■ 12. Sayfada

Spotlar Türk tipi sayfa düzeninde birinci sayfanın temel malzemesidir. İç sayfalardaki haberler birinci sayfada başlık, görsel malzeme ve kısa spotlarla duyurulur. Spot, haberi özetleyen 5-6 satır uzunluğunda bir paragraftır. Spotun çok uzun ya da çok kısa yazılması sayfa düzeni açısından sorun yaratır.

çin uygundur.

-Spotun punto-sunun haber metninden biraz daha büyük olması gerekir. Genellikle 12 punto spotlar için idel bir büyüklük sayılmaktadır. Bu büyüklük sayfa sekreterinin tercihi göre 1 punto aşağı veya yukarı olabilir. Ama örneğin spotun 16 puntodan veya 10 puntodan dizilmesi doğru değildir.

-Spot için belirlenen font, punto, harf ve satır arası gibi tipografik özellikler daima aynı uygulanma-

lı, spotun uzunluğunu dengelemek için değiştirilmemelidir.

-Spot bir paragraf uzunluğunda bir metindir. Yerleştirileceği alanda 5-6 satır oluşturacak uzunlukta yazılmalıdır. Aynı habere ait birden fazla spot yazılacaksa uzunluklarının eşit olmasına dikkat edilmelidir.

-Spotlar dikey bir şekilde alt alta veya yatay bir şekilde yan yana yer-

CHP lideri Baykal:

**AKP, çevreyi
kirletenlere
teslim oldu**

CHP lideri Baykal, "CHP ile işbirliğine ihanet ettikleri yerde darbeyi yiyorlar. Zina da ihanet ettiler darbeyi yediler, imarda, çevrede de aynı şey oldu. Bunun altında çevreyi kirlleterek iş yapan kuruluşlar, yandaş firmalar var. Hükümet, o çevrelere boyun eğdi, teslim oldu" dedi. ■ 4. Sayfada

CDU'da tartışma

**Merkel'e
Türkiye
uyarısı**

Eski Almanya Savunma Bakanı Volker Rühe, partisi Hristiyan Demokrat Birlik'in Türkiye'nin AB üyeliğine karşı politikalarını eleştirmeyi sürdürüyor. Rühe CDU lideri Merkel'in göç dalgası konusunda uyarısını da "popülizm" olarak niteledi. ■ 7. Sayfada

Spotlar genellikle tam blok veya başa blok şeklinde hizalanır. Ancak altına zemin atılan ya da negatif düzenlenen spotlar ortalı olarak da hizalanabilir. Yukarıdaki örnekte, zemin rengi üzerine kullanılan başlıkların ve spotların ortalı olarak kullanıldığı görülüyor. Bu kullanımda kenardaki boşluklar, altta zemin bulunduğu için rahatsız edici olmamaktadır.

leştirilebilir ancak her durumda aynı habere ait spotların satır sayısı eşit olmalıdır. Bir habere üç tane spot çıkarılmışsa, bunların birinin 4 satır, diğerinin 6 satır, üçüncüsünün 7 satır olması kesinlikle yanlıştır.

-Yan yana ya da alt alta verilen aynı habere ait spotların genişliği aynı olmalıdır. Özellikle yan yana konan spotların genişliğinin farklı olması estetik açıdan son derece rahatsız edicidir.

-Eşit uzunlukta yazılmamış spotların yüksekliğini ayarlamak için genişliğini değiştirmek yanlıştır.

-Birinci sayfa spotları genellikle sola dayalı veya tam blokludur.

-Negatif, zeminli veya çerçeve içindeki spotlar ortalı verilebilir.

-İç sayfalarda uzun metinlerin arasında, bloklu yazıların ortasında verilen spotlar ortalı olabilir. Böylece spotun metinden ayrılması ve etrafında rahatlatıcı bir boşluk oluşması sağlanır.

-Sağa dayalı spotun kullanımı sınırlıdır. Genellikle çerçeve içindeki haberlerde spotun ilk yarısını sağa, ikinci yarısını sola dayamak şeklinde bir kompozisyon yaratıldığında (Türk basınında bu düzenlemeye karniyarık denir) kullanılmaktadır.

Birden fazla spot çıkarıldığında satır sayılarının eşit olmasına dikkat edilmesi, eşitleme tipografik özelliklerle oynanarak yapılmamalıdır. Spotların yerleştirildiği alanın genişliği de aynı olmalıdır.

4.3. Resimaltıları

Fotoğraf altında kullanılan kısa yazılar resimaltı olarak adlandırılır. Fotoğraf sayfada ilk dikkat çeken unsurlardan biri olduğu için, resimaltı da başlıklarla birlikte hatta belki de başlıklardan önce okunan bir metindir. Bu nedenle resimaltının gerek içerik gerekse estetik açıdan iyi düzenlenmesi, ilgili haberin okunurluğunun artırılması bakımından büyük önem taşır (Schneider ve Raue, 2000: 139).

Gazetelerde fotoğraf kullanımı arttıkça resimaltı yazılarının önemi ve kapsamı da değişmiştir. Tipo döneminde az sayıdaki fotoğrafa yazılan resimaltının temel amacı fotoğrafı tanımlamaktır. Bu tarz resimaltı anlayışı bugün ortadan kalkmış bulunuyor. Çağdaş tasarımda resimaltı bir tür spottur. Resimaltı kullanımıyla ilgili başlıca kurallar şu şekilde sıralanabilir:

-Fotoğraftaki kişi ya da nesneler haberde açık bir şekilde yer alıyorsa, bunları resimaltında tekrar vurgulamak gerekmez. Ancak kalabalık ve tanınmayan kişilerden oluşan fotoğraflara yazılacak resimaltılarında kimliklerin tanımlanması zorunludur.

-Haberle ve ilintili olduğu fotoğrafla ilgili özet bilgi içeren ve bir kaç satırdan oluşan resimaltı gazetenin en çok okunan metnidir. Resimaltının haberin tamamını okutmaya yönelik işlevsel etkisi ve görsel bütünlüğe katkısı çağdaş tasarımcılar tarafından asla göz ardı edilmemektedir. Bu yüzden her büyük fotoğrafın altına spot hacminde bir resimaltı yazılmalı hatta bazen resimaltı kendi başına bir haber şek-

linde düzenlenmelidir.

-Resimaltı yazar-ken izlenecek birkaç yol vardır. Birincisi fotoğrafta görüleni açık ve somut bir şekilde tanımlamaktır. İkinci yol, fotoğrafın içeriğini aşan ve ait olduğu haberle ilgili bilgiler taşıyan bir paragraf yazmaktır. Üçüncü yol, resimaltında fotoğrafın taşıdığı duygusal yoğunluğu bir noktaya toplamaktır. Resimaltında; fotoğrafı açıklamak, merak uyandırarak ilgili yazıyı okutmaya

çalışmak, fotoğrafta görülmeyen ama önemli olan bilgiye vurgu yapmak, duyguları harekete geçirmek ya da yatıştırmak, kesin ve somut bir ifade kullanmak, fotoğraftaki olgu ve ayrıntılara değinmek doğru yaklaşımlardır.

-Haber metninde yer alan bilgilerin aynen tekrarlanması, haber metni içindeki önemli ama fotoğrafta ilgili olmayan bilgilerin resimaltına

2004-2005 eğitim-öğretim yılının dün başlamasıyla, 60 bin okulda, ilk ve ortaöğretimdeki 14 milyon öğrenci ve 550 bin öğretmen ders başı yaptı. Öğretim yılının ilk yarı tatili, 24 Ocak 2005 tarihinde başlayıp 7 Şubat 2005 tarihinde sona erecek. (AA)

liye kayıt işkencesi

Resimaltı, gazetede ilk okunan metinlerden biridir. Okuyucular sayfalarda öncelikle fotoğraflara bakar ve ardından resimaltını okur. Resimaltıları bu nedenle haberin metnini okutturacak şekilde yazılmalıdır. Resimaltının tipografik olarak haber metninden farklı özellikte düzenlenmesi gerekir. Böylece metinle karışması önlenir.

BİR NUMARALI DÜŞMANINIZDIM, SONRA KAHRAMAN OLDUM

Kıbrıs'ın çözümüyle Türkçenin Türkiye'den önce AB'ye gireceğini hatırlatan Verheugen biraz da sitem etti: Kamuoyunuza alıştım, önce bir numaralı düşmandım, sonra ulusal kahraman oldum, imajım bir tavana bir tabana vuruyor...

Resimaltı, sadece fotoğrafta görülen durumu tanımlamakla kalmamalı, ait olduğu haberle ilgili özet bilgi vermelidir. Bu yönüyle resimaltı bir tür spot olarak kullanılmaktadır.

dönüştürülmesi, fotoğraftaki eylemle ilgili çıkarımlarda bulunulması, başlık ya da spottaki ifadelerin resimaltında da kullanılması, birden fazla fotoğraf ve resimaltı varsa hangisinin hangi fotoğrafa ait olduğu anlaşılamayacak şekilde düzenlenmesi kaçınılması gereken uygulamalardır (Schneider ve Raue, 2000: 140141).

-Resimaltının fotoğrafın genişliğinde sütun işgal etmesi bir kuraldır. Resimaltı tipografik özellikler bakımından ana metinden ayrılmalıdır. Genellikle tam bloklu kullanılan resimlaltları, düz karakterlerden ve bold olarak haber metinlerinden daha küçük puntıyla dizilmektedir. Örneğin Arial Bold 9 punto resimaltı için ideal bir tipografidir.

-Resimaltı kimi zaman sayfayı rahatlatmak ve değişik bir estetik o-

SAYFA DÜZENİ

luşturmak için fotoğrafın sağına veya soluna dikey olarak yerleştirilebilir. Resimaltı sol kenara konduğunda sağa dayalı, sağ kenara konduğunda sola dayalı şekilde bloklanmalıdır.

4.4. Başlık Düzenleme

Gazete sayfasında yazıyla üretilen unsurların en önemlisi şüphesiz başlıklardır. Başlık, bilgilendirme ve çekicilik olmak üzere iki temel işleve sahiptir. Haberi kısaca vermek ve metni okutturmak başlığın iki temel amacıdır. Kötü bir başlıkla sunulan iyi bir haberin okunma şansı düşecektir. Gazetelerde başlık atmaya bu yüzden büyük önem verilir ve hatta işi sadece başlık atmak olan, bu konuda uzmanlaşmış sayfa sekreterleri bulunur (Gaillard, 1994: 117).

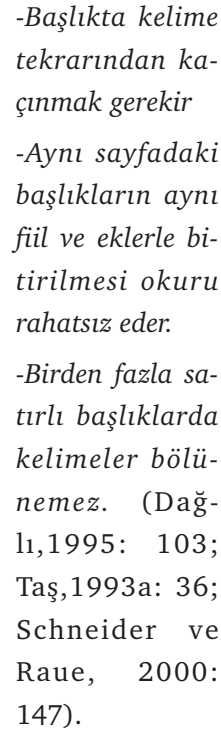
İyi başlıkların bilgilendirici ve aceleci okurlar üzerindeki uyarıcı etkisi bilinmektedir. İyi bir başlık, sayfaları hızla karıştıran okuyucuyu haber metnini okumak üzere durdurabilmelidir. Batı basınında başlık, bu etkisi nedeniyle "stopper" olarak da adlandırılır (Schlapp, 2000 :109).

1992 yılında ABD'de gazete okuma alışkanlıkları üzerine yapılan Poynter araştırması, yalnızca başlığı okuyanların sayısının metinleri okuyarlardan iki kat fazla olduğunu ortaya çıkarmıştır (Schneider ve Raue, 2000: 146).

Başlığın, ilgi çekme işlevinin yanında sayfa düzeni açısından daha farklı bir önemi vardır. Başlıklar, sayfadaki haber paketlerinin birbirinden ayrılması, gruplandırılması işine de yarar ve böylece okuyucunun gazete-yi kolay okumasını sağlar (Giles ve Hodgson, 1996: 16)

Başlıkla ilgili genel kurallar şunlardır:

- Başıktaki ifade açık ve somut, anlaşılır olmalıdır.
- Olabilğince kısa bir cümle şeklinde yazılmalıdır. Ancak kısa yazmak adına anlamı ifade edemeyen bir cümleye dönüştürülmemelidir.
- Metindeki bilgiyle çelişmemeli, metnin etkisini azaltmamalıdır.
- İlginç olmalı ve metni okumaya yönlendirmelidir.
- Zorlama, sevimsiz benzetmelerden, yapay mizahtan ve beylik deyimlerden, dil oyunlarından uzak durulmalıdır.

Başlık haberi özetleme ve metni okutma işlevinin yanında, sayfa tasarımının temel malzemelerinden biridir. Haber metnini okumayan okuyucular bile başlıkları okur. Başlık atılırken sayfanın estetiği yanında ilgi çekme ve haberi okutma özelliğine de dikkat edilir. Başlık bu yönüyle "stopper" olarak da adlandırılır.

Başlıklarla ilgili estetik yaklaşım, sayfanın genel görünüşünü büyük oranda belirler. Başlığın estetik düzeniyle ilgili bazı temel kurallar, kesin yanlışlar ve opsiyoneller vardır (Şeker, 2000: 120-125):

63

SAYFA DÜZENİ

için kalın ve siyah bir karakterden dizilebilir. Ancak bir sayfada birden fazla kalın başlık kullanılmamalıdır. Diğer haberlerin başlıklarının ince karakterlerden seçilmesi görsel ilgi noktasının dağılmasını önler. Başlık için belirlenen bir kaç temel font bulunmalı ve bunlar gazetenin tamamında kullanılmalıdır. Her haber başlığının farklı fonttan dizilmesi çok büyük bir acemiliktir.

Başlık büyüklükleri: Başlık-

ların büyüklüğü haberin kapladığı alana göre değişeceğinden önceden belirlenmiş bir punto kullanımı mümkün değildir. Ancak gazetede hangi konumdaki haberlerde hangi aralıktaki puntoların kullanılacağı önceden belirlenmelidir. Örneğin sayfanın manşetindeki haberin en az ve en fazla kaç punto olabileceği saptanmalıdır. Aynı belirlemeler dikey haberler, sayfanın alt kısmındaki daha az sütuna verilen ha-

Büyük haberlerin başlıkları genellikle alt ya da üst başlıkla desteklenen tek satırdan oluşur. Başlığın tek satıra sığmadığı durumlarda ise yatay başlıkların iki satırı aşmamasına dikkat edilir. Başlık iki satır verilmişse iki satırın ünite sayılarının eşit olmasına ve satır sonlarında heceleme yapılmamasına özen gösterilir.

Türk gazetelerinde genellikle sayfanın ana haberinin başlığı kalın düz fontlardan, diğer haberlerin başlıkları ise ince tırnaklı fontlardan dizilir. Böylece görsel ilgi ana habere kaydırılmış olur. Vatan gazetesinin yukarıdaki nüshasında da manşetin kalın, diğer haberlerin başlıklarının ise ince fontlardan dizildiği görülüyor.

Sayfanın manşeti 9 sütuna 100 punto olarak dizilmişse, ortalarındaki bir haber örneğin 6 sütuna 70 punto olacaktır. Sayfanın alt kısmındaki haberler ise 3-4 sütunluk genişliklerde olacak ve başlıkları mutlaka 70 puntodan daha küçük olacaktır. Bu kuralın istisnası birinci sayfada logonun üstünde kullanılan sürmanşetlerdir. Sürmanşetlerin büyüklüğü, sayfanın manşetinden küçük olabilir.

berler vs. için de opsiyon bırakılarak yapılmalıdır.

-En üstteki başlık en büyüktür: Başlıkların sayfa içindeki büyüklükleri konumlarına ve diğer haberlerin başlıklarına göre belirlenir. Sayfanın en üst kısmında yer alan başlık en fazla sütunu işgal etmeli ve punto olarak alttaki tüm başlıklardan büyük olmalıdır. Başlık büyüklüğü ve başlığın kapladığı sütun sayısı sayfanın altlarına doğru küçülerek gitmelidir.

İstisnai durumlar dışında bir haberin başlığı kendisine ait spot, metin, görsel malzeme gibi unsurları kapsar. Bu uygulama aynı zamanda haberin paketlenmesi açısından da gereklidir. Başlık değişik bir estetik elde etmek amacıyla haberin üstü yerine solundaki sütuna yerleştirildiğinde, alanı kapsaması söz konusu değildir.

rakamı ise 0.5 ünite işgal eder.

-İki satır başlıklar genellikle sola dayalı olarak hizalanır ve mümkün olduğunca iki satırın eşit olmasına dikkat edilir. Bu eşitleme sırasında sayfa düzeni yazılımlarının verdiği ve harfi genişletme-sıkıştırma özelliğini ifade eden modifikasyon çok sınırlı olarak kullanılabilir. Aynı şekilde az üniteye sahip olan satırı majüskül olarak dizip, ünite sayı-

tasarımcının bilmesi gerekir. Zira her harfin ünite sayısı eşit değildir. Kapital (tamamı büyük harf-majüskül) harfler 1.5 ünitedir. M ve W harfleri kapital yazıldıklarında 2 ünite kaplarlar. I ve İ harfleri ise 0.5 ünitedir. Minüskül harfler 1 ünitedir. M ve W harfleri minüskül dizildiğinde 1.5 ünite kaplar. ı, i, f, l ve t harfleri 0.5 ünitedir. Noktalam işaretleri 0.5 ünitedir. %, ve ? işaretleri 1 ünite kaplar. Rakamlar 1 ünitedir. 1

larını eşitlemek gibi yöntemlere de başvurulur. Ancak asıl maharet, iki satırlık başlığı oluşturan kelimelerle, ifade tarzıyla oynayarak eşitlemeyi sağlamaktır.

-Üç satırlı başlıklar: Sayfada, geniş sütunlara atılan büyük başlıklar yanında, tek sütuna, iki veya üç sütuna atılan başlıklar da önemli yer tutar. Yatay olarak atılan büyük başlıklar çoğunlukla tek satır ve nadiren iki satır şeklinde düzenlenirken, dikey alanlarda kullanılan az sütunlu başlıkların üç satır oluşturmaya dikkat edilir. Gazetede başlıklar hiçbir zaman üç satırdan fazla olamaz.

-Tırnaklı fontlardan 24-36 punto gibi büyüklüklerde dizilen üç satır başlıklar genellikle iki sütun genişliğinde bir alana (7.5 cm) sola dayalı olarak verilir.

-Üç satır başlık çıkarılırken, iki yol izlenir. Birincisi üstteki ve en alt-

The image shows a sample newspaper page layout for 'ZAMAN'. The page features a masthead with the newspaper's name and a date. The main headline is 'Başbakan'ın 6 ayda bitecek dediği 50 okulun ancak ihalesi yapılabildi'. Below this, there are several other headlines, including 'TCK Tasarısı ile demokratikleşme süreci baltalanır' and 'Eymür, Cakıcı'y özel işlerinde kullanmak istedi'. The page also includes a table of contents and a section titled 'Kâr paylarımız'. The layout is designed to be visually appealing and easy to read, with clear headlines and a structured arrangement of text and images.

Modüler gazetelerde başlıklar için tırnaklı, ince karakterler küçük puntolu olarak kullanılır. Türk tipi sayfa düzeninde ve bulvar tipi anlayışta ise başlıkların düz, kalın karakterlerden büyük puntolu dizilmesi esastır. Bu anlayışta başlıkların renklendirilmesi de söz konusudur.

'Peçeli kıyafet çok terletiyor'

KANAL D'nin yeni dizisi Sahra için Fas'ta kamera karşısına geçen Arzum Onan, çölde yaşadıklarını anlattı: "Peçeli kıyafet beni çok terletti ve sürekli makyajım aktı. Dış çekimlerde rahattım, ama kapalı mekân çekimlerinde giydiğim peçeli kıyafet yüzünden zor anlar yaşadım."

[İLKUR GÜLMEZ
'in haberi 2'de]

Beatles isyanı

O katili bir gün bile yaşatmayız

BEATLES grubunun üyesi John Lennon'ı 8 aralık 1980'de öldüren Mark Chapman'ın sarth tahlisesi gündemde. Bu gelişme üzerine Beatles hayranları ayağa kalktı. İnternet sitelerinde "Dışarı çıkarsa onu bir gün bile yaşatmayız. Öldürmekten gurur duyuyoruz" diyenler var. [4'te]

John Lennon

2 yıllık sumen altı skandalı

Dikey sütunlara yerleştirilen haberlere ait başlıkların aynı tipografik özellikleri taşıması, düzenlilik etkisi yaratır. Bunu sağlamak için başlıkların aynı uzunlukta olması gerekir.

taki satırın kısa ve birbirlerine eşit, ortadaki satırın ise daha uzun olması durumudur. İkinci yöntemde ise alttaki ve üstteki satırlar uzun ve eşit, ortadaki satır kısadır.

-Üç satırlı bir başlık bu iki estetik şekilden birine uydurulmuşsa güzel bir kompozisyon elde edilmiş demektir. Ancak bazen bu hiçbir şekilde mümkün olmaz ve başlığın satırları dengesiz bir dağılım gösterir. Böyle durumlarda satır uzunluklarının çok büyük ünite farkı taşınmasına dikkat etmek bir çözümdür.

-Üç satırlık başlıklar, kısa, uzun ve daha uzun ya da uzun, kısa ve daha kısa şeklinde de düzenlenebilirler. Ancak, merdiven başlık adı verilen bu tarz gide rek uygulamadan kalkmaktadır.

-Üç satır başlık verilen haberler genellikle dikey

bir şekilde alt alta konur. Bu durumda temel kural, alt alta yerleştirilmiş farklı haberlerin başlıklarının aynı tipografik özelliklere sahip olmasıdır. Örneğin aynı dikey sütundaki bir haberin başlığı Garamond 32 punto, sola dayalı ise, onun altındaki diğer haberin başlığı da aynı font ve büyüklükte olmalı, sola dayanmalıdır. Bu kural alt alta verilen haberlerdeki üst başlıkların, spotların ve hatta fotoğrafların aynı özellikler taşımasını da gerektirir.

-Ortalı ve sağa dayalı başlıklar: Ortalı başlık negatif, çerçeveli veya zemin atılmış haberlerde kullanılabilir. Bir veya bir kaç sütunluk dikey yerleştirilmiş haberlerde ortalı başlık kullanımı uygundur. Ancak, yatayda geniş yer kaplayan büyük başlıkların orta-

Devletin sıkı denetimi, sanatçıların reytingini ele verdi

İbrahim Balta | İstanbul

Devlet, vergi denetimi için yaz boyunca İstanbul'daki açık hava konserlerini yakın takibe aldı. Harbiye ve Rumelihisarı'na karargah kuran ekipler, sanatçıların gişe hasılatlarını kontrol etti. Sıkı denetim, aynı zamanda sanatçıların gerçek reytingini de ortaya çıkardı. Candan Erçetin, Sezen Aksu ve Cem Yılmaz, biletleri en erken tükenen ve koltukları tamamen dolduran sanatçılar oldu. Aksu, Yılmaz ve Erçetin her sahneye çıkışta aynı seyirci ve hasılatı yakalarken hem kendileri kazandı, hem de organizatörlerine kazandı. Büyük reklamlara rağ-

men Rumelihisarı'nda konser veren Folklorama Grubu'nu sadece 90 kişi, popçu Demir Demirkan'ı ise 242 kişi izledi. Bunlar da en az seyirci ve hasılat ile kendileri kazanırken, organizatörleri zarar etti. Televizyonlardaki reytinginin yüksekliğine bakılarak Rumelihisarı'nda üst üste iki gece konseri çıkarılan Hülya Avşar ikinci gece bin 347 kişilik koltukları dolduramadı. Organizatörler Avşar'ın boş koltuklara şarkı söylemesini, havanın yağışlı olma ihtimaline bağladı. Oysa Yavuz Bingöl, yağmur altında aynı koltukları tamamen doldurdu. Hülya Avşar, medyadaki reytinginin aksine gişe hasılatına göre gerilerde kaldı. **Devamı sayfa 8'de**

TCK Meclis'ten geçti, gözler İlerleme Raporu'nda

Avrupa Birliği'nin müzakere için şart koştuğu Türk Ceza Kanunu Tasarısı, dün Meclis'ten geçti. Böylece hem AB yolundaki son engel ortadan kalktı hem de Türkiye 78 yıl sonra ilk kez kendi ceza yasasını

ye Mahkemeleri Kanunu ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu da yasalaştı.

TCK Tasarısı için ikinci kez olağanüstü toplanan Meclis'te AK Parti ve CHP'li milletvekilleri arasında sert tartışmalar yaşandı. Muha-

Dikey sütunlara yerleştirilen haberlerin başlıkları çoğu zaman üç satır olarak verilir. Bu durumda üstteki ve alttaki satırın eşit, ortadaki satırın ise daha kısa ya da daha uzun olması estetik bir görüntü verir.

Türkmenler kaçıyor Hastane baskını: 70 ölü

Saddam Hüseyin'in sağ kolu olarak bilinen İzzet İbrahim el Dürri, kanser tedavisi gördüğü klinikte ele geçirildi. Dürri'yi teslim etmek istemeyen 70 kadar yandaşı çatışmada ölürken 80 kadarı da esir edildi.

ABD askerleriyle çatışmalarda 13 kayıp veren Tel Aferli Türkmenler kentten kaçıyor. 20 bin kişinin kaçtığı kentte dün çıkan çatışmalarda 3 kişi öldü.

Iraklı direnişçi bir grup, Müslüman İlemleri Birli

Başlıklar, çerçeve ve çizgiyle toplandığında, altına zemin atıldığında ya da negatif yapıldığında ortalı olarak verilebilir. Bu durumda kenardaki boşluk rahatsız edici olmayacaktır.

lı olmasından kaçınmak gerekir. Sağa dayalı başlığın kullanımı ise daha da sınırlıdır. En çok, başlığın haber metinlerinin üstü yerine ilk sütununa atıldığı iç sayfalarda kullanılır.

4.4.1. Alt ve Üst

Başlık

Haberin ana başlığı yanında alt ve üst başlıkları da bulunabilir. Pek çok haber konusunu tek bir cümle ile ana başlıkta ifade etmek mümkün olmaz. Bu yola başvurulduğu takdirde, çok uzun bir cümle ortaya çıkar ki böyle bir kullanım estetik açıdan sayfa düzeninin ahenliğini bozacak, sayfanın büyük bölümünün başlıkla kaplanmasına yol açacaktır. Alt ve üst başlık düzenlerken şu kurallara dikkat etmek gerekir:

-Alt ve üst başlıklar, ana başlığı destekleyen veya tamamlayan cümlelerdir.

-Ana başlık çoğunlukla tek satır ve büyük puntolu, kalın bir fonttan

Türk bayrağı Gürcü bayrağı

Federasyon Başkanı Bıçakcı, Trabzon'daki milli maçta Gürcü bayraklarının Türk bayraklarından fazla olduğunu söyledi ve tribünleri suçladı.

Ruh ve heyecan yoktu
"Maçın Trabzon'da oynanması eski yönetim kararlaştırmış. Bunu değiştirmeyip taraftarın milli maçla bütünleşmesini istedik. Ama olmadı. Milli heyecan ayaklar altına alındı. O ruh ve heyecan Trabzon'da yoktu.

Gürcü bayrağı daha çoktu

Alt başlığın haberin ana başlığını gölgelemeyecek özellikte olması gerekir. Tamamlayıcı nitelikteki alt başlık ana başlığın yüzde 30'unu geçmemelidir.

Sistani'nin çağrısına uyan on binlerce Şii'ye ateş açıldı, 84 kişi öldü

Irak'ta Şii katliamı

DÜŞEN İKİ RUS UÇAĞI Basın Çeçenleri suçluyor Rus basını, düşen uçakların terörist saldırı kurbanı olduğunu savunarak hükümeti suçluyor. Finans gazetesi	REHİN ALINAN TÜRKLER Şirketler Irak'tan çekiliyor Irak'ta kaçırılan Ali Daşkın ve Abdullah Özdemir'in çalıştığı Usluel ve ŞA-RA şirketleri Irak'tan çekilme kararı	El Sistani'nin "Necf'i kurtarın" çağrısına uyan on binlerce Şii, uğradıkları kanlı saldırılara karşın Necf'e yürüdü. Necf'e yürümek üzere Kufe'de camide toplanan El Sadr yanlılarına havan topu saldırısı düzenlenmesi sonucu onlarca kişi öldü. Bundan birkaç saat sonra yürüyüşe geçen El Sistani yanlılarına da Irak güvenlik güçleri ateş açtı. Bu saldırı
--	---	---

Kimi zaman başlığı tamamlamak için üst başlıklar kullanılabilir. Üst başlığın kullanımında da alt başlıktaki kurallara uyulmalıdır.

ÖLÜM SINIFI

İstanbul'daki "yetersiz okullaşma"nın son kurbanı 8 yaşındaki Emre oldu. Baraka sınıfın elektriğine kapılan öğrenci can verdi

SULTANBEYLİ'DE 2 bin 500 öğrencili ilköğretim okulu-nun bahçesine ek derslik olarak konan konteynerler acı bir olaya sahne oldu. Konteynerlerin açtıkları kabloları ikinci sınıf öğrencisi Emre'nin ölümüne yol açtı.

TOP OYNARKEN OLDU

TENEFFÜSTE arkadaşlarıyla top oynayan küçük Emre, konteynerin üstüne kaçan topu almak istedi. İki konteynerin arasındaki kablolardan yukarı çıkmaya çalışırken cereyana kapıldı.

AİLESİ İSYAN ETTİ

BİR anda yere yığılan Emre'nin arkadaşları korku içinde öğretmenlere haber verdi. Hastaneye kaldırılan küçük öğrenci kurtarılamadı. Ailesi acı içinde isyan etti.

YALÇIN BEL'İN HABERİ 6'DA

ONTEYNER DERSLİKLERİN ÜSTÜNDEN YÜKSEK GERİLİM GEÇİYOR

met Yener ilköğretim Okulu'nda derslik ihtiyacı karşılamak için bahçeye konan konteynerde ölen Emre toğlu arkadaşları ve öğretmenlerinin katıldığı cenaze töreniyle toprağa verildi. Vellier, yüksek gerilim ndaki okulda öğrenim gören 2 bin 500 öğrencinin tehlike altında olduğunu belirterek önlem istedi.

Ana başlık kalın fontlardan, alt ve üst başlıklar, ince fontlardan oluşturulduğunda hem kontrast sağlanır hem de ana başlık öne çıkar.

verilirken, alt veya üst başlık iki satır, daha küçük puntolu ve ince fonttan dizilir.

-Bir haberde hem üst hem de alt başlık kullanılması estetik açıdan sorun yaratır. Bu nedenle ya üst başlık ya da alt başlık, ana başlıkla birlikte düzenlenmelidir. Ancak zorunlu durumlarda hem üst hem de alt başlık kullanılıyorsa, alt başlığın üst başlıktan daha küçük puntolu olmasına dikkat edilmelidir.

-Temel kural, üst ve alt başlığın büyüklüğünün ana başlığın üçte birini geçmemesidir. Örneğin 100 puntoluk bir başlık için 30 puntoluk bir üst başlık doğru bir seçimdir. Ama aynı başlık için 50 punto büyüklüğündeki bir üst başlık çok büyük olacak ve hangi satırın başlık olduğu konusunda tereddüt doğurabilecektir. Ters durumda örneğin 16 punto büyüklüğündeki bir üst ya da alt başlık ise 100 puntoluk bir ana başlığın yanında çok küçük kalacaktır.

4.4.2. Ara Başlık

Çağdaş tasarımın uzun metinlerde mutlaka kullandığı bir başlık türü

Ruşe'nin Gözlüğü

Her gününe kadar bekleyebilirsiniz zı seviyorum. Teşekkür ediyorum.

VAİZİ PROF. DR. BEYZA BİLGİN

Erkek değil mi ya'yla yetinmiş

da dört eşin Hz. Peygamber arın çokluğu gibi belli şartlarda ken, "Erkeğin yaradılışı çok kanlı". Zavallı Adem erkek değil mi, o etinmiş" diye konuştu.

sartlarda gerçekleşmiş. Savaş sırasında kadınların dul kalması, kadın sayının azalması gibi nedenler bunların başında geliyor. Simdi kadınlar da asker olup savaş yapıyor. Zamanla göre hüküm vermek lazım. Erkeğin yaradılışı çok kanlı üşydü ilk insan Adem çok eşi oldu. Zavallı Adem erkek değil mi. O neden tek Havva ile yetinmiş."

CEZA EŞİT OLMALI

Bilgin, hapis cezasını, erkek ve kadın için eşit uygulanması garantisi altına verilmesi gerektiğini belirtti. Ancak Türkiye şartlarında eşitlik konusunda endişeleri olduğunu belirtti. "Öyle bir ceza verilmesi ki, erkekler bundan kurtulmasın" diye Bİ-

Terör hücrelerinin kalbi 'karadul'lar

Rus-Çeçen savaşında erkeklerini kaybedip intihar militanı olan "karadul" diye tanınan kadın canlı bombalar, son iki yılda gerçekleştirildiği kanlı eylemlerle Rusya'daki terör hücrelerinin başaktörü haline geldiler. Sadece geçen yıl 12 eylemde boy gösteren karadullar, son olarak iki uçakın eşzamanlı düşürülmesinde ve Osetya'daki eylemde boy gösterdiler. 2002 yılındaki Moskova tiyatro baskınından kurtulanlar, karadullar anılttı.

POLİTİKA KONUŞMADILAR

Moskova'da öğretmenlik yapan 29 yaşındaki Irina Filipova, tiyatro baskını sırasında karadul olarak karadullar hakkında hala karışık düşüncelere sahip. Kimisinin istisnaı gibi görüldüğünü, kimisinin ise hiçbir düşüncesi sahip olmayan çok genç kızlar olduğunu gözlemlemiş. Karadulların konuştuğu tek ortak konunun yaşadıkları korkunç hayat hikayeleri ve Çeçenistan'da çıktıkları acılar olduğunu söyleyen Filipova, izlenimlerini şöyle anlatıyor: "Hiç politika konuşmadılar. Sadece herkesin anlayabileceği basit kollarından konuşuyorlardı. Her birinin söylediği tek şey ailelerinin nasıl öldürüldüğü, çocuklarını nasıl birer birer toprağa gömdükleri. Sonra ormanda yaşamaya başlamaları ve her birinin tek bir ağzından söylediği şu cümleler: "Bundan sonraki hayatında gelecek ne bir yerim, yapacak ne bir işim var." Bazıları ağlıyordu."

"Biri benim yanıma gelip usulca ailesinin kendini Çeçenlere sattığını anlattı. Genç kadın hiç bir zaman intihar bombacısı olmak ve kendisini patlatmak istemediğini söyledi. Siyah çarşafı başlarını kapatmışlardı. İlk başta onları aramızdan sağ kurtulmuşuzum, çünkü onların asrı uçta olduklarını düşündüm. Kadın ve erkek teröristlerin rolleri farklıydı. Bombalar erkeklerin kontrolündeydi. Kadınlar ise içerik rehberlere ilaç, su ve bunun gibi şey taşıyor, ara sıra da üzerlerinde bulunan iki kilo ağırlığındaki patlayıcılara meşgul oluyorlardı."

KARADUL SEMPATİSİ

Filipova, ve Moskova tiyatrosu kurtulmayı başaran birçok kişi, karadul lakaplı bu genç kadınların çen terörist liderleri tarafından Ru ya'dan öç almak için öldürücü köle haline dönüştürüldüğünü anlatıyor. Karadulların kafalarında bıraktığı k şüphe bir yana, birçok Rus, bu kad ra karşı bir sempati geliştirmeye bi mis. 27 yaşındaki gazeteci Svetlana Makumina da bunlardan birisi. M keva'da bir tablo gazetesinde çalışan Makumina'nın yazdığı "Zombiye i nispnek" isimli makale büyük yan getirdi. Makumina'nın karadullar hakkındaki görüşleri ise şöyle:

UYUŞTURUCU VE TECAV

"Bu kadınlar düzenlenmiş saldırı katilimk istemiyorlar. Uyuşturucu ticaretini ellerinde tutarak eylemleri yapmaya zorlanıyorlar. Onları çok i anlıyorum ve bu vahşetten onları s rumla tutmıyorum. Ancak Beslan okul baskınında ölümlere gittiler. Nas neledir çocukların bulunduğu bir i busabiliyorlar, bunun nedenini bilmi ruz. 11 Eylülün nedenini de bilmiyoruz." ■ **DİŞ HABERLER SERVİ**

Ara başlıklar uzun haber metinlerini içerik ve estetik amaçla bölmeye ve yazıdan kaynaklanan durağanlığı gidermeye yarar. Mümkün olduğunca eşit aralıklarla verilmesine dikkat edilmelidir.

de ara başlıktır. Ara başlıklar da temelde haber metninin okur tarafından farkedilmesini ve okunmasını sağlamayı amaçlar. Ara başlığa takılan okuyucu, geri dönerek metnin tamamını okuyabilir. Ara başlık düzenlenirken şu kurallara dikkat edilmelidir:

-Metnin içeriğine göre bölümlenmesi gibi bir işleve sahip olan ara başlıkların, uzun yazıların durağanlığını bozmak şeklinde görsel bir rol üstlendiği unutulmamalıdır.

-Ara başlığın mümkün olduğunca tek satır olması gerekir.

-Ara başlık ana metinden farklı karakterde ve büyüklükte dizilmelidir. Belirgin olması bakımından ara başlığın alt üst çizgi arasında kullanılması uygun bir çözümdür. Metin tırnaklı, minüskül ve 10 punto civarında bir büyüklüğü sahip olacağından ara başlığın düz bir fonttan, majüskül ve metinden 1 punto büyük dizilmesi farkedilmeyi sağlayacağı gibi uzun metinlerdeki durağanlığı da ortadan kaldırır.

-Sayfa sekreteri, gazetenin genel yaklaşımı çerçevesinde ara başlıklar-

En Zararı Tekel
yine başladı

JTI'nin fiyat indirimine, Phillip Morris de karşılık verdi. Vergi artışıyla önü kesilen sigarada fiyat indirimi savaşı yine başladı. Şirketler zarar pahasına dampinge gidiyor

ABD'de sigaracılar RICO Yasası'yla yargılanıyor!

ABD'de sigara şirketlerine çeşitli nedenlerle açılmış binlerce dava var. Başta sağlık olmak üzere çeşitli nedenlerle açılmış davalarda milyarlarca dolar tazminat talep ediliyor. Davalardan bunalan sigara şirketleri 1998 yılında 50 eyalete 25 yılda 246 milyar dolar ödemesi kabul ettiler. Bu şekilde bu eyaletler açmış oldukları davaları geri çekti.

280 MİLYAR \$ İSTENİYOR

Ancak bu sigaracılar bu kez de federal hükümetin davasıyla karşı karşıya. Bu kez talep edilen miktar 280 milyar dolar. Bu büyüklükte bir tazminatın şirketleri iflas ettirebileceği yorumları yapılıyor. Financial Times'in haberine göre hükümetin şirketlere asıl suçlaması 'milya' gibi illegal bir kuruluş olmaları. Bu nedenle diğer sigara davalarından farklı olarak RICO adı verilen organize suç örgütleriyle mücadele kanunu çerçevesinde açılıyor.

İNDİRİM TÜKETİMİ ARTIRIR

Sigara fiyatlarında indirimin talep artışı neden olduğu eleştirileri her ucudamadan sonra dile getiriliyor. Nitekim uluslararası piyasalarda yapılan araştırmalara göre her yüzde 10'luk fiyat indirimi, tüketimi özellikle genç nüfusta yüzde 8 artırıyor. Tüm dünyada sigara fiyatlarının yükseltilmesi yönünde çalışmalar yapılırken, Türkiye'de bu tip indirimler özellikle kamuoyunun tepkisini çekiyor. Sektör temsilcilerinin yorumlarına göre sigarada vergi düzenlemeleri sonrasında piyasa henüz gündemde. Yeni indirimlerin devam etmesi gündemde.

TEKEL SATIŞLARI YÜKSELDİ

Tekel Genel Müdürü Sezai Ensayı'ya göre Tekel 2001 ve Samsun 216 gibi ürünlerin fiyatının rakiplere göre düşük kalması avantajı ile satışlarını artırdılar. Temmuz ayında indirimleri başlatan BAT'nin Türkiye Genel Müdürü Paul Helderman da indirimler sonrasında sattığı

MALİYE DEVREYE GİTİMİŞTİ

Sigara şirketleri temmuz başında fiyatlarında indirimine girmesi üzerine, Maliye Bakanlığı uğradığı vergi kaybını önlemek için sigarada uygulanan vergi sistemini de-

Ara başlıklar metinden farklı tipografik özelliklere sahip olmalıdır. Metin turnaklı ve 10 punto civarında olacağı için ara başlıklar genellikle düz karakterden ve metinden biraz daha büyük dizilir.

da farklı renk kullanmak, negatif ya da zeminli düzenleme yapmak gibi yollara başvurulabilir.

-Metnin en başında ve çok kısa hacimli haber metinlerinde ara başlık kullanılmamalıdır.

- İlk ara başlık haberin belli bir bölümünden sonra kullanılmalı ve ara başlıkla bölünen kısımların mümkün olduğunca birbirine eşit olmasına dikkat edilmelidir.

4.4.2. Spot Başlığı

Spot başlığı, özellikle birinci sayfada kullanılan spotların üzerinde bulunan ve tipografik olarak ara başlığa benzeyen küçük puntolu başlık türüdür. Şu kurallara göre düzenlendiğinde spot başlıklarının işlevsel ve estetik kullanımı sağlanmış olur:

-Spotlar turnaklı karakterden dizildiği için spot başlığında düz ve kalın bir karakter seçilmesi gerekir.

Çeçen teröristlerle bağlantı şüphesiyle K. Osetya'da yakalanan Türk, İstanbul'daki cinayetin katil zanlısı çıktı

Bana neler oldu anne?

BEYZA Nur 7 yaşındaydı, okula başlıyacaktı. Çok nadir bir kansere, PNET'ye yakalandı; okula değil, kemoterapiye başladı. Böyle bakması ondan... 14'TE

KUZEY Osetya'da 394 kişinin ölümüyle sonuçlanan baskın, İstanbul'da 5 ay önce işlenen bir cinayeti çözdü. Ruslar'ın Çeçen teröristlerle bağlantısı olduğu gerekçesiyle gözaltına aldığı Güler Kasırga, Türkiye'de aranan katil zanlısı çıktı.

EVRAKLARI EKSİK DİYE SINIR DIŞI EDİLDİ

BASKINDAN kısa süre sonra yakalanan Kasırga'nın evraklarının eksik olduğunu gören Rus polisi, genç kadını sınır dışı etme kararı aldı. Kasırga dün uçakla İstanbul'a gönderilirken havalimanı polisi de alarma geçti.

İSMİ ARANANLAR LİSTESİNDE ÇIKINCA...

KASIRGA'YI karşılayan polis, bilgisayar kayıtlarına girince olayın basit bir vize sorunu olmadığını gördü. Kartal'da mayısta boğularak öldürülen is adamı Zeynel Kılıç'ın katil zanlısı olarak arandığı tespit edilen Kasırga tutuklandı.

MEHMET AKTARAN'IN HABERİ SAYFA 4'TE

SAHTE İSİMLE GİTTİ İSMİYLE YAKALANDI

Güler Kasırga, Osetya'ya sahte pasaportla girdiği Moskova üzerinden gitmiş. Gerçek adı gönülsüz dönüşünde ortaya çıktı.

Spot başlığı tipografik özellikleri bakımından ara başlığa benzer. Spot metninden farklı fontta, biraz daha büyük ve farklı stilde dizilerek ayrı bir unsur olduğu vurgulanır.

-Spotlar genellikle 11-13 punto arasında bir büyüklüğe sahip olduğundan, spot başlığının biraz daha büyük puntolu olması farkedilmeyi kolaylaştırır:

-Ancak spot başlığı hiçbir zaman alt başlık büyüklüğü olan 18 punto ve üstüne çıkmamalıdır.

-Spot başlığı için en uygun büyüklük spottaki büyüklükten iki punto fazla olmasıdır.

4.5. Köşe Yazıları

Köşe yazıları, araştırma incelemeler, dizi yazılar gibi unsurların haber metninden farklı bir karakterde dizilmesinde yarar vardır.

Haber metinleri tırnaklı fontlardan dizildiği için birçok gazetede makalelerde düz fontların kullanımı yaygındır. Ancak bu bir kural değildir. Amaç haber metinleriyle bu tür metinlerin ayrılmasıdır. Bu yüzden, haber dışı metinlerde, haber metninde kullanılan tırnaklı karakterden farklı ö-

Şeytanın gör dediği

ÇETİN ALTAN c.altan@prizma.net.tr

"Ah'im gibi ah, var mı acep ah'lar içinde"...

TATILDEKİ TBMM'nin olağanüstü toplantıya davet edilerek, tam 78 yıl sonra değiştirmeye başladığı Türk Ceza Kanunu...

78 yıl önce, Mussolini İtalya'nın faşist ceza yasa, hemen hemen aynen nasıl kopya edildi de, kabul ediliverdi bizim Büyük Millet Meclisi'nde? O Meclis ki, Başkanlık Divanı'nın arkasında, "Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir" diye yazılıydı.

Türkiye bugün, Birleşmiş Milletler'in yaptığı açıklamalara göre, "bireyin yaşam kalitesi açısından" 173 ülke arasında, 82'nci basamağa ve Yunanistan'daki düzeyin de 60 basamak altına düşmüşse; acaba bunda 78 yıl önce kabul edilen TCK'nın hiç ni etkisi olmadı?

Acaba 78 yıl içinde, şimdi değiştirilmeye başlanan TCK'nın uygulanması süresinde kaç kitap toplatıldı, kaç gazete kapatıldı; kaç yazarı, kaç sanat adamı, kaç düşünce ve bilim adamı, ağır ceza mahkemelerine tutuldu; kaç yargılandığı ve cezaevlerinde çarpmışa girdi?

Böylesi bir dökümü, bilmiyorum bir gün birileri yapar mı?

Türkiye de ister istemez, küreselleşme sürecini kamçılayan modern teknolojinin gelişimiyle, saydamlaşmada...

Önceki günkü Milliyet'te Melih Aşık, yazısına şöyle bitiriyordu:

"Nokta öğretmeni maaşlarıyla kıyam isterse."

Avrupa ülkelerini bir yana bırakıyorum. Bugün öğretmen maaşları Kıbrıs Rum kesiminde ortalama 4.5, KKTC'de 2 milyar lira civarında. Bizde ise sadece 650 milyon lira.

Saydamlaşma hızlandıkça,

kimbilir daha neler neler çıkacak ortaya?

Sultan Aziz ve II. Abdülhamit dönemlerinde, Fransa'daki lise eğitimi de kopya edilirdi; o ülkede böyle bir eğitime neden gerek görüldüğü hiç araştırılmadı.

500 yıl boyunca olayın kullanımı sonucu teknoloji-deki birikim ve gelişme, küçük Avrupa kıtasına da yansdı ve endüstri devrimini yarattı.

Aristokratlar egemenliğinin karşısına; artık aristokrat olmayan, ama tezgah, fabrika, sözün kısısı makine sahibi olan kentliler, yani burjuva patronları dikiliyordu.

Köylüler de, kentlerdeki tezgah ve fabrikalarda işçi olarak çalışmaya ve işçi sınıfını oluşturmaya başlamışlardı.

Ne var ki, yeni zenginleşmeye başlayan ve Fransız İhtilali'yle de, aristokrat egemenliğini yıkıp, politik iktidarı ele geçiren burjuvazi; aristokratların, "donsuzları takımı" damgasını vuracağı ölçüde, bir hayli hükümde idi.

Napoleon, bu hükümlüğü artırmak için mayalandırması lise eğitimi... Yörese lise eğitimi, çıplak hayatla ekmeğini kazanmaya sağlayacak bir "meslek" donanımı vermiyordu kimseye. Lise mezunları, babalarının işyerlerinde, biraz daha yontulmuş olarak "yönetim kadroları"na geliştirilirdi.

Endüstri devriminden geçirmiş ve köylülük dönemini aşmamış Türkiye de, Fransa'daki lise eğitimi - sözde çağdaş olma amacıyla - yine kopya edince; lise mezunları, Hazine'den geçirmek için devlet kadrolarına do-luştur ve Osmanlı mutlak monarşisinin yerine oligarşik bir yapı oluşturdular.

Monarşinin yerine geçen o-

ligarşik egemenliğin de öncülüğünü, büyük oranda dış merkezlerin etkisiyle miller kestirdi. Hamasi söylemler aldı yürüdü. Ekonomiden söz açmak suç sayıldı. Ve Türkiye "yaşam kalitesi" açısından Yunanistan'ın da 60 basamak altına düştü.

Şimdi usul usul, daha önce pek yazılıp konuşulmamış olan bu konular geliyor gündeme...

Dünkü Sabah'ın da manşeti şöyleydi:

"Askerin rolü tartışması - Hollanda Genelkurmay Başkanı: 'TSK daha geri plana çekilmeli.' Emekli Org. Başer: 'Evet, ama ağır ağır...'"

Manşete çıkarılan haber, "Türkiye'nin AB üyelik beklentisi ve Silahlı Kuvvetler'in rolü" konulu panel...

O panelde de siyaset bilimci Prof. Heper, Genelkurmay Başkanımız Org. Hilmi Özkök'e yaptığı bir görüşmeden küçük bir özet vererek şöyle demişti:

"Sayın Özkök de darbelerin sonuç vermediği, son sözü sivil-lerin söylemesi gerektiği görüşünde..."

ABD'deki başkanlık seçimlerine de, artık 6 hafta kaldı...

Başkan Bush, politik son bir şahtanma gösterisi yapmak için, El Kaide örgütünden önde gelen bazı kişileri, belki de Bin Ladin'i bakalım yakalayabilecek mi?

"Üçüncü Dünya" ülkelerinde, çeşitli meslek dallarında başan alanları yok. Tek başan ve saltanat doruğu, politik egemenlik...

Ve bu uğurda ölen ölene, öldüren öldürüne...

Gerçekte ise, hamasi bir konuşmanın sloganları ötesinde; ne kimse biliyor ölenlerin neden öldürüldüğü; ne öldürenler biliyor, neden öldürdüklerini...

Yanım yüz yıl öncesi, Ankara Gençlik Parkı'nın yeni düzenlendiği günlerde, Osman Nihat'la yan yana geziniyorduk parkta...

Osman Nihat son bestelediği şarkıya mırıldanıyordu:

- Ah'im gibi ah, var mı acep ah'lar içinde...

Köşe yazıları haber metninden farklı olduğu belirginleştirilecek şekilde hazırlanır. Bu amaçla, düz karakter kullanılabileceği gibi, haber metnlerinden farklı bir tırnaklı karakter de seçilebilir.

daha kaliteli olarak yayınlanabilmesinin etkisi büyüktür. Bulvar gazeteleriyle başlayan fotografa dayalı sayfa düzeni, televizyonun da etkisiyle ciddi gazetelerce benimsenmiştir (Schlapp, 2000: 129).

Gazetelerde fotoğraf yanında, bilgi grafikleri, karikatürler, illüstras-

zelliklere sahip başka bir tırnaklı font kullanılabilir. Nitekim Türk gazetelerinin pek çoğunda köşe yazıları farklı estetiğe sahip Souvenir adlı tırnaklı fontla dizilmektedir. Dizi yazılar ve araştırma-incelemeler için de benzer bir yöntemle başvurulduğu görülmektedir.

4.6. Görsel Malzeme Düzenleme

Fotograf ve görsel malzeme çağdaş tasarımın, klasik tasarımdan ayrılan en önemli yönüdür. Son 30 yıldır ofset sistemle hazırlanan gazeteler, tipo dönemine oranla çok daha fazla görsel malzeme ve fotoğraf kullanmaya başlamışlardır.

Bu gelişmede, ofset sistemde fotoğrafın

SAYFA DÜZENİ

yonlar ve şekiller gibi pek çok farklı özellikte görsel malzeme kullanılmaktadır.

Görsel malzeme ve fotoğraflar, sayfadaki yazı yoğunluğunu bozan, durağanlığı gideren, estetik açıdan hareketlilik sağlayan ve haber metniyle ilgili destekliyiçi yönü olan unsurlardır.

4.6.1. Fotoğraflar

Algı psikolojisi temellerine göre bir okuyucu eline aldığı gazetede ilk önce büyük fotoğraflara bakar, daha sonra resimaltı yazıları okur ve bunun ardından başlıkları okumaya geçer. Sayfada başka görsel malzemeler varsa, onlar da başlıklardan önce dikkat çekecektir.

Alman tasarımcı Küpper tarafından yapılan bir araştırma da bu sonucu pekiştirmiştir (Schneider ve Raue, 2000: 130). Küpper, 60 deneye gözün her hareketini kaydeden küçük bir kamera taşıyan gözlükler taktırmış ve gazeteyi hangi sırayla okuduklarını belirlemiştir.

Araştırmaya göre deneklerin hemen hepsi önce fotoğraflara bakmış

Fotoğraf ve görsel malzemeler çağdaş tasarımın en önemli unsurlarıdır. Fotoğraf, haberi destekleyen işlevi yanında, sayfalardaki yazı yığılmasını önleyen estetik öneme sahiptir. Ofset teknolojiden sonra gazetelerin fotoğrafsız düzenlenmesinden tamamen vazgeçilmiş en muhafazakar gazeteler bile fotoğraf kullanmaya başlamıştır.

Sayfanın temel görsel ilgi merkezi fotograftır. Okuyucu ilk önce fotoğrafa bakar, sonra başlıkları ve en sonunda metni okur. İyi düzenlenmiş bir fotoğraf, metnin okunurluğunu artırır. Diğer yandan fotoğrafın doğru düzenlenmesi, sayfa tasarımının da temelini oluşturur. Yazı ve fotoğraf dengesi tasarımın önemli bir kuralıdır.

ha sonra renkli fotoğraflar (trikromi) gazete sayfasının temel unsuru olmuştur. Klasik sayfa düzeninde zorunlu olmadıkça kullanılmayan fotoğraf ve görsel malzeme, ofset dönemiyle gelişen çağdaş tasarımın en önemli unsudur.

Çağdaş sayfa düzeninde fotoğraf temel noktayı oluşturur. Hiçbir sayfanın fotoğrafsız, tamamen yazıdan oluşmasına izin verilmez (Giles ve

hatta metni okuyan bazı okuyucular birkaç satır sonra fotoğrafa geri dönmüştür. Deneklerin yüzde 60'ı, 4 sütuna verilen 160 satırlık bir haberin sadece başlığını, yüzde 9'u giriş bölümünü, yüzde 4'ü metnin ilk 20 satırını okumuştur. Metnin tamamı ise hiç bir denek tarafından okunmamıştır

Batı'daki ciddi gazetelerin çoğu fotoğraf kullanımını gereksiz bulmakta ve gazetenin esasen tipografik bir ürün olduğunu, bilgi ve haberlerin metinler yoluyla aktarılması gerektiğini savunmaktadır.

Ancak önceleri siyah beyaz fotoğraflar (tramlı filmler) ve da-

SAYFA DÜZENİ

Hodgson, 1996: 17; Frazel ve Tuck, 1996: 241).

Fotograf, estetik açıdan sayfadaki görselliği sağladığı gibi, haberdeki bilgiyi pekiştiren ve destekleyen, inandırıcılığı artıran bir işleve sahiptir. Dahası, fotoğraf uzun metinlerin okunma şansını artırır.

Haberi pekiştiren, kanıt niteliği taşıyan "gösteren fotoğraf" yanında, kendi başına haber değeri ve anlam taşıyan "anlatan fotoğraflar"ın (Yurdalan, 2003: 152-153) kullanımını gazeteyi zenginleştirir.

Fotografin kullanımı, bazı temel ilkelere dayanır. Gazetenin sayfa düzeni anlayışı fotoğraf kullanımında önemli bir belirleyicidir.

Enfografik yaklaşımla hazırlanan gazetelerde, görsel malzeme miktarı yazıdan daha fazladır. Benzer bir şekilde bulvar gazeteleri ve Türk tipi yığma sayfa düzeninde her haberin bir veya birkaç fotoğrafla verilmesi zorunludur.

Modüler anlayışta ise, fotoğraf ve görsel malzemenin az ama büyük e-

Sayfada eşit büyüklükte çok sayıda fotoğraf kullanımı, görsel ilgi merkezinin dağılmasına yol açar. Böyle durumlarda fotoğrafların sayfaya dağılımında da sorunlar ortaya çıkar. Türk tipi sayfa düzeninde aynı büyüklükte ve çok sayıda fotoğraf kullanıldığı için ortaya tasarım kuralları açısından sorunlu sayfalar çıkmaktadır.

Sayfanın ortasında bir ana fotoğraf kullanımı alt/üst ve sağ/sol kısımları ayırdığı için haber paketlerini yerleştirmede kolaylık sağlar. Başka fotoğraf kullanılacaksa küçük ebatla olmalıdır. Örnekte, modüler anlayışla hazırlanan Cumhuriyet'te fotoğrafın doğru kullanıldığı görülüyor

Oysa yapılan araştırmalar, bir sayfada çok sayıda küçük ebatlı fotoğraf kullanımının, görsel etki merkezinin dağılmasına ve sayfanın boğulmasına yol açtığını göstermektedir.

Sayfada haber açısından anlamlı, fotoğrafçılık tekniği açısından kusursuz ve görsel açıdan değerli bir fotoğrafı büyükçe kullanmak daha doğru bir yaklaşımdır.

batta kullanılması bir kuraldır. Fotoğraf, sayfanın ortasına büyükçe yerleştirilir ve böylece üst kısım alt kısım, sağ ve sol kısımların bölünmesi sağlanmış olur. Sayfadaki diğer haberler ise ya fotoğrafı ya da küçük ebatla fotoğraflarla verilir.

Bu yöntem modüler sistemde, hem birinci sayfada, hem de iç sayfalarda uygulanır.

Türkiye'de ise, iç sayfaların bazılarında bu kurala uyulurken, birinci sayfada, spor sayfalarında, üçüncü sayfada ve arka sayfalarda mümkün olduğu kadar çok sayıda görsel malzeme kullanma eğilimi sürmektedir.

Fotoğraf kullanımıyla ilgili kurallar şu şekilde maddelenebilir:

-Kullanılan fotoğraf bir anlam taşımalı, belge niteliğinde olmalıdır.

- Fotoğraf, teknik özellikleri bakımından nitelikli olmalıdır.

- Haber fotoğrafı gerçek olmalı, üzerinde bilgisayar yardımıyla rötuş, fotomontaj gibi işlemler yapılmamalıdır.

-Fotoğraf, konunun öne çıkarılması bakımından kesme (crop) yöntemiyle gereksiz ayrıntılardan arındırılabilir. Bu yeniden kadrajlama işleminde fotoğrafın anlamının zedelenmemesine dikkat edilmelidir.

-Mümkün olduğunca olaya ait fotoğraf kullanılmalı, arşiv fotoğrafından kaçınılmalıdır.

-Dolgu malzemesi olarak kullanılacak portre fotoğraflarda arka planın çıkarılması (decupe) ve objenin ilgisiz olduğu bağlamdan koparıl-

Dikey yerleştirilmiş haberlerde, fotoğraf kendisine ait başlık ve haber metninin üstünde, yatay yerleştirilmiş haberlerde ise yanında yer alabilir. Ancak fotoğraf, hangi habere ait olduğu anlaşılacak şekilde paketlenmelidir. Aksi halde okuyucunun fotoğrafın hangi habere ait olduğunu anlamak için ek bir çaba sarfetmesi gerekecektir.

Fotograf, haber metninin içine gömüldüğünde yazı bir "U" ya da "L" sargısı oluşturmaldır. Fotoğrafın büyüklüğünün de yazının hacmiyle orantılı olmasına dikkat edilmelidir. Yukarıda sayfanın üst kısmında yazının "U" oluşturduğu doğru bir uygulama görülüyor. Altındaki haberdaki "L" ise yazı ve fotoğraf oranı açısından çok uygun değil.

-Fotografdaki objenin ait olduğu habere ve sayfanın içine doğru bakması istenir. Bu kurala uymayan fotoğraflar, PhotoShop'ta düzeltilmelidir. (Yazı bulunan fotoğraflar döndürülemez, aksi halde yazılar aynı görüntüsü verir.)

-Sayfanın ana fotoğrafı büyük olarak ve mümkünse ortada verilmeli,

ması yararlıdır.

- Sayfada yan yana birden fazla portre kullanılıyorsa hepsinin aynı büyüklükte ve ölçekte olması gerekir.

-Fotografin bilgisayarda büyütülmesi ve küçültülmesi işlemlerinin en-boy oranına dikkat edilerek yapılmasına özen gösterilmelidir.

-Basılacak fotoğrafın siyah beyaz ise gray scale, renkli ise CMYK formatında, uygun çözünürlükte ve TIFF kayıtlı olmasına dikkat edilmelidir.

SAYFA DÜZENİ

diğer haberlerde kullanılacak fotoğraflar küçük olmalıdır. Bir sayfada aynı ya da yakın büyüklükteki fotoğraflar kullanıldığında görsel ilgi merkezi dağılır.

-Fotoğrafın büyüklüğü sayfanın durumuna ve fotoğrafın içeriğine göre değişir. Bir portre fotoğrafı çeyrek sayfa büyüklüğünde vermek abartılı olacağı gibi, kalabalık objelerden oluşan fotoğrafın çok küçük verilmesi de etkiyi azaltır.

Fotoğrafın sayfadaki konumu ve haberin diğer unsurlarıyla birlikte düzenlemesine ilişkin kurallar ise şunlardır:

-Sayfada tek ve büyük fotoğraf kullanmak haber gruplarını ayırmak açısından önem taşır. Ortaya yerleştirilen büyük bir fotoğraf, sağ ve sol bölümü dikey olarak, alt ve üst bölümü yatay olarak birbirinden ayırır. Böylece bu bölümlere konulan haber paketlerinin birbirleriyle karışması önlenmiş olur.

-Birden fazla fotoğraf kullanıldığı durumda, küçük fotoğrafları sayfaya dengeli dağıtmak gerekir. Fotoğrafların sağ ya da sol veya alt ya da üst bölümlerde yoğunlaşması dengeyi bozar. Bu dağıtımda "Z" kuralına uyulur. Bu kural sayfanın görsel ilgi merkezlerinin sol üst köşe, sağ üst köşe, sol alt köşe, sağ alt köşe sırasıyla bir "Z" oluşturduğunu varsayar. Fotoğraflar bu görsel merkezlere eşit olarak dağıtıldığında yığılma önlenmiş olur.

- Fotoğraf, kendisine ait başlık ve haber grubuyla birlikte paketlenmelidir. Bir fotoğrafın hangi habere ait olduğu ilk bakışta anlaşılabilir. Bunu sağlamak için fotoğrafın haberle birlikte çerçevelenmesi yoluna gidilebilir.

-Dikey haber paketlerinde fotoğraf kendisine ait metin ve başlığın üstünde yer alabilir.

-Yatay haber paketlerinde fotoğrafın haber başlığının altına yerleştirilmesi, hangi habere ait olduğunun kolay anlaşılmasını sağlar.

-Fotoğraf haber metninin içine gömülüyorsa, metin bir "U" ya da "L" sargısı oluşturmalıdır. "U" sargısında fotoğrafın sağında ve solundaki sütunların eşit, altında kalan yazının yüksekliğinin de sütun genişli-

ğine yakın olması gerekir. "L" sargısında da fotoğrafın solundaki sütunun genişliği ile altındaki yazının yüksekliği eşit olmalıdır.

-Metin içine gömülen fotoğraf hiçbir zaman ilk sütunu işgal etmemelidir. Ayrıca daima fotoğraf üstte, yazı altta olmalıdır. Yazının ters "U" ya da ters "L" oluşturması doğru değildir.

4.6.2. Çizim, Grafik ve İllüstrasyonlar

Gazetelerde kullanılan görsel malzemeler fotoğrafla sınırlı değildir. Fotoğrafın bulunmadığı ya da haberi açıklamada yetersiz kaldığı durumlarda çizim, grafik ve illüstrasyonlardan yararlanılır.

Gazeteler, televizyonun görselliğiyle mücadele etme sürecinde bu tür görsel malzemelere daha ağırlıklı olarak yer vermeye başlamışlardır. Grafikler bir takım haberlerde zorunlu olarak öteden beri kullanılmıştır. Seçim sonuçları, fiyat bilgileri, borsa rakamları gibi verilerin tablolarla, grafiklerle açıklanması yoluna daima başvurulmuştur.

Grafikler ofset teknoloji ve bilgisayarlı sayfa düzeni döneminde giderek daha görsel bir kimliğe bürünmektedir. Tablo şeklindeki aktarımın yerini çizimler, şekiller ve hatta resimler kullanılarak oluşturulan grafikler almıştır.

Bilginin yazı yerine grafikle aktarılması şeklinde tanımlanan bu yeni tarza enfografik yaklaşım denmektedir. Bu isim hem bilgi grafiklerinin hem de bu grafiklere dayanan sayfa düzeni anlayışının ortak adıdır.

Enfografikler haberin daha kolay anlaşılmasını sağlayan çizimlerdir. Gazetenin yaklaşımına göre ya metinleri destekleyen tarzda ya da özgün haber tekniği olarak gazetenin biçimlenmesinde rol oynarlar.

Enfografiklerin temel kullanım amacı metin yoluyla zor anlatılan olayları, çizgiler kullanarak anlaşılır kılmaktır. Bir uçağın düşüşü, fiyat artışları, bir maçtaki ofsait pozisyonu gibi pek çok olay enfografiklerle aktarılabilir.

Ancak enfografikler, özellikle bu tarzı haber aktarımı yöntemi olarak benimseyen sayfa düzeni yaklaşımında haberi tamamlayıcı bir unsur olmaktan çıkmakta, sayfanın temel malzemesi haline gelmektedir. Tamamı enfografiklerle dolu gazete sayfalarının okuyucu açısından ne kadar bilgi-

Çizim, grafik ve illüstrasyonlar haberin anlaşılmasını kolaylaştırmak üzere hazırlanır. Bu tür malzemenin sayfaya yerleştirilmesinde fotoğraf için geçerli olan kurallara uyulur.

lendirici olduğu da tartışmalıdır. Çünkü okuyucunun enfografiklere bakarken harcadığı sürenin sadece bir dakika olduğu bilinmektedir.

Diğer yandan enfografiklerin fotoğrafın alternatifi olmadığını da bilmek gerekir. Fotoğraf bulunmadığı zaman enfografiklerin kullanımına sık sık başvurulmaktadır. Oysa enfografikler fotoğraf gibi belge niteliğinde değildir. Eldeki bilgilerden yola çıkarak bir grafiker tarafından yaratılan ürünlerdir.

Bu durum Körfez Savaşı sırasında televizyonlarla yarışa giren gazetelerde fotoğraf yerine konulan enfografiklerin kullanımında açıkça ortaya çıkmıştır. Savaşın gelişimini, yetkililerin açıklamalarına dayanarak enfografiklere dönüştüren gazeteler, savaştan sonra, bu bilgilerin ve dolayısıyla enfografiklerin gerçeği yansıtmadığını görmüşlerdir (Schneider ve Raue, 2000: 143).

Yardımcı görsel malzemelerin kullanımında şu noktalara dikkat edilmelidir:

-Yardımcı görsel malzeme niteliğindeki şekil, çizim, illüstrasyon ve bilgi grafiklerinin kullanımında ölçülü davranılmalıdır.

SAYFA DÜZENİ

- Bu grafikler metin ve fotoğrafı desteklemek amacıyla çizilmelidir.
- Grafikler mutlaka bir bilgi taşımalıdır. Sadece sayfayı renklendirmek, güzel görünmesini sağlamak amacıyla kullanılmamalıdır.
- Metinle anlatılabilecek basitlikteki bilgilerin grafikler yoluyla anlatılması amaçlanan etkinin elde edilememesine yol açar. -Grafikler gerçekten karmaşık konuları anlatmalıdır.
- Grafik çizerlerinin, bir muhabir gibi habercilik kültürüne sahip olması gerekir. Aksi halde, ürünlerin bilgilendirme niteliği eksik kalabilir.
- Enfografiklerin ve diğer yardımcı görsel malzemelerin sayfa düzeninde kullanımında fotoğraf kullanımına ilişkin kurallar geçerlidir. Özellikle malzemenin görsel ilgi noktalarına yerleştirilmesine, hangi habere ait olduğunun kolayca anlaşılacağı bir paketlemeyle sunulmasına, metin içinde olduğunda "U" ve "L" sargısı oluşturmaya özen gösterilmelidir.

4.6.3. Karikatür ve Çizgi Romanlar

Karikatürler, gazete sayfalarında çeşitli amaçlarla kullanılan görsel malzemelerdir. Karikatürlerin birinci kullanım alanı, haberi açıklayıcı ve tamamlayıcı tarzdadır.

Bu türdeki karikatürler haber sayfalarında ya belli bir haberle ilgilidir ve o habere ait diğer malzemeyle birlikte paketlenir ya da o sayfadaki genel konuya ilişkin bir içeriğe sahiptir. Her iki durumda da karikatür yer aldığı haberdeki konuya dayanır.

Gazetelerde, rutin sayfalar olarak adlandırılan eğlendirici, oyalayıcı haber dışı içeriğe sahip sayfalar da bulunur. Çizgi romanlar ve haberle ilgili olmadıkları durumda karikatürler bu sayfalarda yayınlanır.

Televizyon, fal, bulmaca, kadın, sağlık vs. konularını içeren sayfalar gibi çizgi roman ve karikatür sayfalarının da amacı haber sayfalarından farklıdır.

Her durumda karikatür ve çizgi romanların görsel malzeme düzenlemeyle ilgili kurallara uygun bir şekilde kullanılması sayfa düzeninin başarısı için gereklidir.

4.7. Yardımcı Unsurların Düzenlenmesi

Bir gazete sayfasında başlıklar, haber metinleri, makaleler gibi yazıyla üretilen unsurlar ile bu yazıları destekleyen fotoğraf ve görsel malzemeler asıl unsurlardır.

Bu malzemeler içeriği iletmek için mutlaka kullanılmak zorundadır. Bir habere ait başlığın ya da metnin olmaması düşünülemez.

Fotografin kendisi de çoğu zaman bir enformasyon iletir. Sayfa düzeninde bu tür asıl unsurlar, ilk anda göze çarpmak şekilde düzenlenir.

Yardımcı unsurlar ise asıl unsurların daha kolay algılanmasını sağlayan renk çizgi, çerçeve, gibi unsurlardır. Bu unsurlar, ilk anda göze çarpmayacak, asıl unsurları arka plana itmeyecek bir anlayışla düzenlenmelidir.

4.7.1. Renk

Ofsetle birlikte kullanımı yaygınlaşan bir diğer unsur da zeminlerdir. Tipo döneminde neredeyse imkansız olan renkli veya gri zeminler, ofsetle

Zemin ve renk kullanımında temel kural, asıl unsur olan yazıların okunurluğunu zorlaştırmamaktır. Yukarıdaki örnekte olduğu gibi alan negatif olarak düzenleniyorsa renk yoğunluğunun yüksek olması okunurluğu artırır.

SAYFA DÜZENİ

birlikte sayfayı rahatlatmak, renklendirmek, durağanlığı bozmak gibi amaçlarla kullanılmaya başlanmıştır.

Özellikle bilgisayarla sayfa düzenine geçildikten sonra zeminin montajda atılmasından kaynaklanan güçlükler ortadan kalkmış, bir habere zemin vermek çok kolay bir işleme dönüşmüştür. Sayfanın bütün unsurlarında olduğu gibi zeminin kullanımında da bir takım ilkelerle hareket etmek gerekir.

Türk gazetelerinde 80'li yıllar boyunca uygulanan ve her haberin altına başka bir renkte zemin atma, beyaz zemin bırakmama ilkesine dayanan anlayış sayfayı boğmakta, okunma güçlüğü yaratmaktadır. Zeminin doğru kullanımıyla ilgili kuralları şöyle özetlemek mümkündür:

-Her haberin altına zemin rengi atmak yanlış bir yaklaşımdır. Zemin sınırlı kullanımı olan bir unsurdur.

-Zemin, görsel etki merkezleri göz önünde tutularak ve dengeli bir şekilde atılmalıdır.

-Haberin altına atılan zemin mümkün olduğunca düşük yoğunlukta olmalı, tram değeri yüzde 20'yi geçmemelidir.

-Görsel malzeme ağırlıklı bir haber grubunun altına zemin rengi atarken, kullanılan rengin görsel malzemenin etkisini azaltmamasına dikkat edilmelidir.

-Gazete kullanacağı zeminler için kendine özgü bir renk belirlemeli ve her haberin altında başka renk kullanmamalıdır. Zemin için ana renkler yerine çeşitli renklerin belli oranlarda karıştırıldığı özel pastel renkler oluşturulmalıdır.

4.7.2. Çizgi ve Çerçeve

Çizgi, klasik sayfa düzeninde dikey sütunları birbirinden ayırmakta kullanılırdı. Amaç haberlerin karışmasını önlemektir. Çağdaş tasarımda ise çizgi ve çerçeve, hem haber gruplarını ayırma hem de görsel düzenlemeyi destekleme amacıyla kullanılmaktadır.

Çizgi ve çerçeve düzenlerken şu noktalara dikkat etmek gerekir:

-Çizgi ve çerçevenin sayfayı rahatlatmak için kullanıldığı unutulma-

malıdır.

-Çizgi ve çerçeve yardımcı unsur-
dur. Kullanım a-
macı, okuyucu-
nun haber ve ha-
ber gruplarını,
köşe yazılarını,
dizi yazıları, rö-
portajları birbi-
rinden kolayca
ayırmasını sağ-
lamak, sayfada-
ki takibi kolay-
laştırmaktır.

-Çizgi ve çerçeve-
nin mümkün ol-
duğunca sade ve
gösterişsiz olma-
sı gerekir. Ofset
uygulamanın ilk
yıllarında ve bil-
gisayarla sayfa
düzenine geçil-
dikten sonra çiz-
gi ve çerçevenin

yanlış kullanımı yaygınlaşmıştır. Bilinçsiz sayfa sekreterleri, yeni im-
kanların getirdiği değişik kalınlıktaki, desendeki ve renkteki çizgileri,
süslü çerçeveleri kontrolsüzce kullanmışlardır. Ancak modüler sayfa
düzenine yönelik sürdükçe çizgi ve çerçevenin asıl amacına uygun kul-
lanımı gelişmektedir.

-Çizginin kalınlığı opsiyoneldir. Sayfa sekreterleri, çizgi ve çerçeveyi
gazetenin görsel karakterine ve sayfanın durumuna göre kullanabilir.

Çizgi ve çerçeveler, haber gruplarını birbirinden
ayırarak için kullanılan en önemli yardımcı un-
surlardandır. Çizgi ve çerçevenin kalınlığı, stili ve
rengi haberin önüne geçmeyecek sadelikte olma-
lıdır.

SAYFA DÜZENİ

Ancak yaygın anlayış, dikey çizgilerin 0.3 puntoyu, yatay çizgilerin ise 3 puntoyu aşmayacak kalınlıkta kullanılmalıdır.

-Çizgi ve çerçevenin ilk anda göze çarpmayacak, asıl unsurların önüne geçmeyecek bir renkte ve olabildiğinde sade desende kullanılması gerekir. Bilgisayarda bulunan süslü çerçeve ve çizgiler ancak özel etki istenen düzenlemelerde kullanılabilir. Haber sayfalarında sade çizgi kullanımı esastır.

4.7.3. Beyaz Boşluklar

Boşluk; yazı, görsel malzeme, çizgi, zemin gibi sayfanın unsurları arasında kalan kısımdır ve sayfanın en önemli unsurlarından birisidir. İyi bir sayfa düzeni için boşluğun doğru kullanılması şarttır.

Çağdaş sayfa sekreterleri arasında deyme dönüşmüş bir cümleye göre "ofset beyazlıktır". Dünya genelinde 160 gazetenin tasarımını değiştiren ünlü ABD'li gazete tasarımcısı Mario Garcia, geleneksel anlayıştaki sayfa tasarımcılarının en çok beyaz boşlukları anlamakta güçlük çektiğini belirtmektedir. Garcia bu durumu beyaz alan korkusu (*horror vacui*) olarak adlandırmakta ve geleneksel tasarımcıların sayfaları, her türlü unsurun iç içe geçtiği bir sıkışıklıkta düzenlemesini eleştirmektedir.

Garcia, okurların tıka basa doldurulmuş sayfalardan hoşlanmadıklarını, beyaz alanlar aracılığıyla yönlendirilmek istediklerini, beyaz alanların sayfadaki unsurları birbirinden ayırdığını, düzen getirdiğini ve önemli olan unsurların öne çıkmasını sağladığını belirtmekte ve beyaz alanların sessiz bir güç yaydığını vurgulamaktadır.

Beyaz gücü sağlamak için başlıkların, makalelerin etrafında boşluklar bırakılmasını öneren Garcia, metin yığılmalarını önlemek için her 8-12 satırda bir paragraf yapılmasını, zaman zaman başablock tiresiz hizalamaya gidilmesini, dikdörtgen modüler sayfa düzeni uygulanmasını, alt alta ya da yan yana hizalanmış kısa haberler kullanılmasını ve mutlaka ara başlıklara yer verilmesini önermektedir (Schneider ve Raue, 2000: 132-133).

Beyaz boşluklar verilirken dikkat edilecek bazı noktalar ise şunlardır:

-İki haber grubu arasındaki dikey ya da yatay uzaklık, fotoğrafla re-

simaltı arasında-ki uzaklık, baş-lıkla alt başlık veya spot arasın-daki uzaklık, çiz-gi ve çerçevelerle yazıların uzaklı-ğı belli bir anla-yış içerisinde dü-zenlenmelidir.

-Kullanılacak boşluk mesafesi opsiyoneldir. Ge-nellikle çizgi ve çerçeveyle ayrı-lan haber grup-larının her iki tarafında da 0.3 cm boşluk bira-kılmaktadır.

-Temel kural be-lirlenen boşluk değerinin sayfa-daki tüm unsur-lar arasında dai-ma aynı olması-dır. Gazete 0.3

cm. boşluk kullanmaya karar vermişse, bütün sayfalarda ve haber grupları arasında bu değer uygulanmalıdır. Hatta iki satır halinde di-zilen başlıkların satır arası da belirlenen genel boşluk standardına uygun bırakılmalıdır.

-Sayfayı düzenli ya da düzensiz gösteren etkenlerin başında, boşluğun doğru veya yanlış kullanımı gelmektedir. Boşluğun standart bırakıl-

Sayfa tasarımında en çok gözardı edilen unsurlardan biri beyaz boşluklardır. Gazetenin düzenli olabilmesi için haber grupları arasında standart bir boşluk bırakılması şarttır. Yukarıdaki örnekte haber metnlerinin ilk sütununun yanında bırakılan beyaz boşlukların sayfayı rahatlatmış açıkça görülüyor.

SAYFA DÜZENİ

ması düzenlilik izlenimi verir. Özel bir etki istendiğinde sayfa sekreterinin tercihine göre bilinçli boşluk uygulaması yapılır.

-Bilinçsiz olarak bırakılan boşluklar gözü rahatsız eder. Örneğin ünite sayıları dengelenmemiş iki satırın sonundaki boşluk son derece çirkin bir görüntü oluşturur.

-Çok satırlı başlıkların kelimeleri arasındaki boşlukların tesadüfen alt alta gelmesiyle oluşan ve lezard denilen çatlaklar da rahatsız edicidir.

-Sayfa sekreteri sayfadaki boşluğu, yazı ve görsel malzemenin daha iyi ortaya çıkmasını sağlayacak şekilde düzenlemelidir. Malzemeyi sayfaya yığmak yerine, boşluklarla ayrılmış paketler halinde yerleştirmelidir.

5. Malzemenin Sayfa Düzeni İçin Hazırlanması

Gazetede sayfa düzenine geçmeden önce kullanılacak malzemenin seçimi ve biçimlendirilmesi gerekir. Haberler ve görsel malzemeler çeşitli kanallardan editörlere ulaşır. Bu malzeme çoğu zaman kullanılacak miktardan fazladır. İçinden bir kısmı çeşitli meslekî kriterlere göre seçilir. Seçilen haber ve görsel malzemenin sayfa düzeni öncesinde bazı editöryal ve teknik işlemlerden geçmesi gerekir.

5.1. Haber ve Görsel Malzemenin Toplanması

Gazetelere haber ve görsel malzeme temelde iki ana kaynaktan gelir. Bu kaynakların ilki gazetenin yurt içinde ve yurt dışında oluşturduğu kendi haber ağıdır. Türkiye'deki gazetelerin merkezi İstanbul'dur. Haber ve görsel malzemeler ile gazeteyi oluşturacak diğer unsurlar burada toplanır. Editörler gazete sayfalarının içeriğini, sayfa sekreterleri sayfa düzenini İstanbul'da oluşturur.

Ulusal gazeteler büyüklüklerine göre Ankara, İzmir ve Adana, Trabzon, Antalya, Erzurum gibi şehirlerde matbaaların da bulunduğu temsilcilikler kurarlar. Bu illerde gazete için haber ve görsel malzeme toplandığı gibi, gazetenin basımı ve dağıtımı da yapılır. Dolayısıyla temsilciliklerde haber toplama örgütlenmesinin yanı sıra editörler, sayfa sekreterleri, uygulayıcılar ve teknik servis elemanları ile matbaa çalışanları bulunur. Temsilciliklerdeki editörler İstanbul'da hazırlanan ana sayfaları bilgisayar

SAYFA DÜZENİ

ağları üzerinden alarak, bölge haberlerini bu sayfalara monte eder.

Diğer önemli şehirlerde haber ve görsel malzeme toplamak üzere bürolar oluşturulur. Bu bürolarda çalışan muhabirler ve şefleri bölgelerindeki haber ve görsel malzemeyi bilgisayar ağları üzerinden merkeze ulaştırır. Daha küçük şehirlerde ise gazete adına kaşeli olarak çalışan muhabirler bulunur ve bu muhabirler bölgelerindeki haber ve görsel malzemeyi toplayarak merkeze ulaştırır. Türkiye'deki gazetelerin yurt içinde önemli merkezler yanında Türk okuru ilgilendirecek gelişmelerin yaşandığı ülkelerde temsilcilik veya büro boyutunda örgütlenmeleri bulunur. Haber ve görsel malzeme bu ülkelerden de yine bilgisayar ağları üzerinden merkeze ulaştırılır.

5.1.1. Anadolu Ajansı

Türkiye'deki gazetelerin içeriği önemli oranda Anadolu Ajansı'nın geçtiği haber görsel malzemeden oluşur. Anadolu Ajansı, Türkiye'de ve dünyada yaşanan gelişmeleri günlük 700-800 haberle, ve 200'ye yakın fotoğrafla gazetelere iletir. AA, yurtiçinde 28 bölge ve büro müdürlüğüyle, yurtdışında ise 22 temsilciliğiyle iç politikadan sağlığa, parlamentodan ekonomi dünyasına, kültür-sanat haberlerinden bütün spor branşlarına, bilim ve teknoloji haberlerinden eğitim dünyasına kadar geniş bir konu yelpazesinde haber servisi yapmaktadır. AP (ABD), Reuters (İngiltere), AFP (Fransa), DPA (Almanya), EFE (İspanya), ANSA (İtalya), XINHUA (Çin Halk Cumhuriyeti) gibi uluslararası ajansların yanı sıra yaklaşık 100 ülkenin ulusal haber ajanslarıyla işbirliği yapan Anadolu Ajansı'na, bu kaynaklardan her gün binlerce haber akmaktadır. Bu haberleri medyanın hizmetine sunan Anadolu Ajansı, söz konusu yabancı ajanslara da Türkiye'deki gelişmeleri aktarmaktadır.

Anadolu Ajansı, haberlerini uydu, kablolu yayın ya da internet üzerinden abonelerinin bilgisayarına ulaştırmaktadır. Bilgisayarlara yüklenen haber izleme programı, editörlerin haberleri geçildiği anda görmesine, içeriğini okuyabilmesine ve kullanmak istediğinde bilgisayarına kaydedebilmesine imkan vermektedir. Bu yazılımın, haberleri çeşitli kategorilere ayırma, geçilen haberler içinden kelime girerek arama yapabilme gibi editöryal işlemi kolaylaştırıcı pek çok özelliği bulunmaktadır.

AA'nın VBI (Vertical Blanking Interval) olarak adlandırılan haber iletme teknolojisi datanın televizyon yayınına eklenerek gönderilmesi temeline dayanmaktadır. Televizyon yayınlarında görüntü, satırların taranması ile elde edilmektedir. Bir ekran görüntüsü belirli sayıda satırdan oluşmaktadır. Yayın sırasında ekrandaki görüntü elde edilirken yukarıdan aşağıya doğru tarama söz konusudur. Ancak bu işlem gözle görülemeyecek kadar hızlıdır. En son satırdan tekrar başa dönülürken bazı satırlarda gecikme sonucu kullanılabilir boşluklar ortaya çıkmaktadır. Bu boşluklardan haber veya bilgi iletilebilmektedir. Ajans da, bu boşlukları kullanarak haber iletimini gerçekleştirmektedir. Televizyon Yayını ile Bilgi İletimi VBI, genelde televizyon kanallarının kendi personeli ile iletişim kurmada yararlandıkları bir yöntemdir. Bu yöntemin haber ajanslarında profesyonel kullanımı, ilk olarak CNN-REUTERS arasında varılan anlaşma ve işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. Data Broadcasting (Bilgi Yayını) olarak da adlandırılan bu yöntem, AA haberlerinin daha geniş bir alana yayılmasında modern teknolojinin sunduğu bir imkandır. Ankara'dan servise konulan haberler, kabloyla (data hattı) TRT'ye ulaştırılmakta, burada televizyon yayınları ile birleştirilerek uyduya gönderilmekte, decoder (şifre çözücü) aracılığıyla abonelere iletilmektedir.

Bu sistemle haber almak isteyen abonenin, AA'nın belirteceği kapasiteye sahip kişisel bilgisayarının bulunması, ayrıca TRT2 ve TRT INT televizyon yayınlarını alabilen bir anten bağlantısına sahip olması gerekmektedir. Anten bağlantısı ile alınacak televizyon yayınının istenen seviyede olmaması halinde kablolu yayın veya uydu anteni tercih edilmektedir. Anten bağlantısının sağlanmasından sonra, bilgisayara decoder kartı takılmakta ve abonenin haberleri izlemesi için AANEWS adlı program yüklenmektedir. Anadolu Ajansı, fotoğraf hizmeti alanında da en ileri teknolojiyi uygulayan dört büyük ajanstan biri olma özelliğini taşımaktadır. Ajans, bilgisayar sistemi ve uydu hattıyla her gün 150'yi aşkın fotoğrafı abonelerine ulaştırmaktadır (anadolujansi.com.tr, 16.09.2004).

5.1.2. İhlas Haber Ajansı

İHA'nın, yurt içindeki 93 adet bürosu, İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Antalya, Kayseri, Konya, Sakarya, Samsun, Trabzon, Erzurum, Van,

SAYFA DÜZENİ

Diyarbakır, Urfa ve Denizli olmak üzere 16 adet Bölge Haber Merkezi çatısı altında toplanmıştır. Yurt dışında da Avrupa (Frankfurt), Ortadoğu (Kudüs), Orta Asya (Bakü), Amerika (Washington) ve Uzakdoğu (Hong Kong) Bölge Haber Merkezlerine bağlı olarak 40 adet büro bulunmaktadır. Tüm İhlas Haber Ajansı büroları, fotoğraflı ve yazılı haberleri, bilgisayar ortamında, merkeze anında gönderebilmektedir.

İHA yazılı haber servisinin gündeme ait yüzlerce metin ve fotoğrafı abonelerine VBI sistemi ile ulaştırılmaktadır. İhlas Haber Ajansı, yazılı, fotoğraflı ve görüntülü haberleri daha hızlı, kaliteli ve çağdaş yollarla ulaştırmak için haber servisini, Uydu Data Transfer Sistemi ile sunmaya da başlamıştır. Dünyanın önde gelen haber ajansları tarafından kullanılan en gelişmiş ve en hızlı sistem olan Uydu Data Transfer Sistemi (SDC), halen kullanılan VBI sistemiyle kıyaslandığında, çok üstün özelliklere sahiptir. VBI sisteminde sık sık karşılaşılan problemler, sisteme sunulan haber sayısı arttıkça haber akışında gecikmelerin oluşması, aynı habere ait resimlerle yazıların farklı zamanlarda aboneye ulaşması gibi sorunlar bu sistemde tamamen aşılmıştır. Haber metinleri ve fotoğraflar, VBI sisteminden yaklaşık bin kat daha hızlı bir şekilde abonelere ulaşmaktadır. Sistemin çalışma prensibi, İHA tarafından üretilen haberlerin teknik şifrelemesi yapıldıktan sonra, uplink ile uyduya gönderilmesi ve abone tarafına kurulan (Anten, LNB, Receiver ve Decoder'dan oluşan) PC sistemine yüklenmesidir. Aboneler, İHA tarafından müşterilerine sunulan güçlü PC sistemi içerisinde bulunan Haber Takip Yazılımı ile habere kolayca ve hızla ulaşabilmektedir.

İHA, VBI sistemi ya da SDC sisteminin bulunmadığı ortamlar dışında da gündemi takip etmek zorunluluğu olan medya kuruluşlarına internet üzerinden hizmet vermektedir (iha.com.tr, 16.09.2004).

5.1.3. Cihan Haber Ajansı

Cihan Haber Ajansı, uydu üzerinden 24 saat aralıksız yazılı, fotoğraflı ve görüntülü haber servisi yapmaktadır. Güncel, politik, ekonomik, dış haberler, sanat-magazin ve spor alanlarında haber üreten CHA, günde ortalama 400 yazılı haber 250 fotoğraf ve 100 görüntülü haber servis etmektedir. Türkiye'de yayın yapan ulusal gazete ve televizyonların yüzde

73'üne haber servis eden CHA'nın çok sayıda yerel gazete ve televizyon abonesi, internet haber siteleri ve radyo aboneleri de bulunmaktadır. Yerli ve yabancı medya kuruluşları dışında, yabancı elçilikler, ekonomi örgütleri, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları ile özel şirketlere de haber akışı sağlanmaktadır.

Arapça olarak da yayın yapan CHA, 8 farklı ülkeden 22 medya kuruluşuna hizmet vermektedir. Türkiye'nin 81 il ve 284 büyük ilçesinde toplam 520 elemanı ile hizmet vermekte olan CHA hızlı haber akışı temin edecek alt yapı ve teknik donanımına sahip bulunmaktadır. Online haberleşme ağı, dijital fotoğraf makineleri ve dijital kameralarla haber akışını sağlıklı bir şekilde sağlayan CHA bunları skystream ve uydu ile abonelerine ulaştırmaktadır. CHA, Orta Asya, Ortadoğu, Balkan ülkeleri, Avrupa, Güney Amerika, Afrika ve Uzak Doğu'daki birçok ülkede muhabir bulundurmaktadır. 15 ülkede bürosu, toplam 59 ülkede muhabiri, bulunan CHA, buralardan ulusal ve uluslararası medya kuruluşlarına canlı yayın ve bant geçiş imkanları da sunmaktadır. CHA dünyanın önde gelen ajanslarına fotoğraflı ve görüntülü haber desteği sağlamanın yanısıra, 100'ü aşkın yabancı televizyon kanalına da haber ve teknik imkanlar sunmaktadır (cha.com.tr, 16.09.2004).

5.2. Haber ve Görsel Malzemenin Seçimi

Gazetelerin merkezinde ve gazete basımı yapılan temsilciliklerinde çalışan editörler, kendi sayfalarıyla ilgili gündemi kesintisiz olarak takip eder. Gazetenin haber merkezinden ulaşan haber ve görsel malzemeler ile ajanslardan gelen malzemeleri sürekli izleyen editörler, sayfalarını oluşturacak haberleri ve fotoğrafları gün içindeki seçim süreci sırasında belirler. Bu seçim işleminde pek çok faktör göz önünde bulundurulur. Okuyucunun beklentileri, gazetenin türü ve yayın politikası, iktidarların ve baskı gruplarının etkisi gibi klasik belirleyiciler yanında haber seçimini pratikte en fazla meslek profesyonellerinin kendi aralarındaki iletişim belirler. Bir gün önceki gazetelerin gündemi, ajansların geçmekte olduğu haberler, radyo ve televizyonların yayınlarıyla şekillenen gündem seçilecek haberleri şekillendirir. Editörler, mesleki bilgileri ve etkileşimleri sayesinde çoğunlukla hangi haberin daha önemli olduğunu sezgisel bir yetenekle bilir.

ler. Ancak haber seçiminde, gazetenin hacminin de önemli bir belirleyici olduğu unutulmamalıdır. Bir editör kendi seksiyonu için ayrılan sayfaya göre haber ve görsel malzeme seçebilir. Örneğin dış haberlere dört sayfa ayrılacaksa seçilecek malzemenin sayısı fazla, hacmi geniş tutulabilir. Ancak ayrılan sayfa sadece bir ise daha az sayıda haber seçileceği ve bunların kısaltılacağı ortadadır.

5.3. Haberin Biçimlendirilmesi

Gazetenin kendi haber merkezinden ve muhabirlerinden gelen haberler editöre, genellikle önceden belirlenmiş kurallara uydurulmuş halde teslim edilir. Haberlerin uzunlukları ayarlanmış, maddi hata, haber tekniği ve imlâ açısından denetimi yapılmıştır. Hatta çoğu zaman özel haberlerde, editörün önceden belirttiği konular çalışılır. Bu durumda editörün haberi yeniden biçimlendirmesi kolaydır. Yapılacak iş, haberin hacmini sayfada ayrılacak yere uygun hale getirmek, başlıkların uzunluklarını sayfadaki yerlerine göre düzenlemek, gerekiyorsa spot çıkarmak, fotoğraf kullanılıyorsa resimaltı yazmak gibi rutin işlemlerden ibarettir.

Ancak, ajanslardan alınan haberlerin editasyonu daha güçtür. Ajansın haberleri uzunluk, maddi hata, imlâ, zaman uyumu açılarından denetlenmek ve düzenlenmek zorundadır. Ayrıca haberlerle ilgili yeni gelişmelerin daha öncekilere eklenmesi, çok parçalı haberlerin derlenerek yeni bir habere dönüştürülmesi gibi editasyon işlemleri çoğu zaman kaçınılmazdır. Ajans haberinin editasyonunda karşılaşılan sorunlar ve uygulanacak çözümler şu şekilde sıralanabilir.

-Ajanslar haberlerini tüm abonelerinin ihtiyacını karşılayacak uzunlukta ve ayrıntıda geçer. Haberler genellikle gazetede kullanılacak hacimden daha uzundur ve kısaltılması gerekir. Editörler ajanslardan seçtikleri haberleri mantığını zedelemeyen kısaltmak zorundadır.

-Ajans haberleri olayların gelişimini anında duyurma esasına dayanır. Haberin geçilmesi için olayın tamamlanması beklenmez. Elde edilen ilk bilgiler "flaş" olarak geçilir ve yeni bilgiler ulaştıkça kısa haberler şeklinde servise konur. Özellikle aşamalı gelişen olayların haberleri parça parça geçilir. Bu tür haberlerde geçilen bir bilgi daha

SAYFA DÜZENİ

sonra gelişebilir, değişebilir ya da yanlış çıkabilir. Editörler gün boyu ajanstan geçen haberleri takip edip gerektiğinde aynı olaya ait parçaları birleştirerek yeniden yazmak durumunda kalırlar.

-Kimi zaman da birbiriyle ilgili olaylar ayrı haberler olarak geçilir. Bu durumda, birden fazla haberi yeniden yazılarak tek bir haber oluşturulur.

-Sayfanın durumuna göre tek parça geçilen haberin birden fazla habere ayrılması da söz konusu olabilir. Editörler böyle durumlarda parçaladıkları haberlere yeni girişler yazarak bağımsız haber formatına sokarlar.

-Ajanstan gelen haberlerin hatalı olduğu durumlar da olabilir. Ajanslar bilgi yanlışlarını daha sonra düzelterek haberi yeniden geçer ya da sadece düzeltme uyarısı yollar. Editörün ajansı gazete basılincaya kadar takip etmesi ve haberle ilgili bu tür yanlışlık ya da düzeltmeleri biçimlendirdiği habere eklemesi gerekir.

-Ajans haberlerinde zaman "bugündür." Olaylar meydana geldiği gün ve saate göre zamanlandırılır. Oysa gazetede kullanılacak haberlerin "dün" meydana geldiğinin belirtilmesi gerekir. Ajansların haberindeki "bugün"ler "dün", "dün"ler "önceki gün", "yarın"lar "bugün" şeklinde düzeltilmelidir.

-Ajans haberlerinin teknik olarak da biçimlendirilmesi gerekir. Özellikle Anadolu Ajansı'nın geçtiği haberlerin paragraf başı boşlukları, satır sonları, paragraf araları, ara başlıkları gazeteye girecek şekilde yeniden düzenlenir.

-Bir kaç aşamalı kontrolden geçmesi nedeniyle ajans haberlerinin hatasız olduğunu düşünmek yanlıştır. Zaman zaman gözden kaçan imlâ hataları, haber tekniği bakımından sorunlar, dizgi hataları ve bilgi yanlışları olabilmektedir. Editör, haberi bu açılardan da denetlemelidir.

5.4. Fotoğraf ve Görsel Malzemenin Hazırlanması

Günümüzde hem gazetenin kendi elemanları ve hem de ajanslar fotoğrafları bilgisayar ortamında geçmektedir. Bu durum görsel malzeme-

SAYFA DÜZENİ

nin hazırlığını son derece kolaylaştırmıştır. Dijital fotoğraf makinelerinin yaygınlaşması ve fotoğrafın bilgisayar ağları aracılığıyla sıkıştırılmış data olarak iletilmesi karanlık oda ve tarama işlemlerini ortadan kaldırmıştır.

Editörler kullanmayı düşündükleri haberlerle ilgili fotoğrafları bilgisayarda inceledikten sonra ayrı bir dosyaya kaydederler. Ajanslar ve haber merkezi genellikle bir habere ait birden fazla fotoğraf gönderir. Editör, fotoğrafın özelliklerine ve sayfa planına göre bu fotoğrafların içinden uygun olanı seçer. Bu aşamadan sonra fotoğraflarla ilgili teknik hazırlıklar yapılır.

Fotografin kullanılacağı ölçüye göre büyütülüp küçültülmesi en sık yapılan işlemdir. Ayrıca fotoğraftaki sorunlar bilgisayar ortamında mümkün olduğunca düzeltilir. Renk tonları, fluluk, kontrast gibi ayarlamalar PhotoShop programı ile önemli ölçüde düzeltilebilmektedir.

Fotografin cropplanarak yeniden kadrajlanması da sık yapılan işlemlerdendir. Çekilen karede haber açısından önemsiz bulunan kenarlar kesilebilir. Kimi zaman kalabalık bir fotoğraftan gerekli objenin kesilip yeni bir resim haline dönüştürülmesi gerekebilir. Yatay çekilmiş bir fotoğraf cropplanarak dikey hale getirilebilir.

Arka planı haber açısından önemsiz olan fotoğrafların öndeki objenin silüetine göre decupe edilmesi gerekebilir. Decupe işlemi genellikle olaya ait olmayan arşiv fotoğraflara uygulanır. Ayrıca decupe görsel malzeme sayfa düzeninde farklı estetikler oluşturmak için sık sık kullanılır.

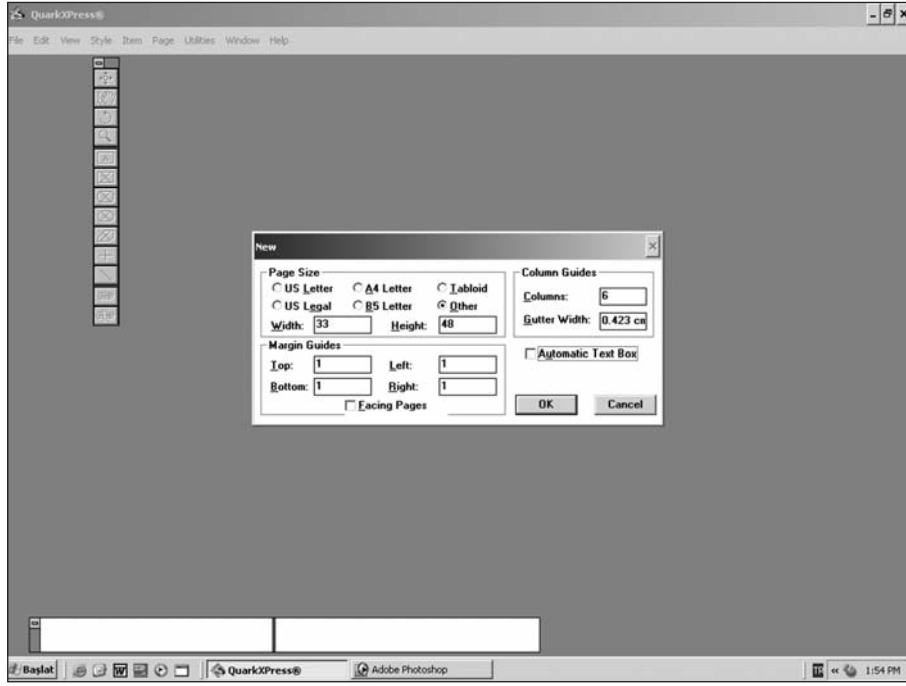
Sayfanın dışına ya da haberin aksi yöne bakan fotoğrafların bakış yönü PhotoShop ortamında değiştirilebilir.

Fotoğrafların baskı tekniği açısından da yeniden biçimlendirilmesi gereklidir. Ajanslar ve bilgisayar ağından gelen fotoğraflar genellikle sıkıştırılmış JPEG formatındadır. Bu fotoğrafların TIFF formatına dönüştürülmeleri gerekir. Ayrıca fotoğrafların çözünürlükleri baskı için yeterli kaliteye getirilir ve basılabilmeleri için CMYK olarak yeniden kaydedilirler.

SAYFA DÜZENİ

İKİNCİ BÖLÜM QUARKXPRESS İLE SAYFA DÜZENİ UYGULAMASI

1. Temel QuarkXpress Bilgisi

Gazete sayfası yapmak için öncelikle yeni bir sayfa açılır. QuarkXpress programında yeni sayfa, pek çok programda olduğu gibi Ctrl+N kısayoluyla veya File'den New komutu verilerek açılabilir. Komut verildiğinde karşımıza gelen menü, açmak istediğimiz sayfanın temel özelliklerini düzenlememizi sağlar. Buradaki Page Size bölümünde sayfanın ebatlarını belirleriz. Standart olarak verilen sayfa ebatlarını seçebileceğimiz gibi, gazete yapıyorsak gazetemizin ebatlarına göre yeni bir sayfa oluştururuz. Türkiye'de ulusal gazetelerin iş alanı ebatları 35.5x52.5 cm'dir. Eğer tam boy bir gazete sayfası yapacaksak vereceğimiz ebat bu olmalıdır. Ancak, Margin Guides bölümünde, sayfamıza vereceğimiz top (üst) bottom (alt), left (sol) ve right (sağ) boşlukların toplam alandan düşüleceğini göz önünde bulundurmalıyız. Bu durumda sayfa ebatımızı, boşluklar çıktıktan

SAYFA DÜZENİ

sonra istediğimiz iş alanı kalacak şekilde belirlemeliyiz.

Aynı menüdeki Facing Pages, karşılıklı sayfaları aynı ekranda görerek çalışmamızı sağlar. Bu komut işaretlendiğinde sol ve sağ boşluk yerine Inside (iç), Outside (dış) boşluk değerleri gireceğimiz kutucuklar gelecektir.

Yeni sayfa açarken, kullanacağımız sanal sütunları ve sütun arası boşlukları Column Guides bölümünden belirlemeliyiz. Columns kutucuğuna bir değer girdiğimizde açılan rehber sayfa o sayıda sütuna bölünür. Hemen altındaki Gutter Width kutucuğuna ise iki sütun arasındaki boşluğu girmeliyiz.

Automatic Tex Box ise yeni sayfanın otomatik yazı alanıyla açılmasını sağlar. Dergi ve kitap gibi ürünlerde kullanılan otomatik yazı kutusu, gazete yapımında kullanılmadığı için daima iptal edilmelidir.

Uygulamamızda, 50x70 ebatında kağıda basılan tabloid bir gazete sayfası yapacağımız için, sayfalarımızın ebatı marjlarla birlikte 33x48 cm olarak belirlenmiş, üst, alt, sağ ve sol marjlar 1 cm verilmiştir. Sayfalar 6 sütun olarak bölünmüş ve sütun araları 0.423 cm verilmiştir.

Tam boy gazete yapacak olsaydık, bu değerleri sayfamızın ebatları 35.5x52.5 cm olacak şekilde hesaplayacak ve sütun sayısını 9 yapacaktık. İşimiz dergi, broşür ya da kitap şeklindeyse iş alanımızın ne olduğunu önceden belirleyecek ve yeni sayfamızın ebatlarını, marjlarını, sütun sayısını, sütun arası genişliğini, otomatik yazı kutusu bulunup bulunmayacağını, karşılıklı sayfa veya tek tek sayfa açıp açmama seçeneklerini ürünün özelliklerine göre düzenleyecektik.

Bütün bu değerleri girdikten sonra, yeni sayfa açma penceresindeki OK tuşunu tıkladığımızda karşımıza istediğimiz özelliklerde bir boş sayfa çıkacaktır. Boş sayfadaki çizgiler, sütunlar ve boşluklar rehber niteliğinde yani sanaldır. Bastığımızda hiçbirisi çıkmayacaktır. Bundan sonra QuarkXpress'in araçlarını kullanarak oluşturacağımız yazı ve resim alanları, çizgi ve çerçeveler, renkler, yazılar vs. asıl sayfayı oluşturacaktır.

1.1. Araç Çubuğu

QuarkXpress'te sayfa düzeni yaparken aynı işi birkaç yerden gerçekleştirmek mümkündür. Dikey ve yatay araç çubukları pek çok işlemi mou-

SAYFA DÜZENİ

	Alan taşıma, silme aracı
	Yazıyla ve alan içerileriyle ilgili işlemler
	Alanı istenilen açıda döndürme aracı
	Ekran görüntüsünü büyütme aracı
	Yazı alanı açma aracı
	Kare ve dikdörtgen resim alanı açma aracı
	Köşeleri yuvarlak resim alanı açma aracı
	Yuvarlak veya elips resim alanı açma aracı
	Serbest özellikte resim alanı açma aracı
	Dikey ve yatay çizgi aracı
	Serbest çizgi aracı
	İki yazı alanı arasında bağlantı kurma aracı
	Yazı alanları arasındaki bağlantıyı koparma aracı

se yoluyla yapmaya imkan verir. Yeni kullanıcılar için ilk anda kolaylık sağlayan bu uygulamanın alternatifi ise aynı işleri ve daha fazlasını menüler yardımıyla yapmaktır. Ayrıca pek çok işlemin kısayol tuşlarıyla yapılması da mümkündür.

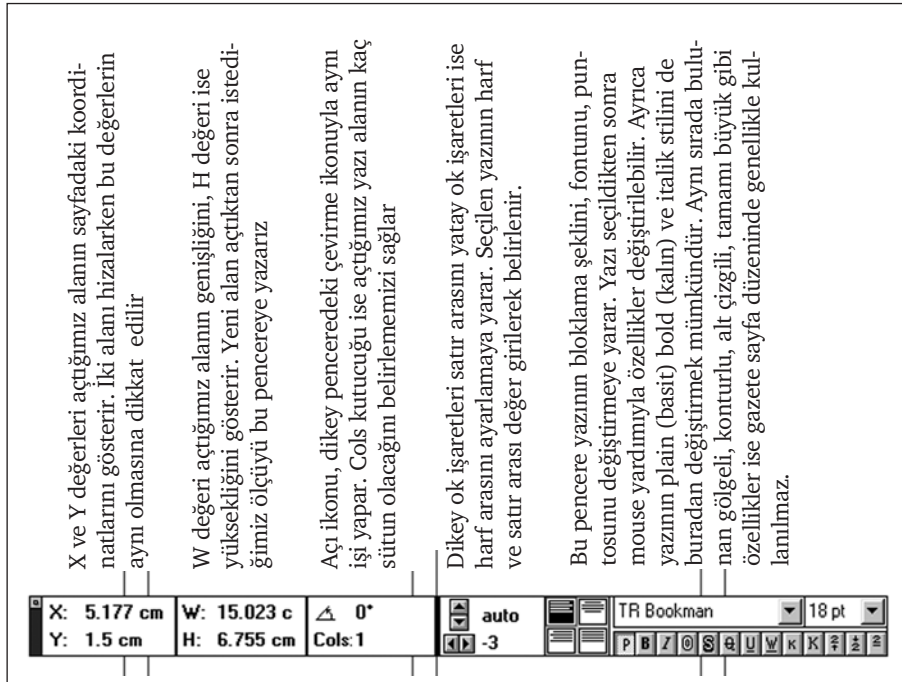
İlk aşamada, dikey araç çubuğunu ve buradaki araçların işlevlerini tanıyalım. Dikey araç çubuğundaki araçların ilki çapa olarak adlandırılır. Bu araç yazı ve resim alanlarını taşıma, silme, büyütüp küçültme işlemleri sırasında işaretli olmalıdır. İmleç ve el işareti şeklindeki ikinci araç yazıyla ilgili işlemler sırasında işaretlenmelidir. Yazı yazmak, yazıyla ilgili tipografik değişiklikler yapmak, resim alanı içine resim almak gibi işlemler bu araç işaretlenmedikçe yapılamaz. Üçüncü araç, metin ya da resim alanlarını belli açılarda döndürmeye yarar. Büyüteç şeklindeki dördüncü araç ekran görüntüsünü yakınlaştırır. Böylece hassas düzenlemelerin daha yakından görünmesini sağlar. Beşinci araç yazı alanı açmaya yarar. "A" şeklinde ikonu bulunan bu araca bir kez tıklandıktan sonra sayfa üzerinde mouse yardımıyla yazı alanı açılır. Mektup zarfına benzeyen araçların tümü değişik özelliklerde resim alanı açmaya yarar. Bunlardan birine tık-

SAYFA DÜZENİ

landıktan sonra sayfa üzerinde mouse yardımıyla değişik özelliklerde resim alanları açılabilir. + işareti şeklindeki araç dikey ve yatay çizgi aracıdır. Üzerine tıklandıktan sonra sayfada istenilen uzunlukta dikey ve yatay çizgi çizilmesine imkan verir. Bir sonraki ikon da dikey ve yatay olmayan çapraz özellikte çizgi için kullanılır. Zincir ve kırılmış zincir şeklindeki ikonlar iki yazı alanını bağlamak için kullanılır. Bir alana sığmayan yazının artan kısmı bir başka alana zincirle bağlanarak aktarılır. Bağlantı kesilmek istendiğinde de kırılmış zincir ikonuna tıklandıktan sonra linkli alanın köşesine basılır.

1.2. Ölçü Çubuğu

Yatay araç çubuğu ise ölçü çubuğudur. Açılan yazı ve resim alanlarını ölçülendirme, yazı ve resimlerin özelliklerini belirleme amacıyla kullanılır. Alanların sayfa üzerindeki koordinatı mouse ile taşıyarak veya hassas durumlarda X ve Y değerleri değiştirilerek belirlenir. Çizilen bir resim ya

da yazı alanının ölçüsünü de mouse ile tam olarak tutturmak zordur. Oysa W ve H kutucuklarına değer girilerek bu işlem çok kolayca gerçekleştirilir.

SAYFA DÜZENİ

rilir. Alanın açısı değiştirilmek istendiğinde, örneğin dikine yazı yazmak için açi ikonun önüne 90 derece yazılarak hassas bir açılendirma yapılabilir. QuarkXpress'in en önemli özelliklerinden biri de açılan yazı alanlarını tek tek sütunlayabilmesidir. Alanı tıkladıktan sonra Cols penceresine kaç sütun olacağını yazdığımızda sadece o alanın sütun sayısını belirlemiş oluruz. Böylelikle gazete sayfasının tamamının standart bir sütun sayısında olması zorunluluğu ortadan kalkmış olur. Her yazı alanını farklı genişlikte sütunlayarak duraganlığı giderebiliriz.

Aynı pencerede yazıların satır ve harf arasını değiştirmek mümkündür. Yazı seçildikten sonra dikey oklarla satır arası birer birer artırılabilir veya azaltılabilir. Ancak okların yanındaki bölüm seçilerek istenen satır arasını doğrudan yazmak daha kestirme bir çözümdür. Hemen alttaki yatay oklar ise harf arasını değiştirmek içindir. Seçilen yazının harf arası oklara tıklanarak 10'arlı değerlerde artırılıp azaltılabilir. Bölüm mouse ile seçildikten sonra istenilen harf arası değeri doğrudan yazılabilir.

X ve Y değerleri açtığımız alanın sayfadaki koordinatlarını gösterir. İki alanı hizalarken bu değerlerin aynı olmasına dikkat edilir	W değeri açtığımız alanın genişliğini, H değeri ise yüksekliğini gösterir. Yeni alan açtıktan sonra istediğimiz ölçüyü bu pencereye yazarız	Açı ikonu resmi alanıyla birlikte açılendirmaya yarar. Hemen altındaki ikon ise bir değeri verildiğinde resim alanının yuvarlaklaşmasını sağlar	X ve Y değeri alan içindeki resmin orijinaline göre küçültülmesi ya da büyütülmesi içindir. Her iki değerin aynı olmasına dikkat edilmesi gerekir	X+ ve Y+ şeklindeki ikonlar resmin resim alanı içindeki konumunu belirtir	Açı ikonu, bu kez sadece alan içindeki resmin açısını ayarlamaya yarar. Alan sabit kalır içindeki resim verilen değere göre açı alır. Diğer ikon ise verilen değere göre resmi alan içinde yatay hale getirir
X: 5.979 cm Y: 18.6 cm	W: 3.321 cm H: 1.455 cm	△ 0° ◁ 0 cm	X%: 100% Y%: 100%	X+: 0 cm Y+: 0 cm	△ 0° ◁ 0°

Yatay araç çubuğu resim alanına tıkladığında farklılaşacaktır. Böylece

SAYFA DÜZENİ

resimle ilgili düzenlemelere uygun araçlar karşımıza gelir. Bu araçlarla tıpkı yazıyla ilgili düzenlemelerde olduğu gibi çeşitli işlemleri kolayca yapabiliriz. X ve Y ikonlarının işlevi değişmez. Yine resim alanının sayfa içindeki koordinatlarını gösterir. W ve H de bu kez seçili resim alanının ölçülerini gösterir. Resim alanının genişlik ve yüksekliği buraya değer girilerek ayarlanır. Açık şeklindeki ikon resim alanını resimle birlikte verilen değere göre açıldırır. Hemen altındaki diğer ikon ise verilen değere göre resim alanının köşelerini yuvarlamaya yarar. X% ve Y% değerleri resmi büyütme ve küçültme amacıyla kullanılır. 100'ün üzerinde bir değer girildiğinde resim büyür aksi durumda küçülür. Resmi QuarkXpress ortamında büyütme doğru değildir. X+ve Y+ şeklindeki değerler, resmin alan içindeki koordinatlarını gösterir. Genellikle değer girilerek değil mouse yardımıyla ayarlanır. Son bölümdeki açık ikonu bu kez alanın değil içindeki resmin açısını değiştirir. Bir değer girildiğinde alan aynı kaldığı halde içindeki resim değere göre açı alır. Bu bölümdeki son ikon ise değer girildiğinde alan içindeki resmi yatay hale getirir. Alan sabit kalır, içindeki resim verilen değere göre yatay bir şekilde yayılır.

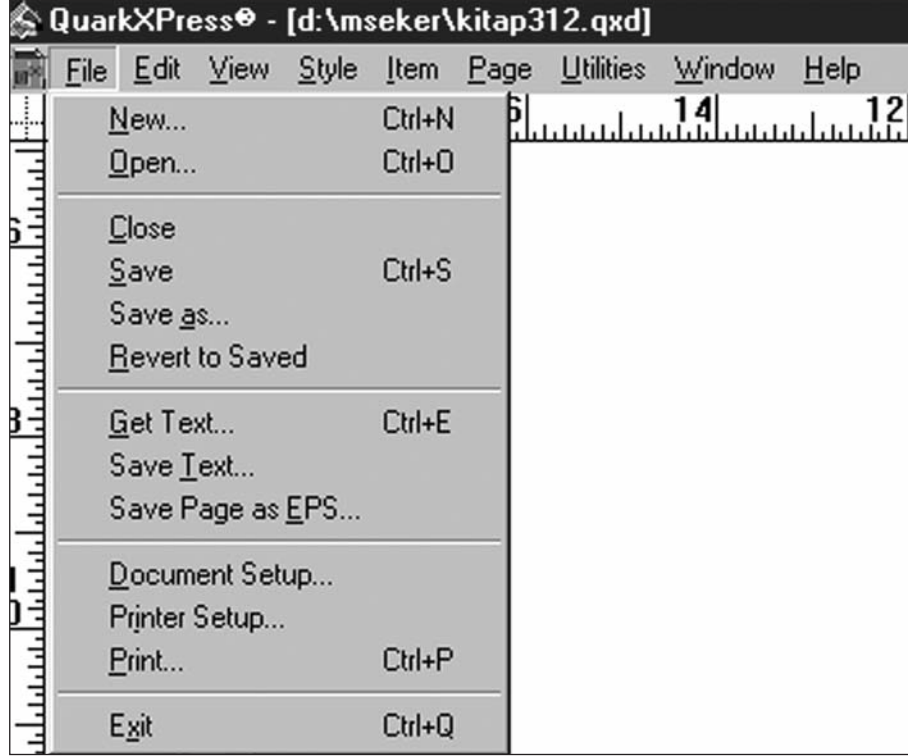
1.3. Pencereleler

QuarkXpress'te yatay ve dikey araç çubukları ile yapılan tüm işlemler ve daha fazlası pencerelere dağıtılmış menüler aracılığıyla yapılabilir. Bu pencerelerin bir kısmı kaydetme silme gibi işlemlere, ekran görüntüsü düzenlemeye, yardım bilgilerine vs. ayrılmıştır. Daha önemli olanları ise doğrudan QuarkXpress'le ilgili işlem komutlarını içerir.

1.3.1. File Penceresi

File penceresi pek çok bilgisayar programında olduğu gibi yeni sayfa açma, yapılmış sayfaları açma, kayıt, doküman ayarları, yazıcı ayarları ve çıkış gibi işlemleri içerir. New menüsü yeni dosya açma penceresini karşımıza getirir. Mouse ile buradan girilebileceği gibi Ctrl+N ile kısayoldan açılabilir. Open menüsü daha önceden kaydedilmiş bir QuarkXpress dosyasını açmaya yarar. Kısayolu Ctrl+O'dur. Tıklandığında klasörlerde bulunan kaydedilmiş QXD uzantılı dosyaları görür. Tüm dosyalar görülmek istendiğinde açılan pencereden ilgili komutu vermek gerekir. İşaretlenen dosya çift tıklandığında ya da seçilip OK komutu verildiğinde dosya açılır.

SAYFA DÜZENİ

Close komutu, açık bulunan QuarkXpress dosyasını kapatır. Ancak program açık kalır. Bu işlem aynı zamanda Ctrl+F4 tuşuyla da yapılabilir.

Save komutu, yapılan işi kaydetmeye yarar. Pek çok programda olduğu gibi Ctrl+S kısayoluyla da kayıt gerçekleştirilebilir.

Save as... komutu dosyayı farklı adla ya da farklı bir klasöre, diske veya diskete kaydetmeye yarar. Bu komut verildiğinde amaca göre dosyanın adı, kaydedileceği disk veya klasör değiştirilerek OK tıklanır.

Revert to Saved, QuarkXpress'in kolaylıklarından biridir. Tıklandığında son kayda geri dönülür. Bu komut yanlış veya istenmeyen bir çok işlem yapıldıktan sonra kayıt yapılmış olan son duruma dönmeye imkan verir.

Get Text komutu yazı alanına başka yazı programlarından yazı çekmeye yarar. Pek çok kelime işlemcide kaydedilmiş yazı bu komutla QuarkXpress'teki yazı alanına alınabilir.

Kısayolu Ctrl+E olan bu komut resim alanı tıklandığında Get Picture

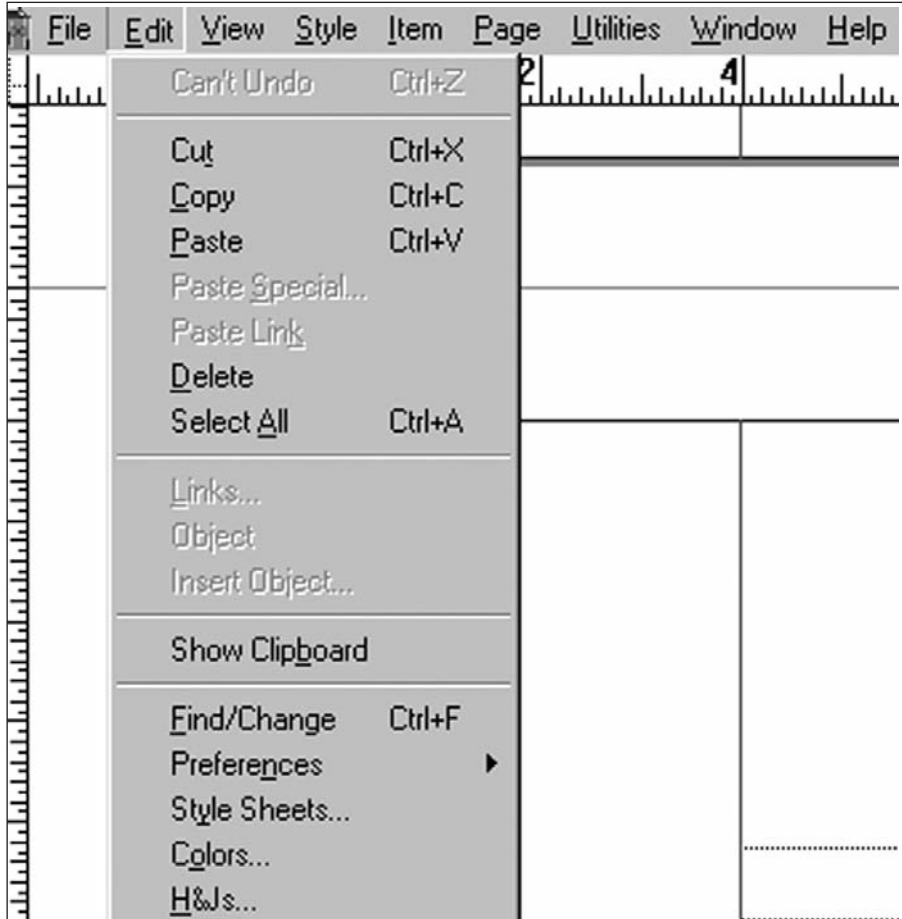
SAYFA DÜZENİ

şekline dönüştür ve resim programlarında işlenmiş resimleri sayfaya almayaya yarar.

Save Text komutu, QuarkXpress'te yapılmış sayfalardaki yazıları metin olarak kaydetmek için kullanılır. Save Page as EPS komutu ise sayfanın görüntüsünü EPS formatında resim olarak kaydetmeye imkan verir.

Document Setup çalışılan sayfanın ebatlarını görmeye ve değiştirmeye, Print Setup ise kullanılan yazıcının ayarlarını değiştirmeye yarar. Print komutu yazıcı menüsünün çıkmasını sağlar.

Bu işlem Ctrl+P komutuyla kısayoldan da yapılabilir. Exit programdan

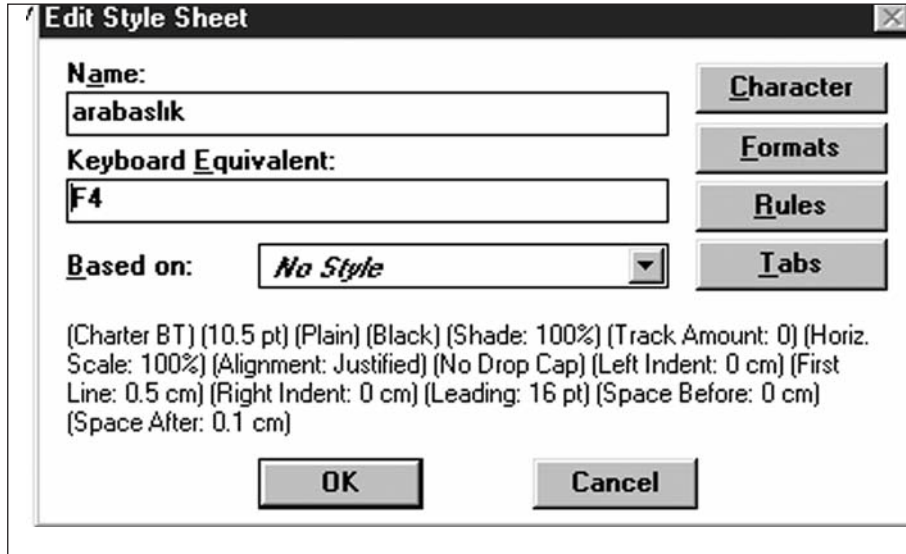
çıkma komutudur. Ctrl+Q ile ya da Alt+F4 komutuyla da gerçekleştirile-

bilir.

1.3.2 Edit Penceresi

Edit penceresi pek çok bilgisayar programında bulunan Geri Al (Ctrl+Z), Kopyala (Ctrl+C), Kes (Ctrl+X), Yapıştır (Ctrl+V), Tümünü Seç (Ctrl+A) gibi komutları içerir. Show Clipboard yapıştırılmak üzere bekleyen metni gösterir. Find/Change sayfa içinde bulunmak ya da değiştirilmek istenen kelimeler içindir. Bu özellik Ctrl+F tuşuyla çağrılabilir. Tam kelimeleri bulma, bulma değiştirme, tümünü değiştirme, büyük/küçük harf duyarlı olarak bulma gibi özelliklerinin yanında tipografik özelliklere göre arama da yaptırılabilir.

Preferences komutu, içindeki Application, General, Typographic ve Tools komutları yardımıyla programın çeşitli standart ayarlarını yapmak için kullanılır. Bu ayarlar baskıyla, görüntüyle, ölçülendirmeyle, yazıların dü-

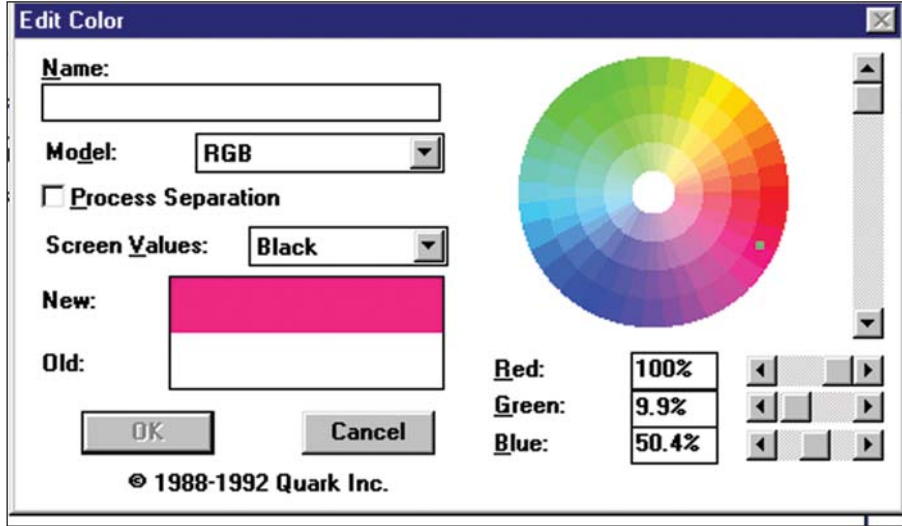

zeniyle ve araç çubuklarının özellikleriyle ilgili tercihleri içerir.

Style Sheets komutu uygulamada sık kullanılan tipografik özelliklerin kısayol tuşlarına yüklenmesini sağlar. Örneğin arabaslık için kullanacağımız özellikleri bu isimle yeni bir stil olarak F4 tuşuna yükleyebiliriz. İstedğimiz yazı karakterini, paragraf düzenini, alt üst çizgileri varsa tablaları

SAYFA DÜZENİ

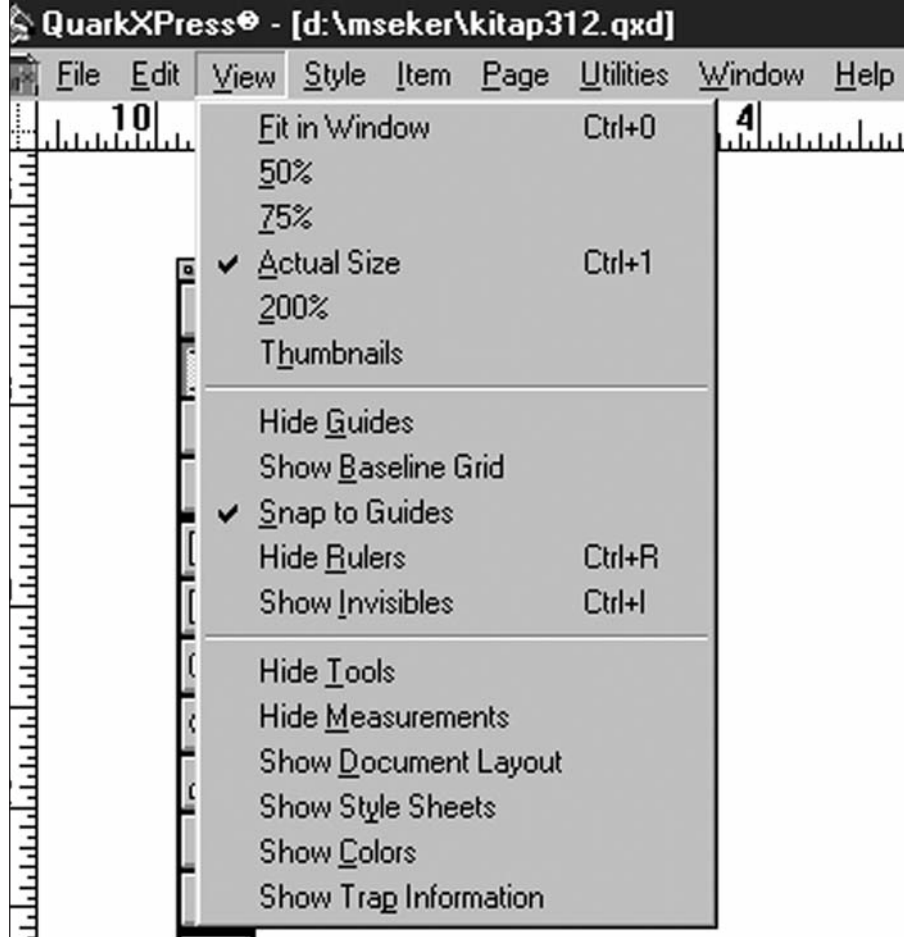
ilgili komutlara girerek düzenler ve kaydedip çıkarız. Stil kutusu düzenlediğimiz özelliklerin ne olduğunu da gösterir. Sayfa yaparken arabaşlık dü-

zenleyeceğimiz zaman satırı seçip F4 tuşuna basmamız yeterli olacaktır. Buna benzer sık kullanılan başlık, spot, resimaltı gibi farklı özelliklerdeki yazıları stil oluşturup F tuşlarına yükleyerek kolayca elde edebiliriz. Edit menüsündeki Colors ile yeni renkler oluşturabiliriz. Yeni renk için, renk çarkından ya da menü içindeki Pantone, Focoltone gibi kataloglardan seçtiğimiz renge yeni bir isim vermemiz, CMYK olarak kaydetmemiz ve renk ayırımına girmesi için mutlaka Process Separation ikonunu işaretlememiz gerekiyor.

Kataloglardan oluşturduğumuz renklerin CMYK dışında beşinci bir renk olarak (spot renk) basılmasını istiyorsak Process Seperation'i işaretlemiyoruz. Oluşturduğumuz rengin karışım değerlerini veya yüzde oranlarını değiştirerek de farklı renk tonları elde edebiliyoruz.

Yapılmış bir rengi değiştirmek için Edit, çoğaltmak için Duplication, silmek için Delete komutunu kullanabiliriz. Başka bir sayfada yapılmış rengi almak için Append komutunu kullanabiliyoruz. Bu komutu verdiğimizde yapılmış renkleri alacağımız sayfayı tanıtmamız ve çıkarken Save'i tıklamamız gerekiyor.

1.3.3. View Penceresi

Bu pencere görüntüyle ilgili düzenlemeleri yapmamızı sağlar. Sayfamızın ekranda ne oranda görüldüğünü belirleyen ilk bölümde, Fit in Window sayfanın tamamının ekrana sığdırılması için kullanılır. Ctrl+0 tuşuyla veya mouse'un sağ tuşuna tıklanarak kısa yoldan gerçekleştirilebilir. Sayfayı yüzde 50, yüzde 75, yüzde 200 gibi oranlarda görmek için bu pencere kullanılabileceği gibi monitörün sol alt köşesindeki değerin istenilen ölçüde değiştirilmesiyle ya da dikey araç çubuğundaki büyüteç yardımıyla da benzer işlemler gerçekleştirilebilir. Sayfanın gerçek görüntüsü ise Ctrl+1 veya mouse'un sağ tuşu tıklanarak ekrana getirilebilir. Thumbnails ise dokümandaki sayfaların en küçük görüntülerini yerleşim düzeni-

SAYFA DÜZENİ

ne göre gösterir.

İkinci gruptaki komutların ilki Hide/Show Guides rehber çizgileri gizler ya da gizliyse gösterir. Bu komutu, yaptığımız sayfaların basıldığı zaman ne şekilde olacağını görmek istediğimizde kullanırız.

Hide/Show Baseline Grid ise ekranı sanal olarak yatay şekilde bölen satır çizgilerini gösterir ya da gizler. Bu satırlar sayfadaki alanları hizalar-ken tasarımcıya yardımcı olur.

Snap to Guides sayfada çalışırken açılan alanların rehber çizgilere yapışıp yapışmamasını düzenler. İşaretili olduğunda açılan alan rehber çizgiye yaklaştığında kendiliğinden yapışır.

Hide/Show Rulers sayfa yanında ve üstünde bulunan cetvelleri gizlemeye veya göstermeye yarar.

Hide/Show Invisibles yazı içinde kullandığımız paragraf, tab, boşluk gibi komutları çeşitli işaretlerle göstermeye veya gizlemeye imkan verir.

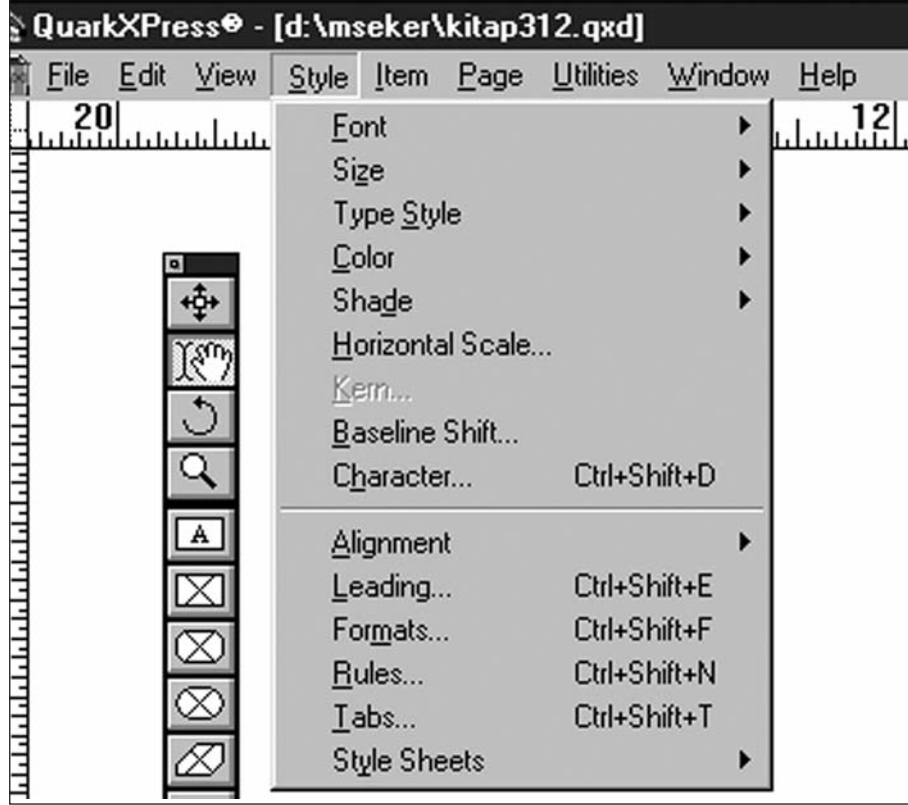
View içindeki üçüncü grup komutların ilk ikisi dikey ve yatay araç çubuklarını göstermeye veya gizlemeye yarar. Hide/Show Tools dikey araç çubuğu için, Hide/Show Measurements yatay araç çubuğu için kullanılır.

Hide/Show Document Layout sayfadaki belgelerin bir kutu içinde görünmesini veya kutunun gizlenmesini sağlar. Belgelerin yerleşimini görmek, çok sayfalı belgelerde sayfaları silmek, yerini değiştirmek, master sayfa açmak, masterdan sayfa çoğaltmak gibi pek çok işlem bu menü sayesinde mümkün olmaktadır.

Hide/Show Style Sheets kısayol olarak yüklediğimiz stilleri gösterir ve istenirse stiller bu kutudan da uygulanabilir.

Hide/Show Colors renkleri gösterir. Bu kutu ile standart renkler ve oluşturulan renkler bir arada görünür. Çizgiye, alana ve alan içindeki yazıya renk vermek, alana geçişli (degrade) renk atmak gibi işlemler bu kutudan yapılır.

Hide/Show Trap Information, üst üste gelen renklerin basımını düzenlemeyle ilgili bir komut olan Trap Information menüsünü gösterir ya da gizler. Program altta kalan siyah dışındaki renkleri otomatik olarak boşaltır. Default seçeneği işaretliyse film çıktının değerleri geçerlidir (Yılmaz

ve Demir, 1997: 157).

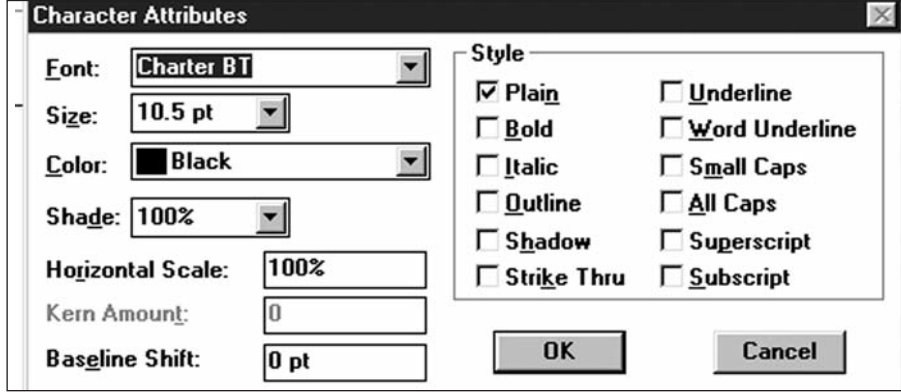
1.3.4. Style Penceresi

Bu pencerenin ilk bölümü yatay araç çubuğundan da yapılabilen bazı işlemleri kapsıyor.

Seçilen yazının fontunu, puntosunu (size) stilini, rengini, renge uygulanacak tram değerini (shade), yazının yatay ölçeğini (horizontal scale), kelime (kern) veya harf arası (track) değerini, satır kaydırma değerini (baseline shift) buradan değiştirmek mümkün.

Bu pencerenin ikinci kısmında ise yine yatay çubuktan da yapılabilen hizalama seçeneklerine Alignment komutuyla ulaşılabilmekte, seçilen yazı sola dayalı (left), sağa dayalı (right), ortalı (centered) ve tam blok (justified) yapılabilir. Uygulamada sola dayalı için Ctrl+L, sağa dayalı için Ctrl+R, ortalı için Ctrl+C ve tam blok için Ctrl+J kısayolları pratik

SAYFA DÜZENİ

olarak kullanılabilir.

Yazılarla ilgili toplu işlemlerin bulunduğu pencereye ulaşmayı sağlayan Character (Ctrl+Shift+D) komutu daha kapsamlı değişikliklere imkan vermektedir. Seçilen yazının fontu Font penceresinden değiştirilebilir. Size penceresi yazının puntosunu değiştirmek içindir. Buradaki mevcut puntolar seçilebileceği gibi doğrudan punto değeri de yazılabilir. Color penceresinden seçilen yazının rengi değiştirilebilir. Hemen altındaki Shade penceresi ise uygulanan rengin oranını belirlemeye imkan verir. Tam renk yüzde 100 olarak alınır ve daha düşük yoğunlukta tram değeri isteniyorsa oran yüzde olarak azaltılır. Horizontal Scale, yazıyı yatay olarak daraltmaya ya da genişletmeye yarar. Yazının modifikasyonu anlamına gelen bu uygulama haber alanlarında standart halinin değeri olan 100'ün 5 aşağı ya da 5 yukarısına kadar verilebilir. Seçilen yazıya Ctrl+Ü verilerek genişletme, Ctrl+İ verilerek daraltma kısayoldan da yapılabilir.

Bu menüden yazı seçiliyken Track Amount (harf arası) değilken Kern Amount (kelime arası) değerini düzenlemek mümkündür. Satır çizgisi seçilen yazının diğer yazılardan aşağıda veya yukarıda durmasını sağlamaya yarar. Yatay araç çubuğunda bulunan stillerin tamamı bu pencerede bir arada bulunmaktadır. Uygulamada yazıyla ilgili düzenlemeler bu pencereye kısayoluyla girilerek yapılır.

Leading, yatay araç çubuğunda da bulunan satır arası değerini değiştirmeye yaramaktadır. Ctrl+Shift+E tuşuyla da ulaşılabilen satır arası penceresi yerine yatay araç çubuğundaki ikonu kullanmak daha pratiktir.

SAYFA DÜZENİ

Paragraph Formats

Left Indent: 0 cm

First Line: 0.5 cm

Right Indent: 0 cm

Leading: 16 pt

Space Before: 0 cm

Space After: 0.1 cm

☐ Lock to Baseline Grid

☐ Drop Caps

Character Count: 1

Line Count: 3

☐ Keep with Next ¶

☐ Keep Lines Together

☒ All Lines in ¶

☒ Start: 2 End: 2

Alignment: Justified

H&J: Standard

Apply

OK

Cancel

Formats komutu yazının paragraf düzeniyle ilgili komutları bir arada bulunduran Paragraph Formats penceresini açar.

Bu pencerede Left Indent (sol marj), First Line (paragraf başı), Right Indent (sağ marj) gibi paragraf düzeniyle ilgili komutlar bulunmaktadır. Yazı seçildikten sonra ilgili kutucuklara istenilen değer verilir ve yazıya uygulanır.

Drop Caps (gömme yap) komutu seçilen paragrafın ilk harfini ya da harflerini belirlenen sayıdaki satırın içine gömer. Bu belirleme Drop Caps işaretlendikten sonra aktif hale gelen Character Count (gömülecek harf sayısı) ve Line Count (gömme yapılacak satır sayısı) değiştirilerek yapılır.

Bu pencerede Alignment bölümü paragrafın ne şekilde bloklanacağına dair bir başka alternatiftir. H&J heceleme türünü değiştirmeye yarar ancak Türkçe'de işlevsel değildir. Satır arası (leading) bu pencereden de değiştirilebilir.

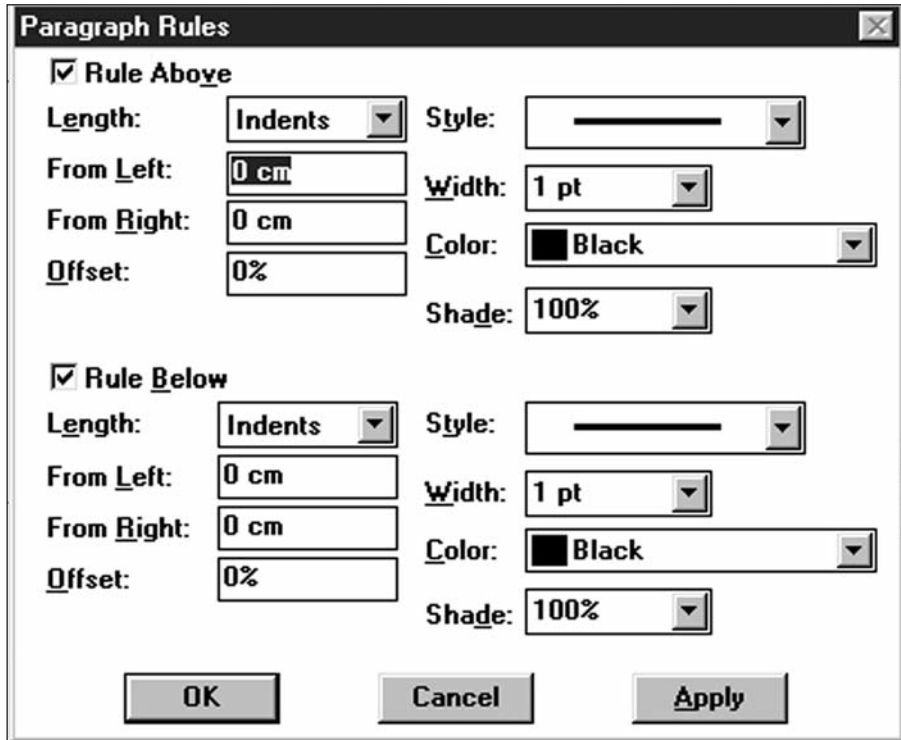
Space Before (önceki boşluk) ve Space After (sonraki boşluk) komutları seçilen paragraftan önce ve sonra verilecek boşluk miktarını ayarlar.

SAYFA DÜZENİ

maya yarar. İki paragraf arasında boşluk verilecekse mutlaka buradan ayarlanmalıdır.

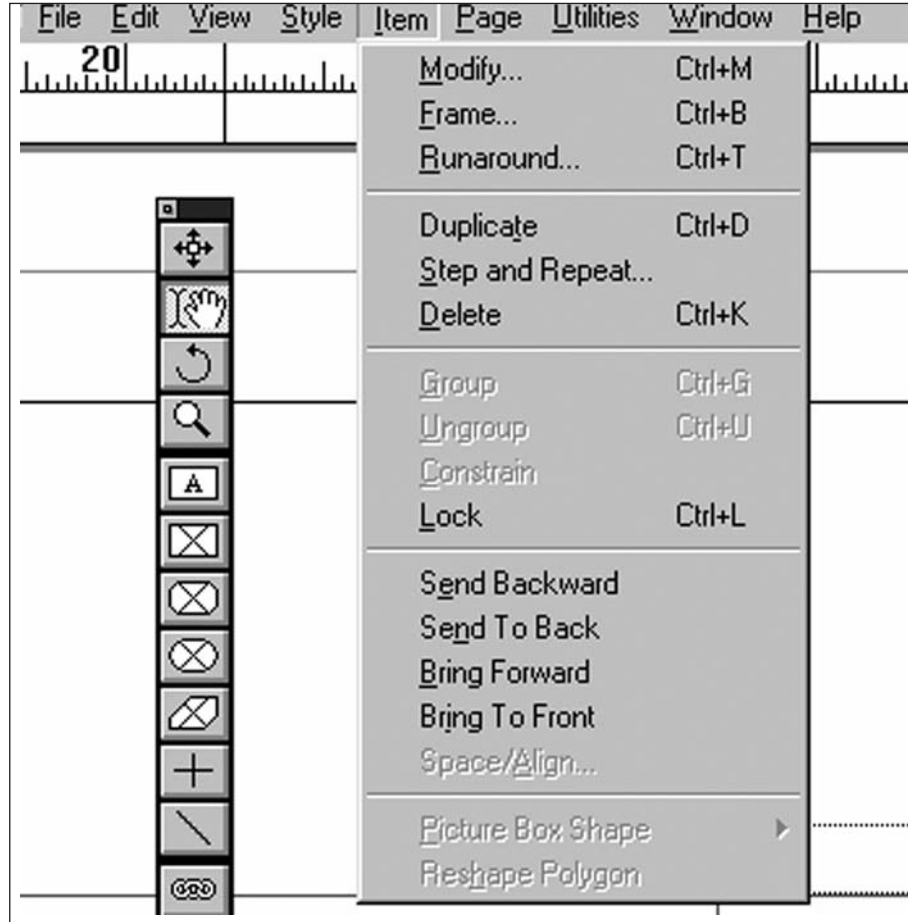
Ctrl+Shift+N kısayoluyla çıkan ve style penceresinde de bulunan Paragraph Rules paragrafların alt ve üstüne çizgi atmaya yarar. Rule Above işaretlendiğinde üste, Rule Below işaretlendiğinde alta çizgi atar. Çizginin kalınlığı, rengi, stili, yazıdan uzaklığı, soldan ve sağdan uzaklığı bu pencereden ayarlanabilir. Çizginin alanın ya da yazının uzunluğuna göre atılması da mümkündür.

Tabs komutu ise Ctrl+Shift+T ile de ulaşılabilen sekmeler penceresinin çıkmasını sağlar. Tablo yaparken kullanılan bu pencerede seçili alanın genişliğinde bir cetvel çıkmakta bu cetvele göre seçilen yazıya uygulanacak sekme durakları, sekmelerin yönü ve boşlukların doldurulacağı karakter belirlenmektedir. Sekmelerin alanın kaçınıcı cm'sinde bulunduğu Position penceresinde görülebilmekte, istenmeyen sekmeler mouse ile dışarı sürüklenerek iptal edilmektedir. Tablo yapımının QuarkXpress'in bu

SAYFA DÜZENİ

versiyonunda çok pratik olduğu söylenemez. Ancak yeni versiyonlarında dikey araç çubuğuna daha pratik bir tablo aracı eklenmiştir.

1.3.5. Item Penceresi

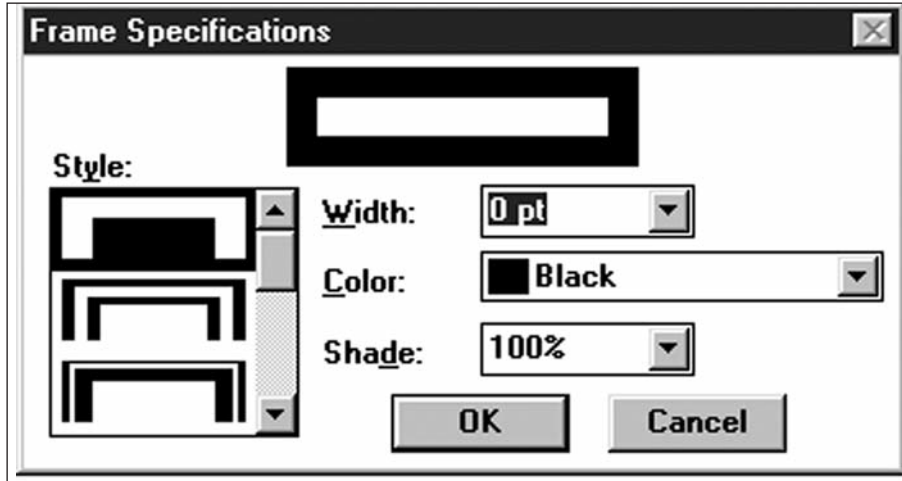
Bu pencere, tasarımla ilgili pekçok önemli menüyü kapsamaktadır. Bunlardan ilki Ctrl+M kısayoluyla da ulaşılabilen Text Box Specifications penceresidir. Aynı kısayol tuşu resim alanı seçiliyken Picture Box Specifications şeklinde farklı bir içerikle karşımıza gelmektedir. Yazı kutusu özellikleri penceresinde Origin Across ve Origin Down yatay araç çubuğundaki X ve Y ile aynıdır ve alanın koordinatını gösterir. W ve H'nin aynısı, alan açısı (box angle), sütun sayısı (columns) da yatay araç çubuğunda bu-

SAYFA DÜZENİ

lunan komutlardır. Ancak, sütunlanmış alanların sütun arası boşluğu (Gutter) sadece buradan ayarlanabilir. Ayrıca, bir alan içindeki yazıyı alandan uzaklaştıran Text Inset (metin içerden) komutu da sadece bu pencerede bulunmaktadır. Yazının alan içinde dikey hizalanması (Vertical Alignment) komutu ile yazı alanın üstüne(top), altına(bottom) ya da ortasına(centered) dikey olarak hizalanabileceği gibi Justified komutuyla alan içine yayılabilir.

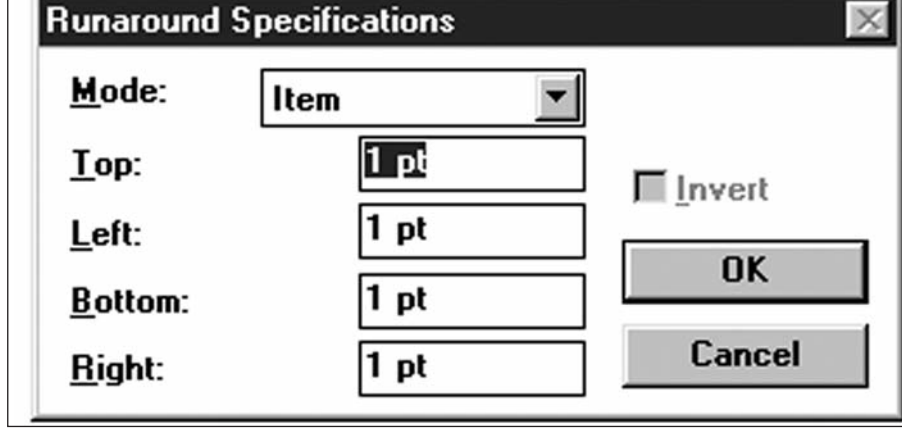
Background penceresi ise alana renk vermek ve bu rengin oranını ayarlamak için kullanılır.

Aynı pencere resim alanı seçiliyken açıldığında, yatay araç çubuğunda resim seçiliyken yer alan özelliklerin tamamı ve ilave olarak resim alanı içine renk verme komutu bulunur.

Item penceresinde bulunan Frame komutu Ctrl+B ile de ulaşılabilen Frame Specification (çerçeve özellikleri) penceresini açar. Bu pencerede seçili alanın kenarına istenilen kalınlıkta, renkte ve programda bulunan stillerde çerçeve atmak mümkündür.

Item penceresinin bir başka önemli alt penceresi Ctrl+T kısayol tuşuyla da açılabilen Runaround Specification penceresidir. Bu pencere, yazı alanı üzerine açılan yeni bir yazı veya resim alanının etrafındaki yazıyı uzaklaştırmasını sağlar. Item seçili iken standart olarak üst, sol, alt ve sağ

itme değerleri 1 pt olarak çıkmaktadır. Ancak bu değer, yeni alan yazıyı hangi yönde uzaklaştıracaksa o yöne en az 8 punto olması gerekmektedir.

Uzaklaştırma istenmediği zaman, örneğin bir yazı resmin üstüne bindirileceğinde Item yerine None seçilir. Yazının decupe resmin etrafına göre şekillenmesi istendiğinde ise aynı pencereden Auto Image işaretlenir.

Item penceresindeki ikinci bölüm komutlar çoğaltma ve silme ile ilgilidir. Ctrl+D ile de ulaşılabilen Duplicate komutu seçili alandan bir adet çoğaltır. Çok sayıda çoğaltma için Step and Repeat komutu kullanılır. Bu komut verildiğinde gelen pencerede kaç adet çoğaltma yapılacağı ve çoğaltılan alanın ya da çizginin dikeyde ve yatayda kaç cm ara ile yerleştirileceği belirlenir ve onaylandığında istenilen sayıda çoğaltma gerçekleşmiş olur.

Delete komutu ise seçili alanı siler. Bu komutun kısayolu Ctrl+K'dır.

Bu pencerenin üçüncü bölümü alanları gruptama ve kitleme işlemlerine ayrılmıştır. Grup işlemi bu penceredeki komutla veya Ctrl+G kısayoluyla gerçekleştirilebilir. Birden fazla alan Shift tuşuyla tıklanarak veya mouse ile basılı şekilde taranarak seçildikten sonra Grup komutu verilir. Bu alanlar artık tek alan gibi kullanılabilir. Grup bozulmak istendiğinde penceredeki Ungroup komutu veya Ctrl+U kısayolu kullanılabilir.

Bir alanı sayfadaki konumuna kitlemek için ise bu penceredeki Lock komutu veya Ctrl+L kısayolu kullanılır. Kilitlenen alan ya da alanlar bu konumdan hareket ettirilemezler. Kilidi çözmek için kilitli alan

SAYFA DÜZENİ

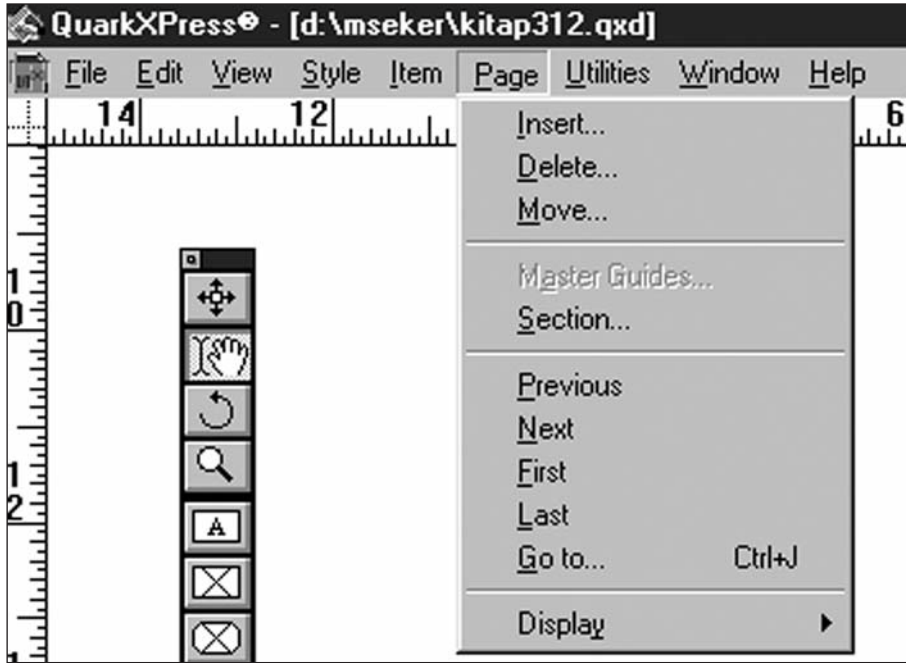
seçiliyken aynı komutları uygulamak yeterlidir.

Item penceresinin üçüncü bölümünde alanların önde ve arkada yer almalarıyla ilgili düzenlemeler bulunmaktadır.

Sayfa yaparken kimi zaman üst üste pek çok alan açılabilir. Zaman zaman bazı alanların öne, daha öne, arkaya, en arkaya şeklinde yerlerinin değiştirilmesi gerekebilir. Send Backward bir alanı arkaya alır. Send To Back ise o alanı altında kaç alan olursa olsun en arkaya gönderir.

Bring Forward seçili alanı bir öne getirir. Bring To Front ise alanı nereden olursa olsun diğer alanların en üstüne yerleştirir.

1.3.6. Page Penceresi

Bu pencerenin ilk bölümündeki komutlar sayfa ekleme, silme ve sayfaların yerini değiştirme komutlarıdır. Bir diğer komut grubu ise önceki sayfaya, sonraki sayfaya, ilk sayfaya, son sayfaya ve Ctrl+J ile gelen pencere yardımıyla istenilen sayfaya gitmeye imkan verir.

Ancak bu pencerenin asıl kullanım alanı master sayfa açmak ve mas-

SAYFA DÜZENİ

terdan sayfa çoğaltmak içindir. Master sayfa, özellikle dergi, kitap gibi çok sayfalı işlerde her sayfada bulunması istenen sayfa başlıkları, otomatik sayfa numarası gibi özellikler için kullanılır. Yeni sayfa açıldıktan sonra Page menüsündeki Display yardımıyla Master sayfa seçilir. Açılan master sayfa üzerinde yer alacak yazılar, resimler, çizgiler vs. düzenlenir. Otomatik sayfa numarası atılacaksa bir alan açılır ve Ctrl+3 tuşlarına basılır. Page+Display menüsünden Document'e dönülür. Bundan sonra eklenecek her sayfada master'da yapılan tasarım ve sayfa numarası bulunacaktır. Bir iş için farklı özellikte birden fazla master sayfa da hazırlanabilir. Sayfa çoğaltılacağı zaman hangi master sayfaya uygun ise o master'dan çoğaltılır. Master sayfa üzerindeki değişiklikler ve sayfa çoğaltma işlemleri Page penceresinden yapılabileceği gibi master hazırlandıktan sonra View penceresindeki Show Document Layout tıklandığında açılan pencereden de yapılabilir. Özellikle çok sayfalı kitap ve dergilerde master sayfa hazırlanması zorunludur. Gazete gibi az sayfalı işler ise genellikle doğrudan doküman sayfa şeklinde çalışılır. Çok sayfalı işleri belli bölümlere ayırmak da mümkündür. Bunun için Page penceresindeki Section komutu kullanılır. Section Start işaretlendiğinde sonraki sayfalar ayrı bir bölüm haline gelir. Bu bölümlerin sayfa numarasını istenildiği yerden başlatmak, numara yerine romen rakamı, harf vs. seçmek de aynı penceredeki seçenekler arasındadır.

1.3.7. Utilities

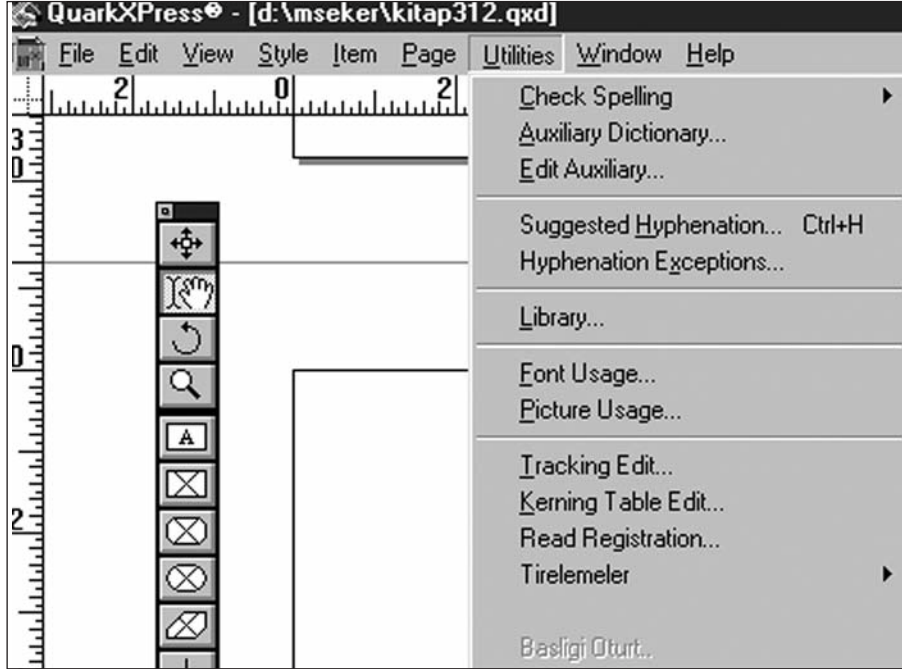
Bu pencerede Türkçe'de kullanılamayan heceleme, sözlük gibi özelliklerin yanında belgede kullanılan fontları gösteren Font Usage ve resimleri gösteren Picture Usage komutları bulunmaktadır.

Fontların kelime ve harf arasını özel olarak düzenlemeye yarayan Tracking Edit ve Kerning Table Edit komutları yanında en önemli eklenti, Türkçe için sonradan yazılan tireleme eklentisidir.

Programın orijinalinde bulunmayan bu eklenti ile seçili alanı ya da tüm belgeyi Türkçe'ye uygun tireletmek, tirelemeden vazgeçmek gibi işlemler mümkündür.

Özellikle dar sütunlarda Türkçe tireleme olmadan yapılacak bloklama-

SAYFA DÜZENİ

lar harf ve kelime aralarının açılmasına, yanlış hece bölmesine yol açmaktadır. Bu nedenle kullanılan programın Türkçe heceleme eklentisinin mutlaka bulunup yüklenmesi gereklidir.

1.3.8. Window ve Help Pencereleeri

Window, QuarkXpress'te açık olan belgelerin görülmesini düzenler. Bir belgeden diğerine bu pencereden geçilebilir. Ayrıca açık olan belgeleri yan yana ya da alt alta döşeyerek göstermek ve belgeleri kapatmak da mümkündür. Help penceresi ise QuarkXpress'in kullanımı, komutlar, kısayollar gibi yardım konularında İngilizce bilgiler vermektedir.

2. Sayfa Düzeni Uygulaması

QuarkXpress programı, pek çok basılı iş için kullanılabilir. Dergi, kitap, afiş, broşür vs. gibi işlerin yazı ağırlıklı olanları için uygun bir programdır. Ancak bu program temelde gazete sayfa düzeni için geliştirilmiştir. Mantığı ve menüleri bir gazete sayfasını en kolay ve estetik biçimde oluşturmayı sağlar. Diğer yazı ve resim işleme programlarından kolayca malzeme alabilmesi gazete üretiminde son aşama olan sayfa düzeninin pratik biçimde

gerçekleştirilmesine imkan verir.

2.1. Birinci Sayfa Tasarımı

Şimdi, QuarkXpress'in önceki sayfalarda anlatılan temel menülerini ve gazete üretirken gerekecek yeni özellikleri bir arada kullanarak bir gazete sayfası yapacağız.

Gazete sayfası yapılırken, yazılar bir kelime işlem programında (günümüzde genellikle Word) hazırlanmış durumdadır. Fotoğraf ve görsel malzemeler de Photoshop ortamında baskıya hazır hale getirilir. Ancak bu işlem QuarkXpress'teki sayfa düzeni tamamlanıp, görsel malzemenin ölçüleri kesinleştikten sonra yapılır. Çünkü fotoğrafların QuarkXpress'te yeniden ölçülendirilmesi sağlıklı bir yöntem değildir.

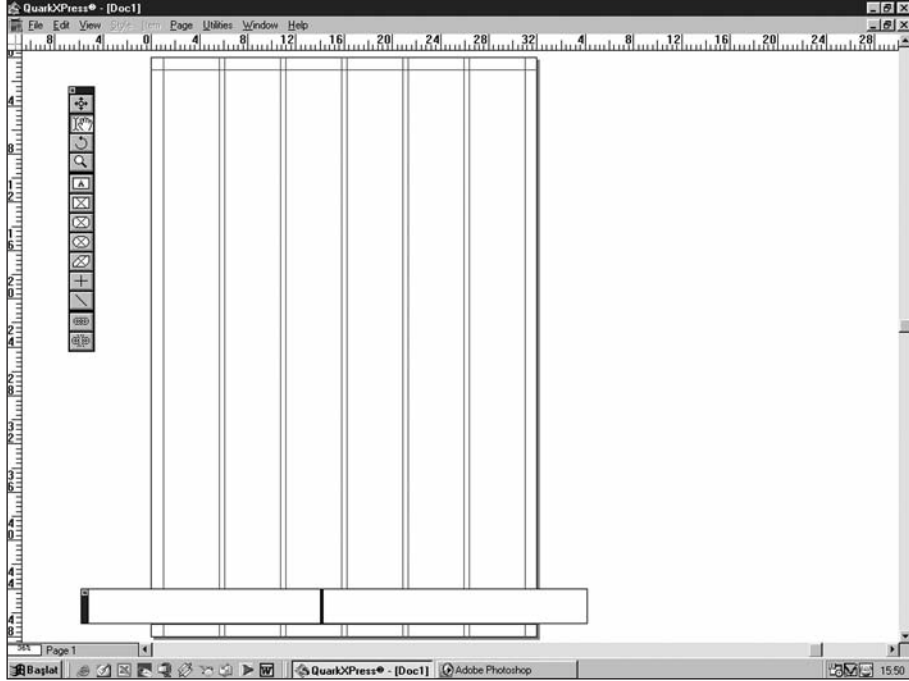
Sayfa yapmak için öncelikle boş bir sayfa açıyoruz. Bu bölümün başında anlatıldığı gibi boş sayfamızın ebatlarını, alt, üst, sağ ve sol boşluklarını (marj), rehber sütunları ve sütun arası boşlukları ayarlıyoruz. Gazete sayfası yapacağımız için otomatik yazı kutusunu iptal ediyoruz. Yapacağımız ürün 50X70 kağıda basılacak olan bir tabloid gazete olduğu için sayfanın iş ebatı her kenardan marjlar 1'er cm olacak şekilde 33x48 olacaktır. Rehber sütun sayımızı 6, sütun aralığını da 0,428 olarak belirledikten sonra onayladığımızda karşımıza boş bir gazete sayfası açılacaktır.

Gazete sayfası açarken, sayfaları tek dosya halinde çalışmak doğru bir yöntemdir. Yani 32 sayfalık bir gazetenin tüm sayfaları bir dosyada değil genellikle her sayfası ayrı bir dosyada bulunur. Bu, gazete sayfalarının çok sayıda yazı ve resim alanı içermesinin getireceği yavaşlamayı önlemek için başvurulmuş bir yöntemdir. Ancak işimiz bir kitap ya da dergi olsaydı tamamını tek dosyada ya da her formasını tek dosyada hazırlayabilirdik. Gazetede şablon sayfa uygulaması da genellikle kullanılmaz.

Boş sayfadaki sütunlar sanaldır ve basıldığında çıkmaz. Yapacağımız sayfanın gerektirdiği yazı ve resim alanlarını, çizgileri, renkleri vs. QuarkXpress'in araç ve menülerini kullanarak bu boş sayfa üzerine yerleştireceğiz.

Yazı alanı açmak istediğimizde dikey araç çubuğundaki yazı ikonuna tıklayıp mouse ile alan çizeceğiz. Resim alanlarında aynı işlemi hangi re-

SAYFA DÜZENİ

sim alanı şeklini çizmek istiyorsak ona tıkladıktan sonra gerçekleştireceğiz.

Yatay ya da dikey çizgi çizmek istediğimizde + işareti şeklindeki çizgi ikonuna bir kere tıklayıp mouse yardımıyla istediğimiz ölçüde çizgiler oluşturacağız.

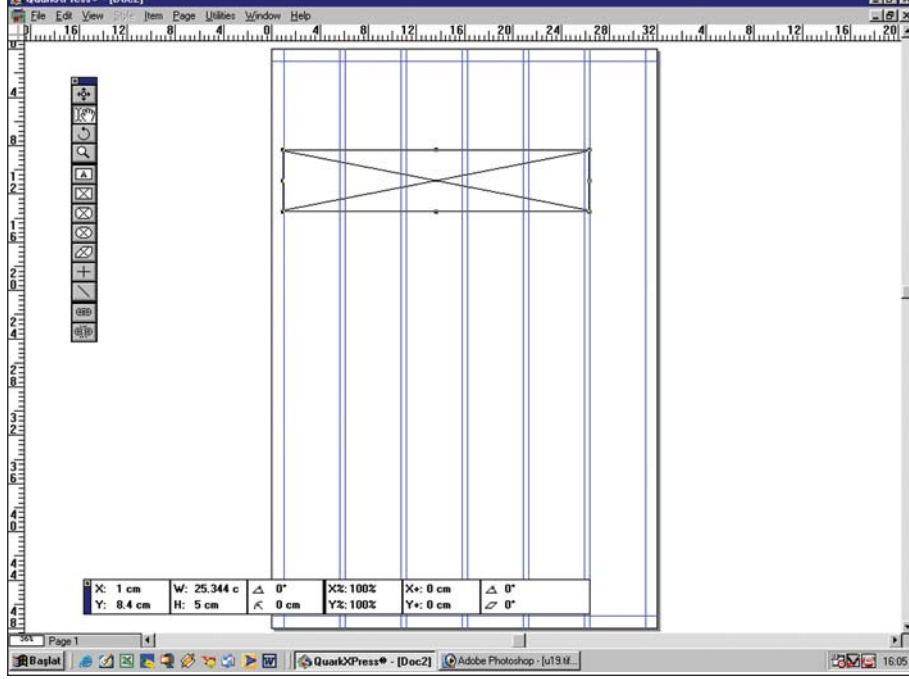
Alanlarla ilgili işlemlerimiz sırasında dikey araç çubuğunda alan ikonunu, yazılar ve alan içindeki resimlerle ilgili işlemlerimiz sırasında imleç işareti şeklindeki alan içi ikonunu tıklayacağız.

Ölçülendirme işlemleri için ise yatay araç çubuğunu kullanacağız. Bu çubukta yazı alanındayken sütunlama, font ve punto değişikliği satır ve harf arası düzenlemesi, yazının bloklama tipi ve yazıyla ilgili stilleri bulabileceğiz.

Resim alanı seçildiğinde resmin alan içinde büyütülmesi küçültülmesi, alanın köşelerinin yuvarlatılması, resmi alan içinde döndürme ve yatırma gibi işlemleri ölçü çubuğundan yapabileceğiz.

Çizgi seçildiğinde ise yatay araç çubuğu çizginin uzunluğu, kalınlığı,

SAYFA DÜZENİ

stili gibi özellikleri göstermeye başlayacak.

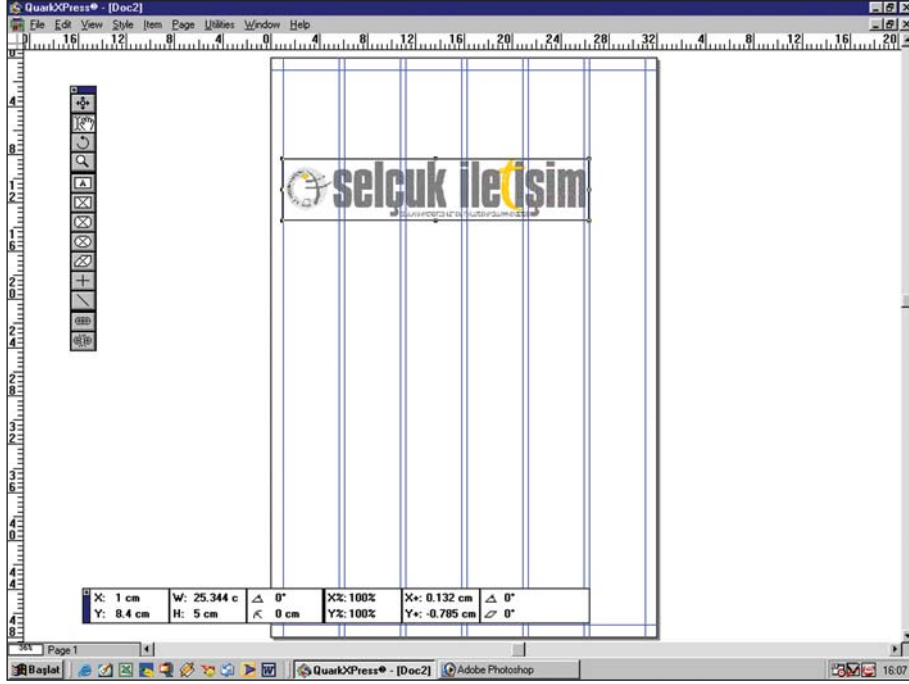
İlk olarak gazetemizin bir grafik programında hazırlanmış ve TIFF olarak kaydedilmiş CMYK formatındaki logosu için bir resim alanı açıyoruz. Bunun için önce dikey araç çubuğundaki resim aracını bir kez tıklıyor ve daha sonra mouse ile boş sayfanın istediğimiz yerine bir resim alanı çiziyoruz. Resim alanının genişlik ve yüksekliğini ölçü çubuğundaki W ve H kutularına cm türünde bir değer olarak giriyoruz.

İkinci aşamada açtığımız resim alanına gazetemizin resim formatında kaydedilmiş logosunu getiriyoruz. Bunun için resim alanı aktif ve dikey araç çubuğunda imleç seçiliyken Get Picture (resim al) komutu vermemiz gerekiyor. Bu komutu File menüsünden mouse ile verebileceğimiz gibi hız kazanmak amacıyla Ctrl+E kısayol tuşuyla da yapabiliyoruz. Komut verdikten sonra karşımıza çıkan pencereden resmimizin kayıtlı bulunduğu klasörü açıp dosyayı çift tıkladığımızda resim sayfadaki resim alanına gelecektir.

Resimler genellikle sayfada ayrılan yere göre ölçülendirilmiştir. Ancak

SAYFA DÜZENİ

resmin ölçüsüyle ilgili küçük değişiklikleri ölçü çubuğundaki X% ve Y% kutucuklarına değer girerek değiştirebiliriz. 100'den büyük değerler resmi büyütür, küçük değerler ise küçültür. Resmi küçültme ve büyütme işlemi-

ni kısayol tuşlarıyla da yapabiliriz. Ctrl+Alt+Shift+Nokta büyütme, Ctrl+Alt+Shift+Virgül küçültme işlemi için kullanılır.

Logomuzu yerleştirdikten sonra haber alanlarını oluşturacağız. Gazete sayfasında başlıklar, spotlar, metinler, resim altları gibi farklı özellikteki her yazı için ayrı bir yazı alanı açmak gerekir. Büyük bir alan açılıp içine başlıkların, metinlerin alt alta yazılması söz konusu değildir. Bu nedenle yapacağımız sayfada onlarca yazı ve resim alanı bulunacaktır.

Sayfanın bilgisayarda uygulanmasına geçmeden önce, bir planının yapılması gerekir. Hangi haberin sayfanın hangi bölümüne, kaç sütuna yerleştirileceği, hangilerinin görsel malzeme ile destekleneceği, başlıkların büyüklükleri gibi temel bilgiler belirlenmelidir. Bu belirleme, benimsenen sayfa düzeni anlayışının genel ilkelerine uygun olmalıdır. Bu çizim için

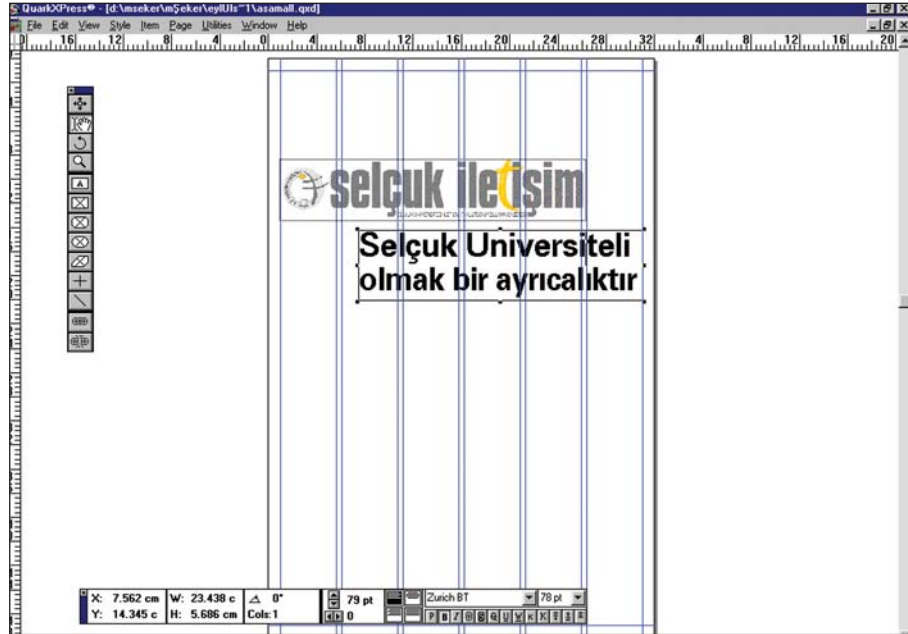
SAYFA DÜZENİ

çoğunlukla sayfa ile aynı ölçüde milimetrik kağıt kullanılır. Ayrıca sayfaya girecek yazı ve başlıkların planda ayrılan yere sığacak, o yeri dolduracak uzunlukta olmasına dikkat edilmelidir.

İki sütun yer ayrılmış bir başlığın kelime sayısı ile 6 sütun ayrılmış bir başlığın kelime sayısı aynı olmayacaktır. Uzun metinlerin ayrılan alana sığıp sığmayacağı da bilgisayar ortamında kolayca kontrol edilebilir. Yazı programları metinlerin sözcük sayılarını verebilmektedir. Birkaç denemeden sonra, kaç sözcüğün, sayfa düzeninde seçtiğimiz metin dizgisine dönüştürüldüğünde ne kadar yer kaplayacağı belirlenebilir. Yazıları ve başlıkları sığdırmak için belirlenen standart özelliklerin kesinlikle değiştirilmesi gerekmektedir.

Sıra sayfamızın manşetini oluşturmaya geldi. Birinci sayfa yaptığımız için manşet haberimizin metni iç sayfalarda bulunuyor. Bu sayfada başlık ve spotlarını kullanacak ve haberinin hangi sayfada bulunduğunu duyuracağız. Buna haberi anonslamak diyoruz.

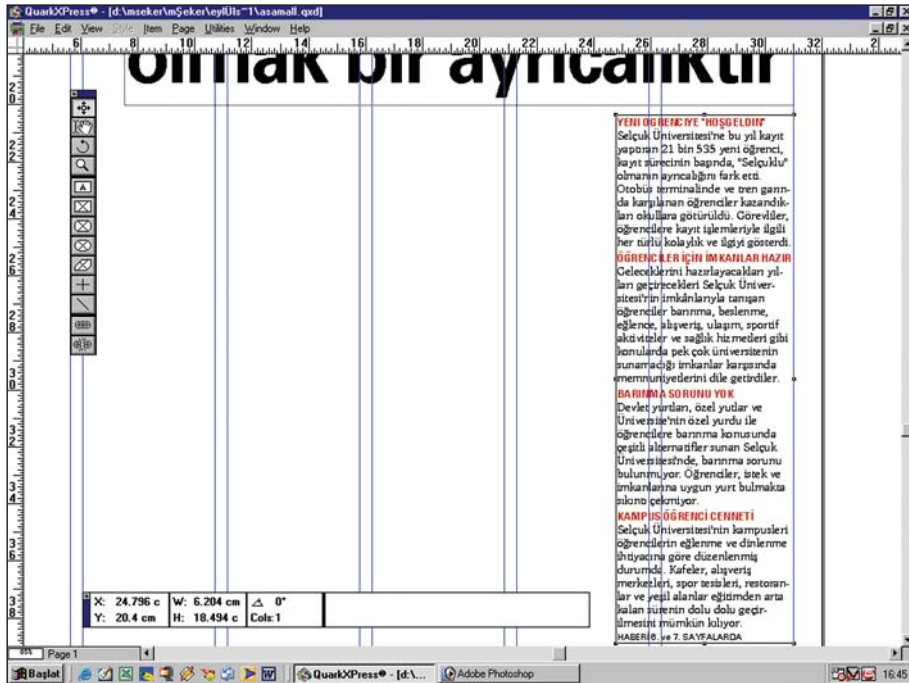
Önce başlığımızı yerleştirmek için bir yazı alanı açıyoruz. İki satırlı ve satır sayıları eşit bir başlık düşünüp bunu alanımıza yazıyoruz. Başlığı planlarken, sayfanın manşetini yapmakta olduğumuzu ve bu nedenle bü-

SAYFA DÜZENİ

yük puntolu bir başlık üretmemiz gerektiğini gözden kaçırmıyoruz. Çünkü alttaki haberlerin başlığı manşetin puntosundan daha küçük olmak zorundadır. Bu nedenle örnek sayfada manşetin başlığı 78 punto olacak şekilde düzenlendi. Başlık Zürich fontundan dizildi ve -8 harf arası verilerek sıkıştırıldı. Ayrıca iki satırlı olduğu için satır arası punto+1 olacak şekilde 79 yapıldı. Bütün bu işlemler yatay ölçü çubuğundaki araçlar yardımıyla yapılabilirdi gibi Ctrl+Shift+D ile veya Style menüsünden ulaşılan Character Attributes menüsünden de yapılabilirdi. Örneğin yazının rengini değiştirmemiz gerekseydi bu menüye girmemiz zorunlu olacaktı.

Yazıların puntosunu ölçü çubuğundaki punto penceresinden seçerek veya istediğimiz büyüklüğü yazarak ayarlayabiliyoruz. Ancak program bu işlem için çok pratik kısayollar veriyor. Seçtiğimiz yazının puntosunu birer birer büyütme için Ctrl+Alt+Shift+Nokta, küçültme için Ctrl+Alt+Shift+Virgül tuşlarını kullanıyoruz. Büyütme ve küçültme işlemi 18, 24, 36 gibi katlayarak yapmak istiyorsak aynı kısayol komutunu Alt tuşuna basmadan uygulayarak gerçekleştirebiliyoruz. Bu kısayollar özellikle başlık metinlerinin açılan alanı doldurmasını sağlama işleminde

SAYFA DÜZENİ

büyük kolaylık sağlıyor. QuarkXpress'in yeni versiyonlarında başlığı alana mouse yardımıyla oturtmayı sağlayan özellikler de bulunuyor.

Başlığımızın ardından haberimizle ilgili spotları ve spot başlıklarını düzenleyeceğiz. Planımızda spotlarımıza ayırdığımız ölçüye uygun yeni bir yazı alanı açıyoruz. İçine daha önceden eşit satır sayısında yazılmış olan 4 spotumuzu kopyalayarak yapıştırıyoruz. Word programında yazılan yazıları Ctrl+E (yazı al) komutuyla getirirken bozulmalar meydana geldiği için alacağımız bölümü seçip Ctrl+C ile kopyalamamız ve QuarkXpress sayfasındaki yerine Ctrl+V ile yapıştırmamız gerekiyor. Spotlarımızı önceden belirlediğimiz tasarım ilkelerine göre şekillendiriyoruz. Tırnaklı bir font kullanmaya ve puntolarının metinde kullandığımızdan biraz daha büyük olmasına dikkat ediyoruz. Örnekteki spotlar Charter BT adlı tırnaklı fonttan 12 punto, 13 satır arası, -4 harf arası şeklinde ve sola dayalı olarak dizilmiştir.

Spot başlıkları ise spotlardan farklı olması için tamamı büyük harf (majüskül), Zurich Condensed BT fontuyla ve bordo renkli olarak düzenlenmiştir.

SAYFA DÜZENİ

Modüler bir sayfa düzeni yaptığımıza göre, haber paketinin bir kare ya da dikdörtgen oluşturmasını sağlamamız gerekiyor. Bu başlık ve spotlar henüz bir kare ya da dikdörtgen oluşturmamış durumda. Şimdi, aynı konuya ilişkin bir resim ve resimaltı haberi modül oluşturmak için kullanacağız. Önceden belirlediğimiz büyüklüğe uygun bir resim alanı açıyor ve içine TIFF formatında ve CMYK olarak PhotoShop'ta hazırlanmış resmi-mizi Ctrl+E komutuyla çekiyoruz. Resmimizin alan içindeki konumunu dikey araç çubuğunda imleç konumu seçiliyken mouse yardımıyla değiştirebiliyoruz. Resim alanımızın kenarına mutlaka ince bir çerçeve atmayı unutmuyoruz. Bu, resmin kenarlarını toplamak için çok önemli bir ayrıntıdır. Burada renkli bir resim kullanıldığı için kenarına 0.5 pt. kalınlıkta bordo renkli çerçeve atılmıştır. Çerçeve renkli olmayan sayfalarda 0.3 ila 0.5 pt. kalınlığında siyah renkli olarak atılabilir. Özel bir etki istenmedikçe kalın ve süslü çerçeve kullanımından kaçınılmalıdır. Çerçeve için Item'dan Frame komutu veya Ctrl+B kısayoluyla ulaşılan Frame Specification menüsü kullanılıyor. Burada Width (kalınlık) değeri 0.5 pt. verilmiş, renk olarak özel yapılan bordo ve tram değeri olarak yüzde 100 kullanılır.

SAYFA DÜZENİ

mıştır. Çerçeve stili olarak en sade şekil olan tek çerçeve kullanılmıştır. Modüler gazete tasarımı sadelik temel alınır. Çerçeve düzenlemede de bu ilkeye uyulur. Bilgisayarın sunduğu süslü çerçeveler ve kalın çizgiler kullanıldığında sayfa düzeni anlayışı bulvar tipine doğru kayar. Türk gazetelerinde kullanılan sayfa düzeni anlayışında da süslü ve kalın çerçeve kullanımı yaygındır. Ancak özellikle resmin etrafına atılan kalın ve süslü çizgiler, dikkatin resim yerine çerçeveye yönelmesine yol açar. Çizgi ve

çerçevelerin yardımcı unsurlar olduğu ve asli unsurları gölgelememesi gerektiği unutulmamalıdır.

Fotoğrafımızı ve çerçevesini düzenledikten sonra sıra bu haberin başlığını oluşturmaya geldi. Burada resim üzerine gömülmüş renkli ve gölgeli bir başlık uygulaması yapacağız. Öncelikle resim alanı üzerine planladığımız büyüklükte bir yazı alanı açıyoruz. İçine "Yeni kayıt heyecanı" şeklindeki başlığımızı minüskül olarak Charter BT fontuyla 33 punto 34 satır arası -8 harf arası ve üç satır olacak şekilde yazıyoruz. Ancak açtığımız a-

SAYFA DÜZENİ

lan alttaki resmin görünmesini engelliyor. Çünkü yazı alanımız beyaz renkli. Resmin görünmesi için alanımızın transparan olması gerekiyor. Bunu sağlamak için alan renklerini düzenlememizi sağlayan Text Box Specification menüsüne giriyoruz. Bu menüye Item'dan Modify komutuyla veya Ctrl+M kısayol tuşuyla ulaşabiliyoruz. Dikey araç çubuğunda alan seçiliyken yazı alanına çift tıklamak da bizi aynı menüye götürüyor. Text Box Specification menüsü, yazıyla ilgili bir kısmı ölçü çubuğunda da bulunan tüm özellikleri içeriyor. Şu anda Background (arka plan rengi) düzenlemesi yapacağız. Alanımızın renksiz, şeffaf olmasını istediğimiz için renk bölümünden "None"u seçip onaylıyoruz. Artık yazı alanımız renksiz ve altındaki resmi gösteriyor.

Ancak bu örnekteki resim üzerine bindirilen yazı aslında iki ayrı yazıdan oluşuyor. Birincisi az önce düzenlemesini yaptığımız yazı. İkincisi ise aynı yazıdan Ctrl+D ile çoğaltacağımız ve bordo renk vereceğimiz üstteki yazı olacak. Amacımız altında siyah gölgesi olan bordo renkli ve resim üzerine gömülmüş bir yazı elde etmek. Siyah renkli olanı yukarıda anlatıldığı gibi yaptıktan sonra ikincisini çoğaltıyor ve üstteki yazıyı renklendirir.

SAYFA DÜZENİ

yoruz. Yazı renklendirme işlemi de birkaç farklı şekilde yapılabilir. Yazıyı seçtikten sonra Style menüsünden Color'a girip istediğimiz rengi uygulayabiliriz. Ayrıca Wiew menüsündeki Show Colors'ı tıkladığımızda çıkan Colors penceresinden de yazı renklendirmemiz mümkün. Ancak pratikte yazıyla ilgili tüm özellikleri bir arada bulunduran ve Style menüsünden Character'i tıklayarak veya Ctrl+Shift+D ile kısayoldan ulaşabildiğimiz Character Attributes penceresini kullanıyoruz. Burada yazıyla ilgili font, punto, yatay ölçek, harf arası, stil gibi pek çok özelliğin yanında renk ve rengin yoğunluğunu düzenleyebileceğimiz komutlar bulunuyor. Seçtiğimiz yazıyı bordo yapmak istediğimiz için bu rengi ve yüzde 100 tram değerini seçerek onaylıyoruz.

Resim alanı üzerine yazdığımız ve alttaki siyah üstteki bordo şeklinde gölgeli yapmak üzere çoğalttığımız yazımızla ilgili son ve önemli bir işlem daha yapmak durumundayız. Çünkü üstteki bordo başlık alttaki siyah olanı itiyor ve ikisi aynı anda gölgeli bir görüntü vermiyor. Bu, alanların otomatik olarak 1 pt. değerinde metin itme özelliğiyle açılmasından kaynaklanıyor. Metin itme özelliği, bir yazı alanı üzerine açılan yeni bir yazı

SAYFA DÜZENİ

veya resim alanının alttaki yazıyı uzaklaştırması amacıyla kullanılır. Ancak bu tür özel düzenlemelerde alanın metni itmemesi de gerekebilir. Bu yüzden üstteki bordo renk verdiğimiz başlık alanını seçip, metin itmesini kaldırmak üzere Runaround Specification menüsüne girmemiz gerekiyor. Bu menüye Item'in içinden Runaround komutuyla veya Ctrl+T kısayol tuşuyla ulaşabiliyoruz. Menü açıldığında karşımıza üst, sol, alt ve sağ yöne doğru 1 pt değerinde uzaklaştırma verilmiş olarak geliyor. Uzaklaştırma istemediğimiz için Item yazan pencereye girip None seçeneğini aktifliyoruz. Onaylayarak çıktığımızda üstteki alanın alttakini itmemesini ve en alttaki resmin de görünmesini sağlamış olacağız.

Daha sonra, üstteki başlığı ok tuşları veya mouse yardımıyla hareket ettirerek siyah gölgenin konumunu ve kalınlığını ayarlıyoruz.

Bu başlıkla ilgili yapacağımız son düzenleme ise iki alanı gruplamak. Gruplama işlemi yaptığımız düzenlemenin bozulmasını önleyecek ve iki alanın tek alan gibi algılanmasını sağlayacak. Bunu gerçekleştirmek için Shift tuşu basılıken mouse ile iki alanı da tıklıyoruz.

SAYFA DÜZENİ

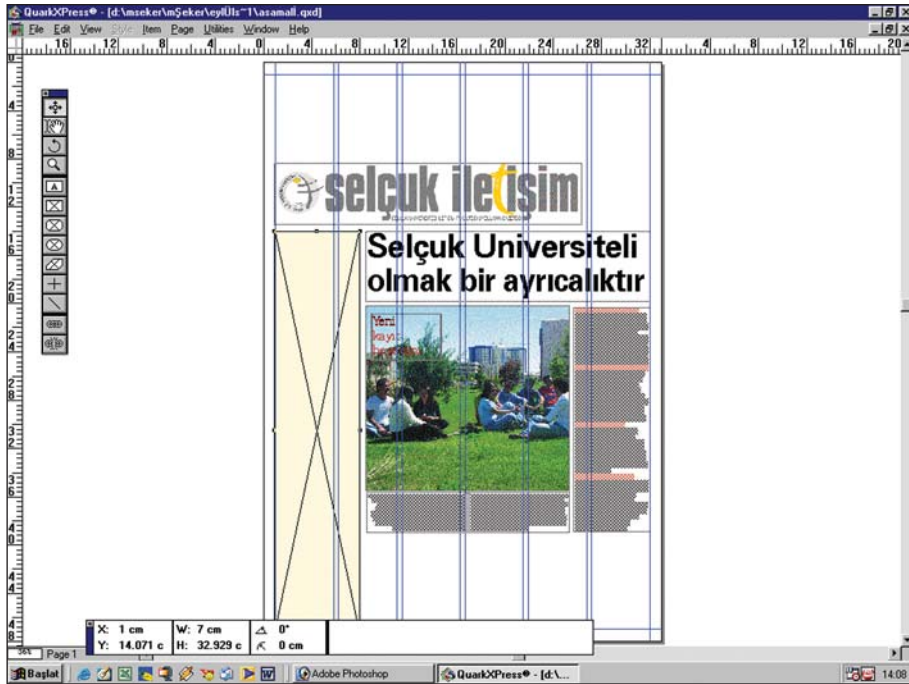
Ardından gruplama yapmak için Item'den Group komutunu veya Ctrl+G komutunu veriyoruz. Artık bu iki alanın birbirinden ayrılması veya yaptığımız ince ayarların bozulması riski kalmadı. Gölgeyi başlığımızı istediğimiz gibi hareket ettirebilir, gerekirse resim üzerinde başka bir bölgeye taşıyabiliriz.

Böylece manşet haber içine gömdüğümüz ikinci alt haberin başlık ve resmini düzenlemiş olduk. Aslında bu resim, hem bu habere hem de manşet habere ait ve ikisini de görsel olarak destekliyor. Ayrıca sayfanın ortasında büyük ebatlı bir resim kullanarak modüler sayfa düzeninin temel gereklerinden birini de yerine getirmiş olduk.

Manşet haber paketiyle ilgili son düzenlememiz resimaltı haberin metnini yerleştirmek olacak. Bunun için resmin genişliğinde ve yandaki spotların boyunu geçmeyecek şekilde bir yazı alanı açıyoruz. Önceden yazılmış olan haber metnini kopyalayıp alanımıza yapıştırıyoruz. Tırnaklı Charter BT fontuyla 10 punto 11 satır arası, -3 harf arası özelliklerinde düzenlediğimiz haber metninin alanını ölçü çubuğundaki Cols kutucuğuna 2 yazarak iki sütuna ayırıyoruz. İlk sütunda kalan paragrafı seçip ölçü

SAYFA DÜZENİ

çubuğundan sağa dayalı ikonunu tıklıyoruz. İkinci sütundaki paragrafı ise sola dayalı olarak düzenliyoruz. Amacımız ortadan açılan bir görüntü yaratmak ve farklı bir estetik oluşturmak. Bu düzenlemeyi de tamamladıktan sonra manşet haberimiz ve içine gömdüğümüz ilintili ikinci haberin tüm unsurlarını sayfamıza yerleştirmiş olduk. Bu unsurlar modüler esasa uygun olarak dikey bir dörtgen oluşturdular.

Sıra sayfamızın diğer haberlerini düzenlemeye geldi. Sayfanın sol kısmında sarı tonlu zemin üzerine dikey bir haber grubu düzenlemesi yapmayı planlıyoruz. Bunun için öncelikle alttaki zemin alanını oluşturmamız gerekiyor. Zemin için kullanmak üzere bir resim alanı açıyor ve içine önceden oluşturduğumuz özel rengimizi atıyoruz. Zemin renginin standart renklerden atıldığında tram değeri ayarlanarak yüzde 20'lik koyuluğu aşmayacak şekle dönüştürülmesi ya da zemin için özel renk yapılıyorsa açık tonlu yapılması gerekir. Burada kullandığımız renk zemin için özel olarak açık tonda yapılmış bir renktir. Ancak örneğin standart sarı rengi (yellow) kullanacak olsaydık tram değerini (shade) yüzde 20 ile sınırla-

SAYFA DÜZENİ

yacaktık.

Zemini düzenledikten sonra, bu alan üzerine yerleştireceğimiz başlık, resim, spot gibi diğer malzemelere geçiyoruz. Planımıza göre üstte dikey bir resim bulunuyor. Bu resmi yerleştirmek için bir resim alanı açıyor ve TIFF formatında CMYK olarak hazırladığımız resmi alan içine Ctrl+E komutuyla çekiyoruz. Resim alanının kenarına ince bir çerçeve vermeyi hiçbir zaman unutmuyoruz.

Dikey haber bloğumuzda üst başlıklar bordo içine beyaz bir negatif alan olarak düzenlenmiş durumda. Bunu gerçekleştirmek için açtığımız yazı alanını Ctrl+M komutuyla girdiğimiz Text Box Specification menüsündeki Background penceresinden bordo yaptık.

Sonra üst başlık metnini seçerek Ctrl+Shift+D kısayol tuşuyla girdiğimiz Character Attributes menüsünden yazımızın rengini beyaz olarak düzenledik. Bu arada aynı menüden yazımızın fontunu Zurich BT olarak verdik ve negatif bir alan içinde yer alacağı için boldladık.

Yazımızı negatif alan içine yatay ve dikey olarak ortalaymamız gereki-

SAYFA DÜZENİ

yor. Yatay ortalama işlemini yazıyı seçtikten sonra araç çubuğundaki ortalı ikonunu tıklayarak gerçekleştirebiliyoruz. Ayrıca aynı işlem Ctrl+Shift+C komutuyla da yapılabilir.

Yazının alan içine dikey ortalama ise yine Ctrl+M ile girdiğimiz Text Box Specification menüsünden yapılıyor. Bu kez menü içindeki Vertical Alingment penceresine giriyoruz ve Centered seçeneğini işaretledikten sonra onaylayarak çıkıyoruz. Aynı pencere içindeki diğer seçenekler yazımızı üste (top) alta (bottom) dayamak ya da alan içine yayarak bloklamak (justified) istediğimizde kullanılır.

Üst başlığı düzenledikten sonra haberin ana başlığını Charter BT fontundan üç satır olacak şekilde yazıyoruz. Başlığı, puntosu 33, satır arası 34 ve harf arası -8 olacak şekilde düzenliyoruz. Yazdığımız üç satırlı başlığın orta satırının üst ve alt satırlardan biraz daha uzun olmasını sağlamak için kelimeleri enter ile üç satıra bölüyoruz. Daha önemlisi başlığı ifade ederken seçtiğimiz kelimeleri mümkün olduğunca estetik özelliklere uygun uzunlukta ve sayıda seçmeye çalışıyoruz.

SAYFA DÜZENİ

Haberimizin spotları için ayrı bir yazı alanı açıyoruz ve içine önceden eşit satır sayısında yazdığımız spot metnlerini Charter BT 12 pt 13 satır arası, -3 harf arası özelliğinde ve sola dayalı olarak düzenliyoruz. Spot başlıklarımızı ise spot metninden farklı olması için Zurich BT fontundan, majüskül ve bordo renkli olarak yerleştiriyoruz. Dikey düzenlemenin ikinci haberinde yukarıdakiyle tipografik ve estetik olarak aynı özellikleri kullanmamız gerekiyor. Bu nedenle üstteki haberin üst başlığını, başlığını ve spotunu alanlarıyla birlikte Shift tuşu basılıyken mouse yardımıyla seçiyoruz. Alanları Ctrl+D komutuyla çoğaltıp aşağıdaki ayrılan alana yerleştiriyoruz. Üst başlık alanının içindeki yazıyı seçip yerine yeni üst başlık metnini yazıyoruz. Aynı işlemi başlık metni için de yapıyoruz. Böylece üst başlık ve başlık alanlarını ve içindeki yazıların özelliklerini yeniden düzenlemekten kurtulmuş ve zaman kazanmış oluyoruz. Spot metnini ise önceden yazıldığı programdan kopyalayarak alanına yapıştırıyoruz. Program, yapıştırılan metni kendiliğinden önceden düzenlenmiş özelliklere uyarlıyor.

Sayfamızın büyük bölümünü düzenlemiş olduk. Şimdi manşet haberin

SAYFA DÜZENİ

altında kalan yatay alana kutu içinde iki haber anonsu yerleştireceğiz. Dikeyde olduğu gibi, yatayda da yan yana yerleştirdiğimiz haberlerin aynı estetik ve tipografik özellikleri taşımasına dikkat edeceğiz. Alanımızın etrafına atacağımız çerçeve için bir resim alanına ihtiyacımız var. Dikey sütunda sarı renk için kullandığımız resim alanını bu kez sadece çerçeve için kullanacağız. Alanımız seçiliyken Ctrl+B kısayol tuşuyla girdiğimiz Frame Specification menüsünden 0.5 pt. kalınlığında, yüzde 100 bordo renkli ve sade stilde bir çerçeve belirleyip onaylıyoruz. Bordo içine beyaz negatif üst başlığı burada da kullanıyoruz. Dikey sütunda yaptığımız negatif başlıktan Ctrl+D ile çoğaltıp çerçevemizin genişliğine göre düzenlersek pek çok işlemi yeniden yapmaktan kurtulmuş olacağız. Değiştirmemiz gereken sadece alan içindeki üst başlık metni. Üst başlığımızı yazıp ana başlığa geçiyoruz. Ana başlık için de yeniden alan açmak yerine dikey sütunda kullandığımız benzer özellikteki ana başlık alanını çoğaltarak taşıyoruz. Yeniden düzenleme yapmamız gerekmiyor. Sadece alan içine yeni başlığımızı yazarak puntosunu ayarlıyoruz. Haberin spotunu da ayrı bir yazı alanına yerleştirdikten sonra planımıza uygun bir resim alanı açarak içine haberin resmini alıyoruz.

Düzenlediğimiz alanın yanına aynı özellikleri taşıyan bir başka haber paketi koymayı planlamıştık. Bu alanla ilgili estetik ve tipografik düzenlemeleri yeni baştan yapmamız gerekmiyor. Tamamladığımız haberin üst başlık, başlık, spot ve resim alanı ile en alttaki çerçeve için açtığımız resim alanını birlikte seçerek çoğaltmamız yeterli olacak. Birden fazla alanı Shift tuşu basılıyken mouse ile tıklayarak seçebileceğimizi görmüştük.

Bu işlem seçilmesi gereken çok fazla alan olduğunda başka bir yöntemle de yapılabilir. Dikey araç çubuğunda alan aracı seçiliyken mouse'a basarak sayfayı taradığımızda çıkan sanal çerçevenin dokunduğu her alan seçiliyor. Boş bir noktada mouse'a basmamız, sanal çerçevenin ve seçeceğimiz alanlara dokunmasını sağlamamız yeterli.

Seçme işlemini yaptıktan sonra alanımızı tek alan gibi kullanmak istersek Ctrl+G komutuyla grup yapmamız da mümkün. Bu, taşıma sırasında alanların dağılması riskini de ortadan kaldırmış olur.

Seçme ve grublama işleminden sonra birinci haber paketini olduğu gi-

SAYFA DÜZENİ

bi Ctrl+D ile çoğaltarak yan tarafa yerleştiriyoruz. Şimdi yapmamız gereken sadece başlık ve haber metinlerini değiştirmek ve yeni haberin resmi alanına çekmekten ibaret.

Böylece sayfamızın logonun altında kalan bölümünü tamamlamış olduk. Şimdi, logonun üst kısmında yer alan bölüme iç sayfalardaki haberlerin anonslarından oluşan negatif bir düzenleme uygulayacağız. Gazetemizin genişliği kadar bir resim alanı açıyor ve Ctrl+M ile girdiğimiz Picture Box Specification menüsündeki Background penceresinden arka plan rengini bordo olarak belirliyoruz. Bu alan üzerine eşit genişlikte, aynı estetik ve tipografik özellikte dört haber anonsu yerleştireceğiz. Bunun için alanın dörtte birlik bölümüne ilk haber grubunu yapacak ve diğer üçünü çoğaltarak elde edeceğiz.

Haber grubumuz bordo zemin üzerine beyaz renkli başlık alanı, aynı özellikteki spot alanı ve haberin sayfasını duyuran beyaz renkli çerçeve içindeki bir başka alan ile resim alanından oluşuyor.

Önce başlık için bir alan açıyor ve içine başlığımızı yazıyoruz. Başlık

SAYFA DÜZENİ

rengini Ctrl+Shift+D kısayoluyla girdiğimiz Character Attributes menüsünden beyaz olarak belirliyoruz. Başlığımızı Zurich Cn Bt fontundan 22 punto olarak düzenliyoruz. Satır arasını altında renk olduğu için 25 veriyoruz. -5 harf arası uyguladığımız başlığı negatif alanda yer alacağı için bold yapıyoruz.

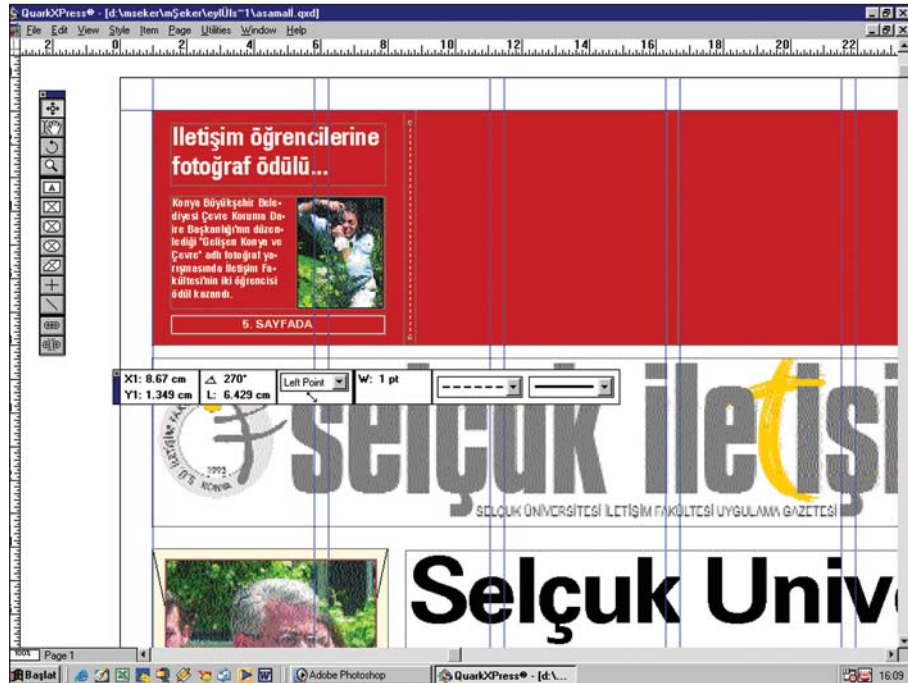
Yazıyla ilgili bu düzenlemeleri yaptıktan sonra alttaki bordo rengin görünmesini sağlamak amacıyla yazı alanını transparan yapmamız gerekiyor. Ctrl+M tuşuyla Text Box Specification menüsündeki Background penceresine giriyoruz ve alan rengini "None" yapıyoruz. Onaylayarak çıktığımızda alanımız altındaki bordo rengi gösterecek şekilde renksiz şeffaf bir alana dönüşüyor.

Spot alanında da yazı ve alan rengiyle ilgili olarak aynı işlemleri yapıyoruz. Yazının fontunu yine Zurich Cn BT olarak seçiyoruz. Puntosunu 10, satır arasını 11 harf arasını -3 olarak düzenleyip yazıyı bold yapıyoruz. Tasarım planımıza uygun olarak açtığımız resim alanının ölçülerini 2.5x3.3 cm olarak ölçü çubuğundan ayarlayıp içine haberin resmini çekiyoruz. Bu haber grubunda yapmamız gereken son düzenleme haberin

SAYFA DÜZENİ

hangi sayfada olduğunu gösteren çerçeve içindeki alan. Bunun için önce bir yazı alanı açıyoruz. Yazı alanımızın üstteki spot ve resim alanının genişliğinde olmasına ve içine yazının sığacağı yükseklikte olmasına dikkat ediyoruz. Alanın içine yazıyı majüskül olarak yazıp rengini beyaza çeviriyor ve alan rengini de transparan yapıyoruz. Yazının kenarındaki beyaz çizgiyi elde etmek için Ctrl+B tuşuyla girdiğimiz Frame Specification menüsünden 0.5 çerçeve kalınlığı, beyaz renk ve tek çizgi stilini seçip onaylıyoruz. Ölçü çubuğundaki ortalı ikonunu tıklayarak veya Ctrl+Shift+C kısayol komutuyla yazımızı alan içine yatay olarak ortalıyoruz. Dikey ortalama için yine Ctrl+M komutuyla girdimiz menüden Vertical Alingment penceresindeki Centered seçeneğini işaretliyoruz.

Haber grubumuzla ilgili işlemleri tamamladıktan sonra yan tarafına dikey olarak bir çizgi atıyoruz. İki haber grubunu ayırmak amacıyla attığımız bu çizginin renk ve stilini de ayarlamamız gerekiyor. Çizgiyi dikey araç çubuğundaki + şeklindeki ikona tıkladıktan sonra mouse yardımıyla çiziyoruz. Çizgiyi seçtiğimizde ölçü çubuğu çizgi özelliklerini düzenlememizi sağlayan menülere dönüşüyor. Çizginin uzunluğunu, kalınlığını ve s-

SAYFA DÜZENİ

tillerini yatay araç çubuğundan düzenlemek mümkün. Ancak çizgi seçildiği zaman Style menüsü içinde çıkan çizgiyle ilgili daha fazla özelliğin bulunduğu komutlar da bu amaçla kullanılabilir. Ctrl+M ile ya da çizgi üzerine çift tıklayarak açtığımız Line Specification menüsünden çizgi ile ilgili tüm değişiklikleri yapabiliriz.

Sayfamızdaki çizgiyi kesik stilde 0.5 pt kalınlığında ve beyaz renkli olarak bu menüden düzenledikten sonra onaylayarak çıkıyoruz.

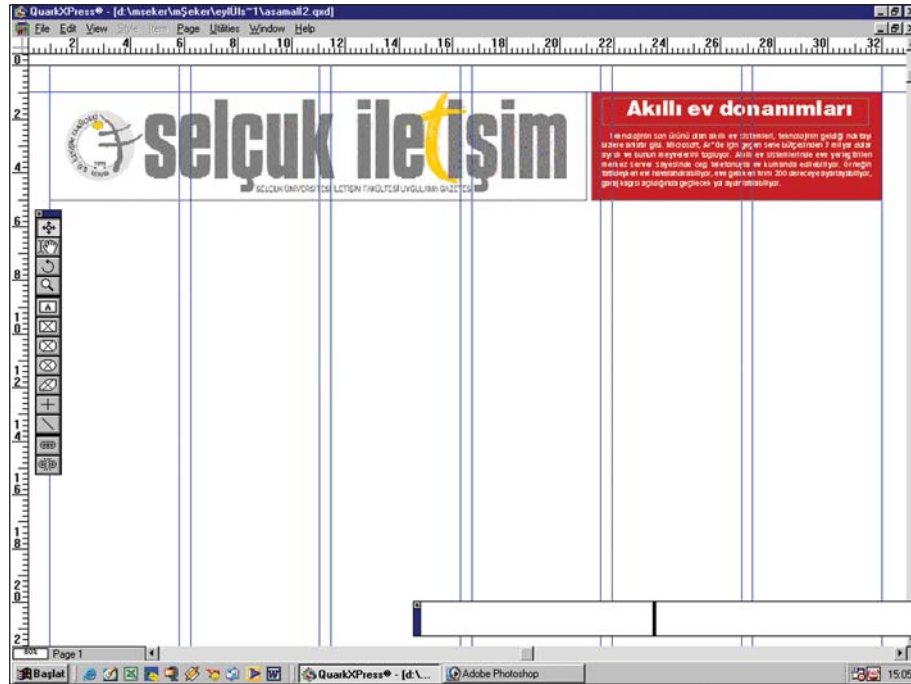
Böylelikle haber grubumuzla ilgili tüm unsurları düzenlemiş olduk. Şimdi, başlık, spot, resim alanı, sayfa numarası yazılı alan ve çizgiyi birlikte seçip grupladıktan sonra çoğaltarak yan taraftaki alanlara taşıyoruz. Aynı gruptan üç tane çoğaltıp yerlerine taşıdıktan sonra başlık ve spot metinlerini değiştiriyoruz. Resim alanına haberle ilgili resmi çekiyoruz ve haberin hangi sayfada olduğunu gösteren metni yeniliyoruz.

Bu işlemle birlikte sayfamızdaki tüm haber gruplarını düzenlemiş olduk. Birinci sayfa yaptığımız için haber metinleri yerine haber anonslarından oluşan düzenlemeler yaptık.

SAYFA DÜZENİ

Sayfamızdaki son eksik olan logonun yanındaki reklam alanını da düzenledikten ve logo altına bordo renkli kalın bir çizgi attıktan sonra genel bir kontrol yapıyoruz. Haber gruplarının hizalarını, aralarda bıraktığımız beyaz boşlukların standart olup olmadığını ve genel olarak tamamladığımız sayfanın planımıza uygun gerçekleşip gerçekleşmediğini denetliyoruz.

2.2. Haber Sayfası Tasarımı

Birinci sayfanın tasarımı, kullanılan malzemenin genellikle başlık türleri, spotlar ve görsel unsurlar olması nedeniyle haber sayfalarından farklıdır. Gazetenin iç sayfaları ve şimdi yapacağımız örnekte olduğu gibi arka sayfaları haber metni ağırlıklıdır. Bu tür sayfalarda başlık ve görsel malzeme düzenlemesi yanında haber metnlerinin düzenlenmesi de önem kazanır.

Özellikle haber metinleri içine gömülen görsel malzemenin düzeni, haber metni içindeki ara başlıklar, farklı haber gruplarının metin alanları

SAYFA DÜZENİ

nın sütunlanması, metinlerin alan içindeki yatay ve dikey hizalanması gibi tasarım aşamalarını iç sayfa uygulaması sırasında görmek mümkün olur.

Şimdi örnek gazetemizin arka sayfasını oluşturan haber ağırlıklı sayfanın nasıl düzenlendiğini aşama aşama inceleyeceğiz. Öncelikle yine gazetemizin ebatında bir boş sayfa açtık. Sayfamızın üst kısmına planladığımız ölçüde bir resim alanı açarak içine logomuzun birinci sayfadakine oranına daha küçük ebatla hazırlanmış bir versiyonunu çektik. Logonun bu şekilde kullanımına arka sayfada veya üçüncü sayfalarda sık rastlanır. Ayrıca diğer iç sayfamızın seksiyon başlığı bölümünde de gazetemizin logosunu kullanırız.

Logonun yanındaki alana bordo içine beyaz negatif bir haber alanı düzenledik. Alanın Background rengini bordo yaptıktan sonra üstüne açtığımız başlık ve haber metni alanını renksiz hale getirdik. Yazılarımızın rengini de beyaz olarak düzenledik. Negatif alan içine yerleştirdiğimiz için haber metninde düz bir harf karakteri olan Zurich kullandık. Çünkü tırnaklı karakterlerin ince noktalarının negatif alanlarda baskı sırasında istenilen netlikte çıkmama riski bulunmaktadır.

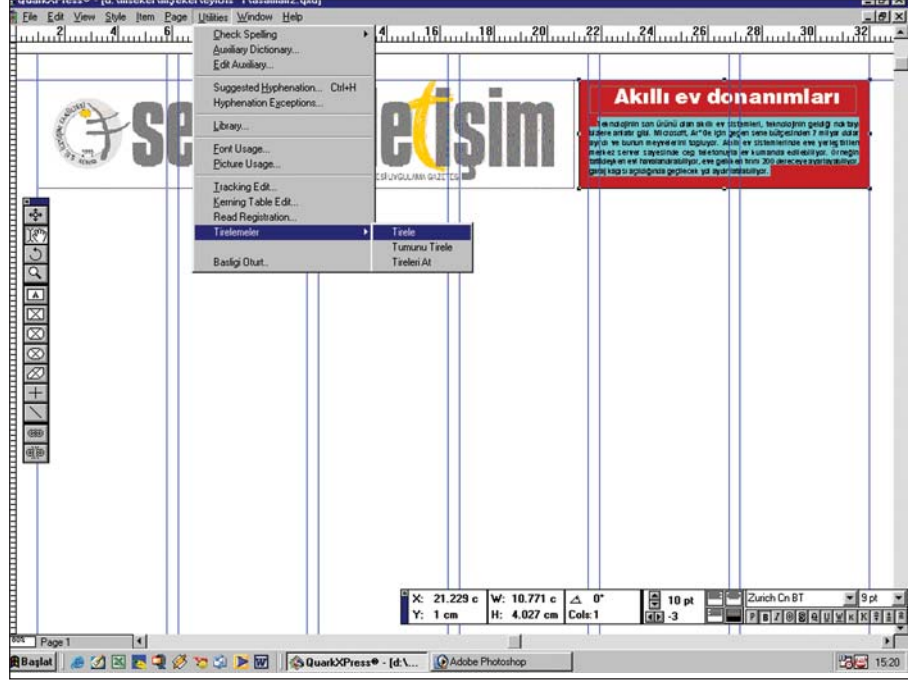
Haber ve başlık alanını çizerken negatif alanın üzerini tamamen kaplamaması gerekir. Bunu sağlamak için üstteki alanlarımızı, kenarlarında eşit boşluk kalacak şekilde biraz daha küçük açıyoruz.

Yazımızı yerleştirdikten sonra tipografik özelliklerini ayarlıyoruz. Fontunu belirlediğimiz yazıyı 9 pt., 10 satır arası ve -3 harf arası olacak şekilde düzenledik ve yazıyı tam blok yaptık. Bu işlemlerin hepsini yatay ölçü çubuğundaki komutlarla gerçekleştirdik.

Haber metnini tam blok yaptıktan sonra Türkçe'ye uygun hece bölmesi yapması ve kelime aralarında istenmeyen boşlukların kalmaması için tireleme yaptırmanız gerekiyor.

Programın orijinalinde Türkçe tireleme bulunmadığı için bir eklenti olarak yüklenmiş olan Türkçe tireleme komutunu uyguluyoruz. Bu komut Utilities penceresindeki Tirelemeler bölümünde çıkıyor. Tireleme, seçilen yazıya, çalışılan alana veya isteğe göre tüm belgeye uygulanabiliyor. An-

SAYFA DÜZENİ

cak Tümünü Tirele seçeneği başlıkları ve tiresiz olması gereken alanları da tireleyeceği için pratikte pek kullanılmıyor. Yazımızı seçtikten sonra Tirele komutu vermemiz bu işlemi daha kontrollü yapmamızı sağlıyor. Eğer yazımızı tirelemekten vazgeçersek, Tireleri At komutu vermemiz yeterli. Tireleme işlemi bir eklenti olduğu için edinilen programlarda farklı şekilde bulunabiliyor. Ayrıca yeni versiyonlarda Quark firmasından Türkçe tirelemenin lisanslı olarak satın alınması da mümkün.

Haber sayfamızla ilgili ikinci düzenlememiz sayfanın manşetindeki haberi, planımıza uygun bir şekilde yerleştirmek olacak. Bu haber bir başlık, haber metni ve resimden oluşuyor. Başlık için planladığımız ölçüde bir yazı alanı açıyor ve ölçülerini yatay araç çubuğundan belirliyoruz. İçine başlık metnini yazıyoruz. Sayfanın en üstündeki haber başlığı olduğu için büyük puntolu ve kalın karakterden olmasını sağlayacak şekilde bir düzenleme yapıyoruz. Örnekteki başlık büyük olması istendiği için üç kelimelik kısa bir cümle olarak yazılmış, Swiss BT fontundan dizilmiş ve bold yapılmıştır. Başlığın açılan alanı tam olarak doldurması ve kendisine ait haber grubunu kapsaması için puntosu Ctrl+Alt+Shift+Nokta ile büyü-

tülmüştür. -8 harf arası verilen başlık bu alana 82 pt. büyüklükte tam olarak oturmuştur.

Başlığın altına aynı genişlikte ve plandaki yükseklikte açılan yazı alanına, önceden hazırlanmış haber metnini çekiyoruz. Alanı yatay araç çubuğundaki Cols komutundan 4 sütuna bölüyoruz. Haber metnini sütunlarken 3.6 cm'den dar ve 7.5 cm'den geniş olmamasına dikkat ediyoruz. Haber metnini Charter BT tırnaklı fontundan 10 pt., 11 satır arası, -3 harf arası ve tam blok olarak düzenliyoruz. Tireleme hatalarını önlemek için Tirele komutunu veriyoruz.

Sütunlanmış haber alanlarının dikey hizaları da önemlidir. Alanımızı seçtikten sonra Text Box Specification menüsünden Vertical Alignment bölümüne girip yazımızı alan içinde dikeyde tam blok yapmak için Justified komutunu veriyoruz. Böylece 4 sütunluk alanımızdaki her sütun altta ve üstte birbiriyle hizalı hale geliyor.

Bu haberimizin resmini yazı alanı içine yerleştireceğiz. Yazı alanı içine konulan resimlerle ilgili iki doğru düzenleme bulunuyor. Yazıların resmin

SAYFA DÜZENİ

etrafında bir "U" veya "L" sargısı oluşturmaları en çok tercih edilen estetik görünümüdür. Ayrıca resmin altında kalan sütunlardaki yazının yüksekliğinin sütun kalınlığına yakın olmasına ve resim alanının sütun boşluklarını bozmamasına da dikkat edilir.

Resmin büyüklüğü ile yazının da orantılı olması gerekir. Uzun bir yazının içine konacak küçük bir resim görsel anlamda işlevini yerine getiremez.

Bu haberdeki resim alanını planımıza uygun olarak açıp içine önceden hazırladığımız resmi çekiyoruz. Resim alanının kenarına 0.5 pt. kalınlığında bir çerçeve atmayı ihmal etmiyoruz.

Resmimizi yazı alanını üzerine yerleştirdiğimiz için Runaround Specification menüsüne girerek gerekli yönlerde doğru 8 pt. uzaklaştırma değeri veriyoruz. Bu uzaklaştırma değeri yaklaşık olarak 0.3 cm'ye karşılık geliyor ve uyguladığımız genel beyaz boşluk değeriyle aynı. Ancak kimi zaman uzaklaştırma değerinin daha düşük ya da daha yüksek değerlerde verilmesi gerekebilir. Ayrıca beyaz boşluğu daha fazla uygulamak isteyen

SAYFA DÜZENİ

tasarımcılar metin itme değerini de buna paralel olarak 8 yerine 10, 12 pt. gibi değerlere çıkarabilir. Bu örnekte resmimizin üstünde yazı bulunmuyor. Sağ ve sol kenarlar ise sütun boşluğuna denk gelmiş durumda. Bu nedenle resim alanının yazıyı sadece aşağı yöne doğru uzaklaştırması ye-

terli.

Sayfamızın manşet haberini düzenledikten sonra, sol sütunda kalan boşluğa sayfayı dikey olarak dolduracak yükseklikte bir haber yerleştireceğiz. Bu haberi negatif başlıkla, çerçeve içinde ve açık bir zemin rengi üzerine vereceğiz.

Öncelikle planladığımız şekilde 7 cm'ye yakın genişlikte ve 41 cm yükseklikte bir yazı alanı açıp içine haber metnini çekiyoruz. Metnimizi gazetemizde uyguladığımız standart haber metni özelliklerine dönüştürüyoruz. Yani Charter BT fontundan 10 pt., 11 satır arası, -3 harf arası ve tam blok olmasını sağlıyoruz. Tirelemesini de yaptıktan sonra yazıyla ilgili düzenlememiz tamamlanmış oluyor.

Ancak bu alanda farklı düzenlemelere ihtiyacımız var. Öncelikle alanın

SAYFA DÜZENİ

etrafına 0.5 pt. kalınlığında bordo renkli bir çerçeve atıyoruz. Alanın arka planında özel bir renk kullanmak istiyoruz. Bu rengi yapmak için Edit menüsündeki Colors komutuyla renk penceresini açmamız gerekiyor. Kar-

şımıza çıkan renk çarkından veya aynı pencere içindeki renk kataloglarından yararlanarak yeni bir renk oluşturmak için New komutunu veriyoruz. İstedığımız rengi renk çarkı üzerindeki değişik renk ve yoğunluklara mouse ile tıklayarak bulduktan veya kataloglardan işaretledikten sonra yeni renge bir isim verip, modelini CMYK olarak seçiyor ve renk ayırımına girebilmesi için Process Separation kutucuğunu işaretliyoruz.

Kaydederek çıkıp sayfamıza döndüğümüzde Ctrl+M kısayoluyla Text Box Specification menüsündeki Background penceresinde yeni rengimizi de göreceğiz.

Bu haber alanında yeni yaptığımız ve "krem" adını verdiğimiz rengi yüzde 50 yoğunlukta kullanacağımız için Shade bölümünü buna göre düzenliyoruz.

SAYFA DÜZENİ

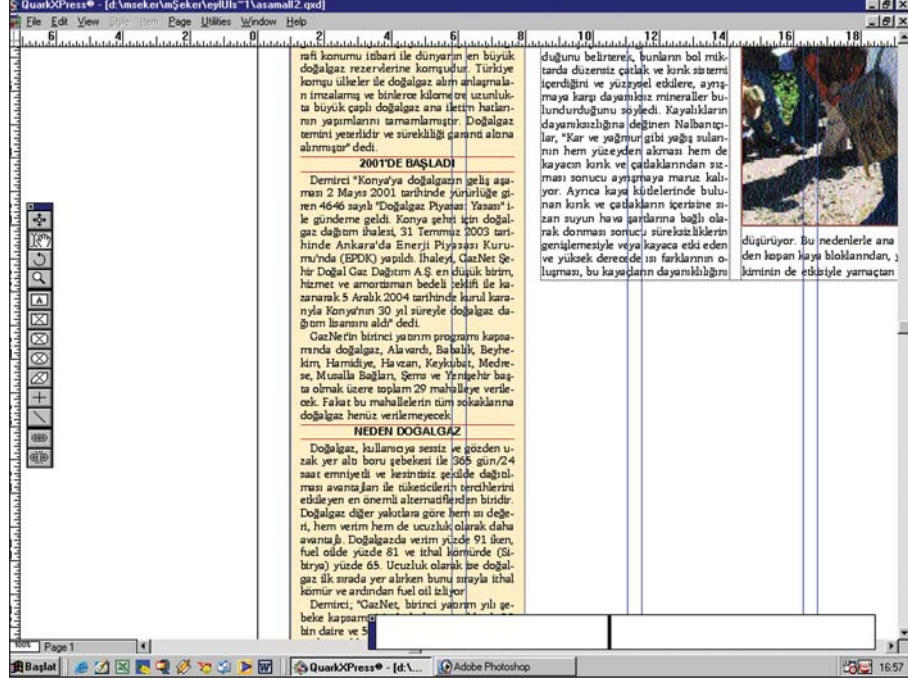

Aynı penceredeayken alanımızla ilgili yapmamız gereken bir işlem daha var. Yazının, kenarına attığımız çerçeveden uzaklaşmasını istediğimiz için Text Box Specification penceresinde bulunan Text Inset kutusuna 8 pt. değerini giriyoruz. Böylelikle yazımız ile kenarındaki çerçevenin arasındaki uzaklığı sayfalarımızda kullandığımız standart beyaz boşluk değerine getirmiş oluyoruz.

Vertical Alignment kutusundan dikey hizalamayı tam blok (justified) seçerek bu menüdeki işlemleri tamamlıyoruz.

Haberimizin başlığını bordo içine beyaz şeklinde negatif olarak düzenliyoruz. Başlık için açtığımız alanın arka plan rengini yüzde 100 bordo yaptıktan sonra içine yazdığımız başlık metnini seçerek rengini beyaz, fontunu kalın bir yazı tipi olan Swiss Blk BT yapıyoruz. Başlığımızı 18 punto, -5 harf arası ve 20 satır arası yaptıktan sonra ölçü çubuğundan ortalı ikonunu tıklayarak yatayda ortalıyoruz.

Negatif alanın altta ve üstte eşit kalmasını sağlamak için dikeyde de ortalamamız gerekiyor. Bu işlemi de Ctrl+M kısayoluyla girdiğimiz Text

Box Specification menüsündeki Vertical Alignment penceresinden Centred'i seçerek yapıyoruz.

Başlık alanımızın altındaki metni uzaklaştırması için de Ctrl+T kısayoluyla girdiğimiz Runaround Specification menüsünden Bottom (alt) yönüne 8 pt. uzaklaştırma değeri veriyoruz.

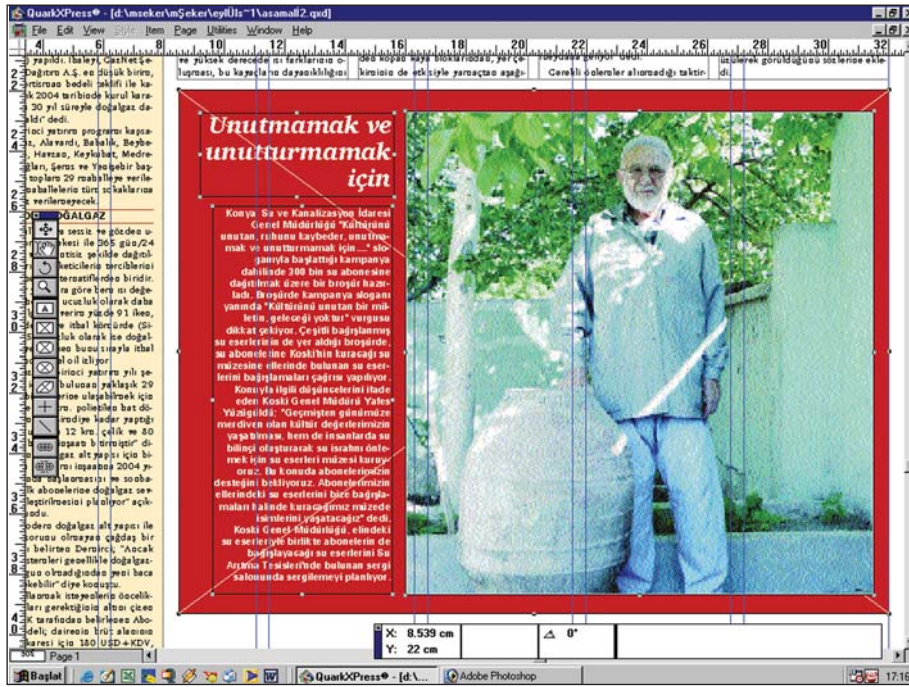
Dikey haberimizin düzenlemesi tamamlanmış durumda. Ancak, metin içinde kullanılan ara başlıklarla ilgili düzenlemenin de yapılması gerekiyor.

Ara başlıkların metinden farklı olduğunun tipografik olarak vurgulanması için farklı fonttan, farklı stilden dizilmesi, farklı renk ya da yoğunluk uygulanması, alt üst çizgi içine alınması gibi yöntemler kullanılabilir. Örneğimizde arabaşlıklar metinden farklı olarak tamamı büyük harfle (majüskül) dizildi. Metin tırnaklı olduğundan ara başlıkta düz Zurich fontu kullanıldı ve bloklama tipi ortalı olarak seçildi. Ayrıca ara başlıkların altına ve üstüne renkli sayfalarda bordo, diğer sayfalarda siyah renkte, 0.5 pt. kalınlığında çizgi atıldı.

SAYFA DÜZENİ

Bu standart ara başlık tipografisi diğer haberlerde de uygulandığı ve her seferinde tek tek yapılması zaman kaybettirdiği için Style Sheets menüsünden F tuşlarına yüklendi.

Bu işlem pratikte sık kullanılan çeşitli yazı düzenlemeleri için oluşturularak uygulama sırasında kullanılır. Yeni stil oluşturmak için Edit penceresindeki Style Sheet komutuyla girilen pencereden stile bir isim verilip hangi F tuşuna yükleneceği belirlenir. Daha sonra yeni stilin yazı özellikleri Character menüsünden, paragraf özellikleri Formats menüsünden, alt ve üst çizgileri Rules menüsünden ve varsa Tab durakları Tabs menüsün-

den düzenlenir. Yapılan düzenlemeler pencerede toplu olarak görünür. Oluşturulan stiller çoğaltılabilir, başka sayfalara aktarılabilir ya da gerektiğinde değiştirilebilir. Pratikte sayfa düzeni sırasında çok zaman kazandıran bu uygulama başlık, alt başlık, ara başlık resimaltı, spot, metin, makale gibi sürekli kullanılan yazı unsurlarının tek tuşla düzenlenmesini sağlar.

SAYFA DÜZENİ

Sayfamızın manşetini ve sol kısmını tamamlamış olduk. Şimdi ortaya bordo zemin içinde negatif ve resimli bir haber düzenlemesi yapacağız. Planımıza uygun ölçülerde bir resim alanı açarak zemin rengini bordo yapıyoruz. Bu alanı sadece zemin olarak kullanmak için açtık. Üzerine haberin resmini çekmek için bir başka resim alanı daha açıp içine ilgili resmi yerleştiriyoruz. Resmin kenarına 0.5 pt. kalınlığında beyaz renkli bir çerçeve veriyoruz. Beyaz seçmemizin nedeni resmin bordo zemin üzerinde olması ve siyah çerçevenin bordo üzerinde estetik olmayacağı endişesi...

Resmin yanında kalan sütuna ise önce haberin başlığı için bir yazı alanı altına da metin için bir başka yazı alanı açıyoruz. Alanlarımızı, alttaki bordo rengi göstermeleri için renksiz, transparan yapıyoruz. Başlığımızı Charter BT fontundan ancak bold ve italik stilde düzenliyoruz. Üç satır olacak şekilde enter ile böldüğümüz başlığımız 23 pt. 25 satır arası ve 5 harf arası değerlerini taşıyor. Başlığımızın bloklaşma tipi ise bu kez sağa dayalı. Çünkü bu haberin düzenlemesinde başlığın ve metnin kendisine ait olan resme doğru hizalanması gerekiyor. Haber metnini açtığımız ala-

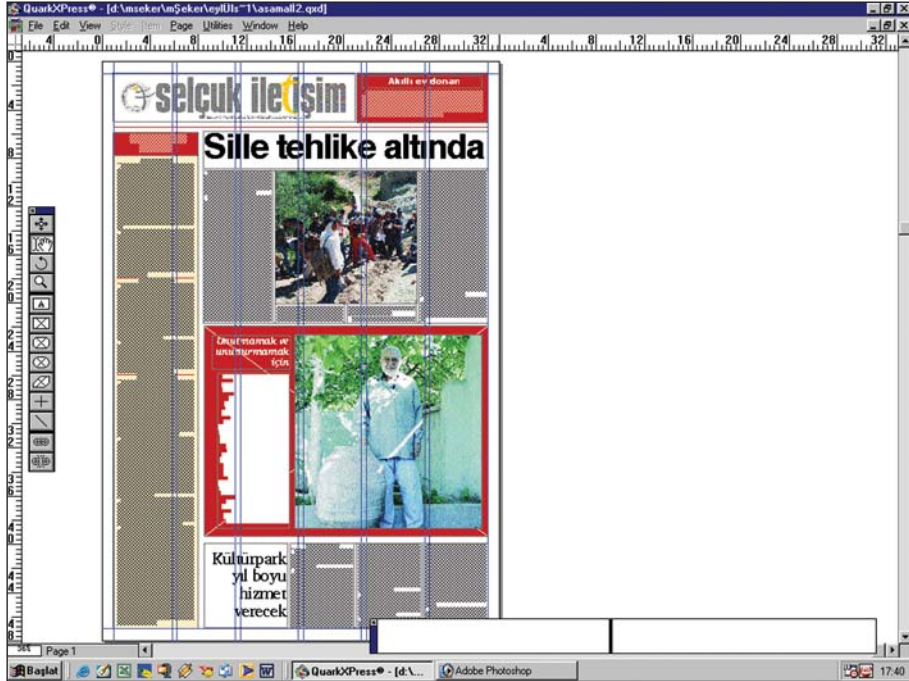

SAYFA DÜZENİ

na yapıştırdıktan sonra düz Zurich fontundan ve bold stilde, 10 pt., 11 satır arası, -3 harf arası şeklinde düzenliyoruz. Metnimizin bloklama tipi de başlıkla aynı nedenle sağa dayalı olmak zorunda.

Sayfamızda kalan son haber alanını düzenlemek için yeni bir yazı alanı ve başlık için bir başka alan açıyoruz. Bu kez gazete kağıdı rengi üzerine pozitif bir düzenleme yapacağız. Haber alanımızı yatay ölçü çubuğundaki Cols komutuyla 3 sütuna böldükten sonra haber metnini alana yapıştırıyoruz. Standart metin tipografimizi bu metne de uygulayarak Charter BT fontundan 10 pt, 11 satır arası, -3 harf arası ve tam blok şeklinde bir düzenleme oluşturuyoruz. Yazımızı Utilities penceresindeki Tirele komutuyla Türkçe'ye uygun şekilde tireletiyoruz. Sütunların alt ve üst kısımlarının hizalı olmasını sağlamak için Text Box Specification menüsündeki Vertical Alignment penceresine girip dikey tam bloklu (Justified) seçeneğini işaretliyoruz.

Haberin başlığını ise farklı bir estetik oluşturmak amacıyla metnin üzeri yerine sol sütununa yerleştirdik. Bu düzenleme, başlığın alanı kapsamadığı tek istisnadır. Ayrıca genellikle sola dayalı olan, çerçeve ve zemin

SAYFA DÜZENİ

üzerine yazıldığında ortalı yapılabilen başlıkların istisnai durumda sağa dayalı olabileceğine de bir örnektir. Metnin ilk sütununu işgal edecek şekilde açtığımız alana başlığımızı 4 satır olacak şekilde Enter ile bölerek yazıyoruz. Charter BT fontundan 40 pt., 41 satır arası ve -7 harf arası olacak şekilde düzenlediğimiz başlığı yatayda sağa dayalı olarak, dikeyde ise Centered şeklinde hizalıyoruz. Böylece haber metinlerinden oluşan bir sayfanın doğru kurallara göre QuarkXpress ortamında düzenlenmesini tamamlamış olduk.

Bir gazetenin diğer sayfaları da burada gördüğümüz esaslara ve uygulama kurallarına göre yapılır. İç sayfaların bir kısmı siyah beyaz, bir kısmı renkli olabilir. Bu sayfalardaki düzenleme esasları renk kullanımı dışında değişmez. Ancak sayfaların içeriğine göre farklı sayfa düzeni türleri uygulanabilir. Haber sayfaları burada yaptığımız uygulamadakine benzer şekilde oluşturulurken, makale, araştırma inceleme gibi yazı ağırlıklı sayfalarda farklı estetik ve tipografik denemeler yapılabilir.

Spor sayfaları genellikle diğer sayfalara oranla daha fazla görsel malzeme ve daha az yazı içeren bir düzene sahiptir. Benzer şekilde okuyucuyu eğlendirmeyi amaçlayan magazin, çizgi roman, kadın, sağlık, televizyon gibi soft sayfaların tasarımında da haber sayfalarından farklı ve daha rahat bir yaklaşım sergilenebilir.

Sonuç olarak gazete tasarımında kuramsal ilkelere uymak ve uygulamayı bu temeller üzerinde gerçekleştirmek önemlidir. Benimsenen sayfa düzeni anlayışının temel özelliklerini, günlük uygulamaya yansıtmak ve bu özelliklere aykırı düzenlemelerden kaçınmak gerekir.

Bilgisayar ve sayfa düzeni için üretilen yazılımlar otomatik olarak doğru ve güzel sayfa yapmayı sağlamaz. Kuramsal bilgisi yeterli olmayan tasarımcılar tarafından kullanıldığında bilgisayarın ve yazılımların imkanları son derece çirkin, yanlışlarla dolu ve amaca hizmet etmeyen sayfalar üretilmesine de yol açabilir.

SAYFA DÜZENİ

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Ambargo: Haber için belli bir süre konan yayın yasağı.

Amors: Devama giden yazının birinci sayfadaki kısmı.

Anons: İçerideki bir haberi birinci sayfadan duyurmak.

Anterlin: Tipo dizgi sisteminde satır arası elde etmek için konulan boş metal.

Ara başlık: Uzun metinlerin arasında yazıyı belli konulara ayırmak ve estetik durağanlığı gidermek için kullanılan küçük puntolu başlıklar.

Asparagas: Hayal ürünü haber. Nezih Demirkent (1982:247) bu kelimenin İstanbul'da "asparagas" adını verdikleri çadırdaki farklı bir hayat yaşayan iki turist ile ilgili yalan haberden sonra meslek deyimine haline geldiğini belirtmektedir.

Astrolon: Ofset baskı için filmlerin üzerinde montajlandığı şeffaf naylon.

Başa blok: Yazının sadece sol taraftan hizalanması, sağ tarafının serbest bırakılması. Sola dayalı olarak da adlandırılır.

Başlık: Haberi en kısa biçimde özetleyen ve sayfa düzeninin temel unsurlarından olan cümle.

Başlık çatışması: Aynı tipografik özellikte iki başlığın yan yana gelmesi. Tipo döneminde tek bir başlık gibi okunacağı endişesiyle kaçınılan durum. Ofset sistemde, boşluk, çizgi ve çerçevelerle ayrıldığı için aynı özellikteki başlıkların yan yana gelmesinde sakınca görülmemektedir.

Blanket: Ofset baskıda kağıtla temas eden üzeri kauçuk kaplı silindir.

Bloklı: Yazının her iki taraftan hizalanması. Tam blok da denir.

Bold: Harfin kalın şekli.

Bristol: Bir yüzü parlak kaliteli karton. Özellikle kitap kapağı üretiminde kullanılır.

Broadsheet: Batı'da tam boy gazetelerin adı. Türkiye'de tabloid gazete yaygın olmadığı için standart ebat "broadsheet"tir.

Bulvar gazetesi: Bol fotoğraflı, büyük başlıklı, içerik olarak yüzeyel, eğlendirici, magazin ve sansasyon ağırlıklı gazete türü. Batı'da tabloid

ebattadır.

Croplamak: Fotoğrafın kullanılacak bölümünü kesmek.

Cross: Renkli filmleri montaj sırasında üst üste oturtmaya yarayan artı şeklindeki küçük işaret.

Cyan: Basım sanayiinde mavi rengin adı. Trikromi baskıyı (CMYK) oluşturan temel renklerden biri.

Decupe: Fotoğraftaki objenin arka planını boşaltmak. Silüet haline getirilmiş fotoğraf.

Degrade: Geçişli renk. Bir renkten diğerine azalarak değişen geçiş.

Diapozitif: Pozitif renkli film. Slayt ya da dia olarak da adlandırılır.

Dizgi: Basılacak metinleri basım harfleriyle yeniden yazma işlemi. Tipo döneminde metalden harf dökülerek yapılan dizgiye sıcak dizgi, ofset döneminde IBM Composer, Compugrafik gibi çeşitli yazı makineleriyle ve günümüzde bilgisayarla yapılan dizgiye soğuk dizgi denir.

Düz baskı: Ofset baskının diğer adı. Ofset kalıp, tipodan farklı olarak çıkıntılı olmayan düz bir metaldir. Bu nedenle ofset baskıya düz baskı da denir.

Düzelten: Dizilmiş yazıların orijinaliyle aynı olup olmadığını kontrol eden kişi. Tashih işlemi yapan, musahhah.

Editör: Seksiyon sorumlusu. Sorumlu olduğu sayfaya girecek haber ve görsel malzemeleri seçen, biçimlendiren ve sayfa düzeni için hazır hale getiren yazı işleri görevlisi.

Enfografi: Bilgi grafikleri. Bilgiyi grafiklerle sunma anlayışına dayalı sayfa düzeni yaklaşımı.

Entertype: Bir tür sıcak dizgi makinesi.

Extended: Harfin genişletilmiş veya uzatılmış şekli.

Font: Yazı tipi. Farklı karakterde matbaa harfleri. Bilgisayarda fontlar yazı tipi klasörü içinde bulunur. Silme ve ekleme işlemi bu klasörde yapılır. Yüklü bir fontun özelliği üzerine tıklanarak görülebilir. Bu durumda "hızlı kahverengi tilki tembel köpeğin üstünden atlar" cümlesi ile fontun özellikleri gösterilir. (Cümlelerin İngilizce orijinali, tüm harfleri içeren "The

SAYFA DÜZENİ

quick brown fox jumps over the lazy dog, 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0" şeklindedir ve teleks döneminde ajansların sistemi kontrol etmek için kullandıkları bir formüldür.)

Forma: Her türlü basılı ürünün 16 sayfadan oluşan bölümü.

Fotodizgi: Compugrafik dizgi makinesi. Foto kimyasal esaslı bir soğuk dizgi sistemi. Fotodizgi makineleri, bilgisayardan önce kullanılan kaliteli bir dizgi sistemiydi. Değişik fontları kullanabilen, 72 puntoya kadar başlık dizebilen, yazıları istenilen genişlikte sütun halinde çıkarabilen bu sistemde sayfa düzeni yapılamıyordu. Çıkarılan yazılar ve başlıklar pikaj yöntemiyle birleştiriliyordu.

Fersude: Gazete baskıya geçtiği sırada ayar yapılırken çıkan bozuk nüshalar.

Fire: Baskı sırasında meydana gelen hatalardan dolayı verilen kayıp. Bu miktar, kağıt maliyet hesabı yapılırken gözönünde tutulur.

Gabarit: Sayfa planı çizilen milimetrik kağıt.

Gömme: Haber ve makalelerde ilk paragrafın baş harfinin birkaç satıra gömülmesi. İnisiyal ya da drop caps olarak da adlandırılır.

Grenaj: Ofset baskıda kullanılan tif kalıbı tekrar kullanıma hazırlama işlemi. Kalıp üzerindeki önceki yazı ve fotoğraflar bir kum havuzu içinde sürekli zıplayan bilyeler yardımıyla silinir ve kalıp yüzeyi ışığa duyarlı madde ile kaplanmaya hazır, pürüzlü bir hale dönüşür.

Haber atlamak: Rakip gazetelerde bulunan bir haberi verememek. Özellikle her gazetede bulunan rutin gelişmelerin atlanması önemli bir sorundur. Ancak bir gazetenin yaptığı özel haber, atlanmış sayılmaz.

Haber atlatmak: Haber atlamanın tersi. Rakiplerde bulunmayan bir haberi yayınlamak.

Habere takla attırmak: Başkasının yazdığı, ajansın geçtiği ya da başka bir yayın organının yayınladığı haberi kendine mal edecek şekilde yeniden yazmak.

Hurufat: Matbaacılıkta kullanılan harfler.

Hurufat kataloğu: Kullanılabilecek fontları gösteren katalog.

SAYFA DÜZENİ

İade: Satılmayan gazete.

İade oranı: Basılan gazete ile satılan gazetenin oranı. Türkiye'deki bayii satışı sisteminde yüzde 10 civarındaki bir iade büyük başarı sayılmakta, yüzde 30'a kadar olan iade oranı makul kabul edilmektedir.

İllüstrasyon: Haberi açıklamak ve desteklemek amacıyla fotoğraf bulunmadığı zaman kullanılan resim esaslı görsel malzeme.

İnisiyal: Gömme harf. Yazının ilk harfinin paragraf içine gömülmesi.

İstihbarat: Gazetede haber toplamak üzere oluşturulan birimler ve bu birimlerin işi.

İstihbarat şefi: Muhabirleri elde edilen bilgiler doğrultusunda haber konusu olaylara yönlendiren ve toplanan haberlerin ilk redaksiyonunu yapan gazeteci.

İtalik: Yazı tipinin, sağa doğru eğik veya kıvrımlı stili.

JPEG: Sıkıştırılmış fotoğraf formatı. Dijital fotoğraf makinelerinde çekilen veya bilgisayar üzerinden aktarılması gereken fotoğraflar JPEG formatına dönüştürüldüklerinde daha az yer kaplar ve aktarımı kısa sürer. Bu format baskı sisteminde kullanılmaz.

K: Trikromi renklerden siyahı (Black) gösteren işaret.

Kadtrat: Tipo döneminde kullanılan 12 puntoluk bir ölçü. Yaklaşık 4.5 milimetreye karşılık gelen bu ölçü Anglo Sakson basınında pika olarak adlandırılmaktadır. Yazının ve boşlukların genişliği tipo döneminde kadtrat olarak belirlenirdi.

Kal: Harfin dayanma duvarı. Satır yüksekliği.

Kalibraj: Dizilmemiş yazının sayfada kaplayacağı yerin hesaplanması işlemi. Günümüzde haberler bilgisayar ortamında yazıldığı için gazetede ki ölçüye göre ne kadar yer tutacağı kolayca anlaşılabilmektedir. Ayrıca kelime işlem programları istenildiğinde yazının kaç kelimedenden ve harften oluştuğunu da gösterebilmektedir.

Kapital: Majüskül, büyük harfle yazılmış yazı.

Kaşeli muhabir: Haber başına ücret alan muhabir.

Kolon: Tipo döneminde sütun yerine kullanılan terim. Yazının kaç

SAYFA DÜZENİ

sütun olacağının belirlenmesi işlemine kolonaj denirdi.

Kumpas: Tipo sistemi için metal harfleri tek tek elle birleştirirken kullanılan bir alet.

Kuşe: Genellikle dergi baskısında kullanılan beyaz renki parlak kağıt. Mat ve kendinden desenli (gofre) çeşitleri de bulunmaktadır.

Künye: Gazetenin sahibini, yönetimini, adresini vs. gösteren bölüm.

Lejand: Resimaltı

Lezard: Başlıklarda kelime aralarının tesadüfen alt alta gelmesiyle oluşan rahatsız edici beyaz boşluk.

Light: Harfin et kalınlığı ince şekli.

Linotype: Bir tür sıcak dizgi makinesi.

Logo: Gazetenin ayırt edici grafik özellikte hazırlanan adı.

Lüb: Montaj sırasında kullanılan bir tür büyüteç.

Mabat: Yazının devamı giden bölümü, devam sayfası.

Magenta: Trichromi baskının ana renklerinden biri. Pembe tonunda bir kırmızı.

Mahreç: Haberin kimden ve nereden geldiği gösteren bilgi. Metnin en başında parantez içinde verilir.

Majüskül: Tamamı büyük harflerle yazılan yazı. Başlıklarda sınırlı olarak kullanılsa da uzun metinlerin dizgisi majüskül yapılmaz.

Manşet: Sayfanın en üstünden verilen haber.

Marj: Sayfanın kenarlarında kalan, baskı dışı beyaz boşluk.

Medium: Orta kalınlıkta harf.

Mevkute: Süreli yayın.

Minüskül: Küçük harflerle yazılan yazı.

Mizanpaj: Sayfa düzeni. Fransızca "la mise en page" (sayfa elbisesi) kelimesinden gelmektedir.

Modüler sistem: Sayfanın birbirine eklenmiş kare ve dikdörtgenlerden oluşmasını savunan anlayış.

Monotype: Bir tür sıcak dizgi makinesi.

SAYFA DÜZENİ

Montaj: Sayfa filmlerinin astrolon denilen şeffaf naylon üzerinde, basılacakları şekle göre birleştirilmesi. Günümüzde montaj bilgisayar ortamında yapılmakta ve işler film çıktıdan montajlı olarak alınmaktadır.

Musahhih: Düzeltmen.

Mutfak: Gazetenin yazı işleri.

Narrow: Harfin dar şekli.

Naylon gazete: Resmi ilan almak için yayınlanan gazete.

Net satış: Tirajdan iadeler çıktıktan sonra kalan satış rakamı.

Ofset: Düz baskı. Fotokimyasal esasla kaliteli baskı üretebilme yöntemi. Kalıp üzerindeki iş olan yerler suyu iter ve mürekkep alır, iş olmayan boş yerler ise mürekkebi iter ve suyu alır. Basılacak alanlar su ve yağın karışmaması esasına göre mürekkeplenir. Günümüzde yerel gazeteler çoğunlukla düz ofsette, ulusal gazeteler ise rotatif ofsette basılmaktadır.

Opak: Karta basılmış fotoğraf.

Ortalı: Sağdan ve soldan hizasız başlık ya da paragraf.

Ozosol kalıp: Bir yüzü ışığa duyarlı olarak üretilen tek kullanımlık ofset kalıbı.

Özel haber: Gazetecinin kendi çabasıyla, araştırma, inceleme sonunda ortaya çıkardığı, başka yayın organlarında bulunmayan haber. Gazetelerde en azından birinci sayfanın önemli bölümünün özel haberlerden oluşması amaçlanır.

Pikaj: Bilgisayardan önce uygulanan, dizilmiş yazı ve başlıkları karton üzerine yapıştırarak sayfa düzeni yapma yöntemi.

Plain: Harfin basit, sade şekli.

Punto: Yazının büyüklüğü. Punto esasen yazı büyüklüğünü gösteren bir ölçü birimidir. 1 punto 0.376 milimetredir.

Redakte: Haberi, anlamına, üslubuna ve içeriğine müdahale ederek düzeltmek.

Renk ayrımı: Basılacak renkli işlerin dört ana baskı rengine (CMYK) ayrılması işlemi.

Reverse: Dişi yazı, negatif.

SAYFA DÜZENİ

Rewriting: Haberin yeniden yazımı.

Rotatif: Ünitelerden oluşan ve gazete basımında kullanılan matbaa makinelerinin genel adı.

Rutin: Olağan, her zaman meydana gelen haber. Gazetenin sürekli yayınlanan köşeleri.

Sağa dayalı: Başlık veya paragrafın sağ tarafa hizalanıp, sol tarafının serbest bırakılması. Sona blok da denir.

Sayfayı bağlamak: Sayfanın baskıya hazır olduğu durum.

Sayfa ebadı: Gazetenin kağıt boyutları. Türkiye'de rotatif ofsette bobin kağıda basılan gazeteler 76 cm genişliğinde bobin kullanılır. Bu gazetelerin ebadı 56x76 cm'dir. Bir sayfanın ebadı 38x56 cm, kenar boşlukları (marj) çıktıktan sonra çalışılan iş alanı 35.5.x52.5 cm'dir.

Sayfa sekreteri: Sayfa düzeninden sorumlu yazı işleri çalışanı.

Scanner: Optik tarayıcı. Fotografi bilgisayar ortamına aktarmaya yarayan cihaz. Opak (karta basılmış) negatif ve diapositif fotoğrafları tarayarak renkli ya da siyah beyaz olarak bilgisayar ortamına aktaran cihaz. Geçmişte renk ayrımı yapmak için kullanılan ve tamburlu scanner denilen modelleri yerine günümüzde masa üstü tipleri kullanılmaktadır.

Şehir baskısı: Gazetenin basıldığı merkeze dağıtılacak olan gazete. Gazetelerin İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya, Trabzon, Erzurum gibi merkezlerde baskı tesisleri bulunmaktadır. Bu merkezlere dağıtılacak gazete son gelişmeleri girebilmek için taşra baskıları bittikten sonra yapılmaktadır.

Seksiyon: Gazetede ekonomi, spor, magazin, politika gibi farklı konuları ele alan bölümler.

Spot: Haberi özetleyen bir ya da bir kaç paragraflık bilgi. Türk basımında birinci sayfanın temel malzemesidir.

Sürmanşet: Gazete logosunun üstünde yayınlanan manşet.

Sütun: Gazetenin dikey olarak bölümlenmesi. Günümüzde gazeteler 9 sütun olarak çalışılır. Ancak bilgisayarla sayfa düzeni uygulaması klasik sütun genişliklerine bağlı kalma zorunluluğunu ortadan kaldırmış ve her

SAYFA DÜZENİ

haber için ayrı sütunlama imkanını getirmiştir.

Tabloid: Yarım boy gazete. Batı'da genellikle magazin gazetelerinin boyutudur.

Tashih: Dizgi hatası. Dizgi hatasını düzeltme işlemi.

Taşra baskısı: Gazetenin basıldığı merkez dışında kalan bölgelere dağıtılmak üzere basılan gazete. Bu gazeteler dağıtım hattının uzaklığına göre akşam saat 18.00'den sonra parti parti basılmaya başlanır ve dağıtılır.

Tif kalıp: Birden fazla kullanılabilen ofset kalıbı.

Tipo: Yüksek baskı. Ofsetten önce kullanılan temel baskı yöntemi. Basılacak harf ve resimler kabartılır. Böylece mürekkep alır ve kağıda doğrudan baskı yapar. Matbaanın icadından başlayarak 1950'lere kadar kullanılan baskı yöntemidir. Türkiye'de ulusal gazeteler 1970'lerden itibaren tipo sistemi terketmiştir. Günümüzde yerel gazetelerin de büyük bölümü tipo teknolojiden vazgeçmiştir.

Tipografi: Yazının font, punto, satır arası, harf arası gibi özellikleri.

Tiraj: Gazetenin baskı sayısı.

Tire: Ara tonları olmayan, siyah ve beyazdan oluşan sayfa filmi.

Tramlı: Siyahın tonlarından oluşan film. Siyah beyaz fotoğrafın filmi.

Trase: Montaj masasının üzerine yerleştirilen, montajlanacak işle ilgili kırım, kesim ve boşlukları gösteren milimetrik kağıda çizilmiş rehber.

Trikromi: Renkli fotoğrafın dört ana renkten oluşan filmi. Cyan, Yellow, Magenta ve K (Black).

Turned: Tif kalıbın bir yüzünü ışığa duyarlı hale getirmeye yarayan makine.

Ünite: Harflerin kapladıkları birim alan.

VBI: Ajansların yazı ve fotoğrafı televizyon yayınına ekleyerek göndermesine imkan veren bir sistem.

Vitrin sayfa: Türk tipi sayfa düzeninde birinci sayfanın adı.

Web: Rotatif ofset. Bobin kağıda iki yönlü olarak baskı yapan, entegre ünitelerden oluşan matbaa sistemi. Ulusal günlük gazetelerin tüm sayfa-

SAYFA DÜZENİ

ları aynı anda web ofsette basılır, katlanır, kesilir ve paketlenerek dağıtım hazır hale getirilir.

Yellow: Trikromi baskıyı oluşturan dört ana renkten biri. Sarı.

Yazı işleri: Gazetede, gelen haber ve diğer malzemeleri seçen, biçimlendiren ve sayfaları hazırlayan temel birim.

Yıldırım baskı: Beklenmedik olayları iletmek üzere yapılan baskı. Asıl baskı dağıtıldıktan sonra veya gün içinde meydana gelen çok önemli olaylar yıldırım baskı olarak hazırlanır. Yıldırım baskı dağıtım sorunu nedeniyle çoğunlukla matbaaların bulunduğu merkezlerde satışa sunulur.

Zemin: Yazının altına basılan hafif renk.

SAYFA DÜZENİ

KAYNAKÇA

- anadoluaajansi.com.tr (16.09.2004).
- Basın Sözlüğü (1998), İ.Ü. İletişim Fakültesi Yayını, İstanbul.
- Bourdieu, Pierre (1997), Televizyon Üzerine, Turhan Ilgaz (çev), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- cha.com.tr (16.09.2004).
- Dağlı, Nevzat (1995), Gazete Yayımlama Teknikleri, İmaj Yayınevi, Ankara.
- Demirkent, Nezih (1982), Sayfa Sayfa Gazetecilik, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Evliyagil, Şevket (1977), Basın ve Basım İşletmeciliği, Ajanstürk Yayınları, Ankara.
- Frazell, Darly, L. ve Tuck, George (1996), Principles of Editing, The McGraw-Hill Companies, New York.
- Gaillard, Philippe (1994), Gazetecilik, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Gürcan, H. İbrahim (1999), Sanal Gazetecilik, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Giles, Vic ve Hodgson, F. W. (1996), Creative Newspaper Design, Focal Press, Oxford.
- iha.com.tr (16.09.2004).
- Jeanneney, Jean Noel (1998), Medya Tarihi, Çev: Esra Atuk, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Kara, Hakan (2003), "Bilgisayar/İnternet Teknolojisi ve Değişen Gazetecilik", Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya, Der: Sevdalankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Karaduman, Murat (2003), "İnternet ve Gazetecilik", Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya, Der: Sevdalankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kavaklı, Oğuzhan (1985), Haberleşme, Ankara Matbaası, İzmir.

SAYFA DÜZENİ

Kaya, Raşit (2001), "Televizyon: Medyanın Amiral Gemisi ya da Globalleşmenin Taşıyıcısı", A.Ü. İletişim Fakültesi Yıllık 1999, Ankara: A.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları.

Neuharth, Al (1992), Bir Basın Kralının İtirafları, Form Yayıncılık, İstanbul.

Postman, Neil (1994), Televizyon: Öldüren Eğlence, Çev: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Ramonet, Ignacio (2000), Medyanın Zorbalığı, Aykut Derman (çev.), Om Yayınları, İstanbul.

Rigel, Nurdoğan (1993), Kağıt Kaplanlar, Der Yayınları, İstanbul.

Schlapp, Hermann (2000), Gazeteciliğe Giriş, Çev: Işık Aygün, Konrad Adenauer Vakfı Yayınları, Ankara.

Schneider, Wolf ve Raue, P. Josef (2000), Gazetecinin El Kitabı, Çev: Işık Aygün, Konrad Adenauer Vakfı Yayınları, Ankara.

Şeker, Mustafa (2000), Çağdaş Gazete Yayınlama Teknikleri, S.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları, Konya.

Sucu, Mehmet (2003), "Sayfa Düzeni", Gazetecilik ve Habercilik, Der: Sevda Alankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Taş, Oktay (1993a), Gazete Yayınlama Tekniği, Makro Yayınevi, Ankara.

Taş, Oktay (1993b), Çağdaş Gazete Tasarımı, Makro Yayınevi, Ankara.

Tokgöz, Oya (2000), Temel Gazetecilik, 4. Baskı, İmge Yayınevi, Ankara.

Topuz, Hıfzı (1996), Türk Basın Tarihi, 2. Baskı, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Yılmaz, Osman ve Demir, Kemal (1997), Herkes İçin QuarkXpress, Alfa Yayınları, İstanbul.

Yurdalan, Özcan (2003), "Haber Fotoğrafçılığı", Gazetecilik ve Habercilik, Der: Sevda Alankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

kuramsal temeller ve uygulama ilkeleriyle

SAYFA DÜZENİ

Mustafa Şeker

Tasarım, gazete üretim sürecinin en önemli noktalarından biridir. Uygun bir estetikte sunulan içeriğin gücü artar. Sayfa düzeni, gazetede ki haber ve yazarların, okuyucu tarafından mümkün olan en az çabayla algılanmasını sağlamaya yönelik bir işlemdir. Haber ve bilgi iletmeyi kolaylaştırıp zevkli hale getirmeyi hedefler. Gazetelerin en güzel düzenle sunulmaya çalışılmasının temel amacı budur. Metinler ve görsel malzemeler gazete kağıdı üzerine geliş güzel, hiçbir estetik kaygı gözetilmeden serpiştirildiğinde de teorik olarak amaç gerçekleşir ve bilgi iletilmiş olur. Ancak böyle bir gazetenin zor okunacağı ve estetik açıdan değer taşımayacağı açıktır.

Gazete içeriği öteden beri tasarım ilkelerine göre ve tekniğin izin verdiği ölçüde estetik bir şekilde sunulmuştur. Gazete tasarımına ilişkin kurallar ve yönelimler pek çok etkiyle değişmekte ve yenilenmektedir. Elinizdeki kitap, tasarımla ilgili temel yaklaşımları ve bu yaklaşımların uygulamada nasıl kullanılacağını ele almaktadır.

Birinci bölüm gazete tasarımına ilişkin kuramsal temellere ayrılmıştır. Gazete sayfa düzenine ilişkin ekoller ele alındıktan sonra; metin, başlık, görsel malzeme, renk, çizgi ve çerçeve, beyaz boşluk gibi sayfayı oluşturan temel unsurların tasarım kurallarına uygun olarak nasıl düzenlenmesi gerektiği bu bölümde anlatılmıştır.

İkinci bölüm ise kuramsal bilgilerin uygulamaya nasıl yansıtılacağını göstermek amacıyla tasarlanmıştır. Bu bölümde sayfa düzeninde yaygın olarak kullanılan QuarkXPress programı ve bu program aracılığıyla doğru sayfa düzenlemelerinin yapılışı aşama aşama, örneklendirilerek anlatılmıştır.

